

L A C A P U T X I N A D A

Joan Crexell

Buntaner 514
08022 Barna.
Tel 211-4273

juiol 86
(versió abans de revisar)

3

Manifest per una Universitat democràtica

(...) La Universitat ha de prendre en les seves mans la causa de la llibertat de la cultura i insertar-la en l'ample horitzó de la lluita per la llibertat dins la societat espanyola.

Barcelona, 9 de març de 1966

Sumari

Pròleg polític, per

Pròleg, per Pare Salvador de les Borges

6 Introducció

14 Capítol I. Culminació d'un llarg procés

- 1939: imposició del SEU
- 1957: cap a un Sindicat democràtic d'estudiants

35 Capítol II. La Caputxinada

- Cercant un local
- Crònica dels tres dies

67 Capítol III. Reaccions

- Solidaritat popular
- Campanya del Règim

94 Capítol IV. Conseqüències (I)

- Creació de Taula Rodona
- Recurs per l'entrada de la policia
- Les multes

108 Capítol V. Conseqüències (i II)

- Creació del SAL
- La primera reunió d'abats i provincials
- Creació del Grup Democràtic de Periodistes

115 Capítol VI. Adhesions i atacs

- Cartes i telegrames a favor i en contra
- Tractament de la premsa estrangera

132 Cloenda

142 Apèndix A. Estudiants assistents i membres de la Comunitat

164 Apèndix B. Documents de la Caputxinada

202 Apèndix C. Poemes de la Caputxinada i una obra de teatre

215 Apèndix D. Anecdota de la Caputxinada

222 Apèndix E. Il·lustracions

Introducció

Al llarg de la dictadura del general Franco 1939-1975, tot i que hi va haver moltes actuacions en contra, són pocs els fets que van tenir un ressò i un abast veritablement populars. Un d'ells fou la Caputxinada (1), nom amb que es coneix la tancada al convent dels caputxins de Sarrià de més de cinc-cents delegats estudiantils i una trenta de convidats -intel·lectuals i professors- per a l'acte de constitució del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB), que va tenir lloc el 9¹¹⁾ de març de 1966. ^{La tancada va acabar amb l'entrada de la policia.} La intenció que movia els organitzadors es pot resumir així: "L'existència del SDEUB s'inclou en una problemàtica més general, universitària. Així s'ha concretat una aspiració dels estudiants -sentida també per amplis nuclis dels professors- d'aconseguir una Universitat en la que tots els seus òrgans de govern siguin veritablement representatius del professorat (Catedràtics i Professors No Numeraris) i dels estudiants. Una Universitat oberta social, cultural i tècnicament a les necessitats vitals [del país]. Per tot això és imprescindible la llibertat d'ensenyament, d'investigació, d'expressió i d'associació" (2).

La Caputxinada va ser important per ella mateixa, a nivell del moviment universitari català sota el franquisme, ja que es tractà de la culminació d'un llarg procés de lluites. Al mateix temps, el SDEUB era una cas únic, ja que era un organisme de masses, o sigui amb una audiència i una representativitat de gairebé el cent per cent dels universitaris del moment. En aquest sentit, com molt bé ha dit un dels seus líders, Francisco Fernández Buey: "tant els qui el defensaven com els qui l'atacaven s'han dedicat després a atribuir principalment al PSUC i a d'altres grups polítics la brillant idea de fer el Sindicat Democràtic. Però, de fet, no va ser pas així. Primerament, perquè abans de la constitució del Sindicat el nombre d'estudiants políticament organitzats era baixíssim: el PSUC no devia tenir més d'una trentena de militants, i el conjunt dels grups que actuaven a la Universitat de Barcelona no crec que depassessin el centenar. En realitat, la necessitat de crear una organització estudiant de masses unitària, amb el nom que fos, era una

7

cosa que surava a l'ambient. Allò que varem dir al jutge instructor de Múrcia que va venir a obrir-nos l'expedient acadèmic: que el Sindicat, l'havia creat "l'esperit del poble", era ben cert, perquè la mateixa decisió de crear-lo va venir de la base" (3). Al respecte cal recordar que el SDEUB era un sindicat il·legal -no reconegut pel règim-, però que tot i això actuava obertament a la llum del dia donant la cara.

L'acte de la Caputxinada també fou important per d'altres raons. Una d'elles perquè aquest desafiament a la dictadura provenia d'estudiants pertanyents a les classes mitja i alta ~~baixa~~ de la societat catalana. En efecte, en aquells moments la població universitària barcelonina era d'uns 15.000 estudiants; som lluny, per tant, de la massificació i del més profund interclassisme d'anys posteriors. El fet que aquests fills de la burgesia s'enfrontessin a la dictadura ha estat explicat així: "l'estament estudiantil és alhora depenent i autònom del medi social del qual prové. Per una banda, pertany a una classe i comparteix la seva mentalitat i els seus interessos; per l'altra, té uns interessos propis i específics, derivats del seu estatut com a aprenent intel·lectual. No és lícit, per tant, de reduir esquemàticament el seu paper polític al que podria correspondre a un sector qualsevol de la burgesia. Les seves diverses peculiaritats, aquí descrites, li proporcionen una missió i una responsabilitat polítiques d'avantguarda" (4). Avantguarda en aquells moments en la lluita per la democràcia aprofitant les escletxes del sistema, ja que després vindria una etapa d'estèril radicalisme ultrarevolucionari.

Els nois i noies que van possibilitar la creació del SDEUB tenien, a més, d'altres característiques molt concretes. Eren gent que no havien viscut ni la guerra civil ni la duríssima postguerra. Eren gent nascuda en plena dictadura (anys quaranta), és a dir formada des de ben petita en l'escola franquista la qual, entre altres coses, era totalment anti i acatalana. Eren gent nova: producte del franquisme; eren els "hereus de la guerra civil" però sense que aquesta els motivés. Maria Aurèlia Campmany diria: "Descobria una joventut que ja no estava dividida entre la por ceraval i l'adhesió incondicional al règim. Una joventut que reclamava l'autogestió amb vocabulari adult i trobava un sentit de solidaritat que em recordava remotament als meus bells temps d'estudiants d'abans de la pau" (5).

D'altra banda, el 1966 és situat al mig de la dècada dels seixanta, "el període de

8

més ràpid creixement econòmic de la dictadura" (6), impulsat pels tecnòcrates de l'Opus Dei, un grup de pressió que va anar arrabassant els ministeris clau al ja tronat Movimiento Nacional. Aquest punt és molt important. Com molt bé escriuria Salvador Giner, "Els canvis econòmics han consistit essencialment en un procés d'expansió sostinguda que posà a la taxa de creixement industrial de l'Espanya dels anys seixanta immediatament darrera de la del Japó, col·locant-la per tant en el segon lloc mundial en aquest aspecte, al marge del fet que, qualitativament, el creixement espanyol fou ben diferent, doncs anava lligat a una intensa colonització del país pels capitals estrangers. Mentrestant s'anava intensificant l'intens èxode migratori des del camp cap a les ciutats i enllà dels Pirineus, continuava la urbanització i l'aparició incipient d'una suposada "societat de consum" i el millorament desordenat però indubtable dels serveis públics. Aquesta expansió produí aviat efectes sobre el poder de compra de les classes mitges baixes, que començaren ara a poder enviar llurs fills a la universitat" (7). I també: "Totes les tendències de modernització del període -urbanització, neocapitalisme, turisme, disminució de l'analfabetisme, circulació de llibres "Heterodoxos", viatges a l'estranger, i tants d'altres- produïren aviat efectes importants sobre la mentalitat de la joventut. El nombre d'estudiants que, malgrat l'educació rebuda, començaren a abandonar el catolicisme, anà creixent constantment. (El que resulta interessant en aquest context és que la nova actitud adoptada era més d'indiferència que no pas d'anticlericalisme tradicional. De la mateixa manera, molts dels que romangueren en el camp cristià o catòlic esdevingueren cristians "progressistes", això és, cristians compromesos i d'esquerra.) Les actituds seculars i hedonistes feren considerables progressos en la mentalitat dels estudiants. Significativament, augmentà el nombre d'estudiants que preferien una bona educació universitària a la simple possessió de la riquesa" (8).

La liberalització econòmica no va anar acompanyada de la corresponent liberalització política. Ara bé, aquests dos factors -entrada en escena de noves generacions no marcades per la guerra civil i els efectes de la liberalització econòmica- van produir a Catalunya una dinàmica de renovació en tots els aspectes: cultural, religiosos, de costums, als moviments obrer, polític, estudiant, etc., tot aprofitant i eixamplant els petits racons d'apertura.

Un altre fet que va influir fortament fou el Concili Vaticà II i l'aggiornamento o posta al dia que va comportar per a l'Església. Bé podem dir que Catalunya fou la nació de l'Estat espanyol on més impacte va tenir aquesta renovació eclesial, en especial a nivell de clergat i dels moviments cristians laics. En aquest sentit, la Caputxinada va tenir lloc mentre s'estava produint (des del 22 de febrer) una gran campanya popular contra el nomenament de l'espanyol Marcelo González Martín com a bisbe coadjutor de Barcelona amb dret de successió (9). El lema "Volem bisbes catalans!" es va estendre per tot Catalunya, arribant també al Vaticà i a bona part d'Europa. Dos mesos després de la Caputxinada (11 de maig) es produïa la famosa manifestació de capellans en protesta per les tortures de la policia al dirigent estudiant Joaquim Boix. La demostració fou dissolta violentament, la qual cosa va produir amples protestes als més diversos estaments. No ens ha d'estranyar, doncs, que el tractament donat a la Caputxinada per la premsa estrangera fos el de subordinar-la poc o molt a l'agitació catalana per l'afer González Martín. Era mil vegades més important la crisi de relacions entre l'Església catòlica-Estat franquista que no pas la ja tradicional protesta universitària. Curiosament, a més, també es va enfocar la Caputxinada com si es tractés d'un acte de coire catalanista. La importància de la Caputxinada rau també en les conseqüències de tot ordre que va comportar. Per una banda tenim l'àmplia solidaritat popular que va provocar en tota mena d'ambients, fet que feia anys que no es produïa. Per una altra part, aquesta amb repercussions històriques, la Caputxinada va ser el detonant que va possibilitar el naixement de diverses coses. En primer lloc, és clar, de Taula Rodona, el primer organisme unitari veritablement representatiu de tota la Catalunya en lluita contra el franquisme. En efecte, per primer cop d'ençà del 1939 trobem asseguts a una mateixa taula des del demòcrates-cristians d'UDC fins als comunistes del PSUC, comptant, a més, amb la presència de gent del moviment obrer, dels col·legis professionals, d'entitats cíviques, de grups cristians, etc. Realment, amb la Taula Rodona s'havien acabat a Catalunya les sequeles de la guerra civil. Taula Rodona va permetre que més endavant es constituís la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques i sobretot l'Assemblea de Catalunya. En resum, doncs, que la història de l'oposició democràtica catalana al franquisme té el seu punt d'inflexió a partir del 1966.

La Caputxinada també va provocar la creació del SAL (Secretariat d'Acció Laical),

la primera reunió d'abats i provincials de Catalunya, la creació poc després del Grup Democràtic de Periosites i, de moment sense èxit, una assemblea d'intel·lectuals catalans (10).

La Caputxinada va representar també un primer intent de fer del català un instrument normal de comunicació a la Universitat, i això a nivell de masses i no ja de grups polititzats. En efecte, als Estatuts del SDEUB s'hi deia que català i espanyol eren idiomes oficials "amb igualtat de drets". Igualment, gràcies a la Caputxinada hi va haver entre alguns estudiants un retrobament amb la cultura catalana. Montserrat Roig ho diria ben clarament: "Jordi Rubió, Salvador Espriu, Joan Oliber eren dels nostres, eren com nosaltres" (11).

Per acabar direm que la Caputxinada i per tant l'SDEUB responien a una actitud molt i molt realista, d'acord amb la situació política del moment i tenint en compte les aspiracions que podien mobilitzar realment als estudiants. Salvador Giner ho diria així: "En aquestes coses, com en tantes d'altres, els disturbis i moviments dels estudiants espanyols es diferenciaven (alguns dirien que amb cert "retard") de les formes conflictives generacionals similars que aleshores començaven a produir-se a d'altres universitats. Així, l'ambient prevalent en el campus de Berkeley abans i després de l'any 1964 era totalment diferent de l'espanyol, on els estudiants havien estat combatent des del 1955 al 1965 per una llibertat d'associació, una llibertat acadèmica i un progrés cultural d'unes característiques ben distintes de les del gauchisme estudiantil, mil·lenari i sovint violent, aleshores emergent a altres llocs. En contrast amb aquests moviments incipients -típics de societats capitalistes més avançades- els estudiants espanyols havien estat lluitant per objectius liberals "clàssics": sindicats lliures, un sistema educatiu modern, el desenvolupament de la ciència i de la investigació, i la lliure circulació de les idees" (12).

Agraïments

L'original d'aquest llibre ha estat llegit per un conjunt de persones les quals hi han fet esmenes, puntualitzacions i suggeriments. Els seus noms:

11

Notes

- (1) Segons el pare Salvador de les Borges, el mot Caputxinada fou encunyat per l'advocat Frederic Roda Pérez el qual, en assabentar-se dels fets, va dir: "Això és una Caputxinada!". Per la seva banda, Josep Benet en volia dir la "Setmana Caputxina" en record de la Setmana Tràgica, ja que hi havia la intenció que els tancats resistissin fins el dissabte o el diumenge.
A tall de curiositat, vegeu el que deia el pare Basili de Rubí del mot Caputxinada al suplement de La Vanguardia del dia 9 de març de 1986.
- (2) Del full "Carta oberta a l'opinió pública", del 4 de maig de 1966, a l'APUC.
- (3) Arrau, núm. 23, de 28 de març de 1977, p. 44.
- (4) Universitat, òrgan dels estudiants del PSUC, d'abril de 1966, citat per Materiales, extraordinari núm. 1, "Documentos del movimiento universitario bajo el franquismo". Barcelona 1977, pp. 32-33.
- (5) Avui del primer d'octubre de 1978.
- (6) Manuel Ardià, Àlbert Balcells i Núria Sales, Història dels Països Catalans de 1714 al 1975. Edhasa. Barcelona 1980, p. 724.
- (7) Salvador Giner, article "Poder polític, Universitat i estudiants a l'Estat espanyol (1939-1974)", a Aïnes, Perpinyà, núm. 2, de desembre de 1975, pp. 66-101.
- (8) Idem.
- (9) Vegeu el llibre Le Vatican et la Catalogne. Le problème de la nomination des évêques dans l'Eglise d'aujourd'hui. Edicions Catalanes de París 1971 (segona edició).
- (10) Segons sembla, hi va haver algunes reunions, però sense arribar a un acord.
El Moviment Socialista de Catalunya (de l'interior, tendència Reventós) ho explicava així: "Hem participat amb interès en unes discussions prèvies per a la constitució d'un organisme que unís als intel·lectuals catalans. Plantejada per alguns com una possible associació d'intel·lectuals socialistes, amb la nostra disconformitat i amb un acord molt reticent dels comunistes, s'acordà finalment, després d'un ampli debat, anar a l'estructuració d'una associació més àmplia, que permetés la unió de tots els intel·lectuals democràtics, fos quina fos la seva ideologia" (Del full "Declaració del Consell General de l'Interior del MSC", d'octubre de 1966, al CEHI-FILMS.) Al cap d'uns anys,

12
l'Assemblea d'Intel·lectuals seria un fet, essent la tancada de Montserrat
el desembre de 1970 quan el judici de Burgos, el seu acte més espectacular.

(11) Vegeu nota 12 de la Cloenda.

(12) vegeu nota 7. Punt també remarcat per Montserrat Roig: vegeu nota 12 de la
Cloenda.

Abreviatures

Sigles dels arxius consultats. Tot i que un mateix document es pot trobar a diversos arxius, sempre ens referirem al més important de tots ells.

APCC

Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya. Pel que fa a la Caputxinada és, sens dubte, el més complet tot i les mancances i algunes desaparicions.

CEHI

Centre d'Estudis Històrics Internacionals.
Conté molta documentació sobre el moviment universitari català sota el franquisme.

ARST

Arxiu Robert Surroca Tallaferro. Bastant complet si el comparem amb l'APCC.

AJB

Arxiu Josep Benet. Molt interessant, tot i que encara és en procés de classificació

Capítol I. Culminació d'un llarg procés

1939: imposició del SEU. 1957: cap a un Sindicat democràtic d'estudiants

L'ocupació espanyola del 1939 va significar, pel que fa a la Universitat de Barcelona, la fi del seu règim d'autonomia. Aquest era qualificat de "foco de infecció que desparramaba por todas las provincias catalanas el virus del separatismo y el tóxico de las teorías más disparatadas (...) y el más formidable baluarte de los enemigos de Dios y de España" (1). Es per això, que dos dies després de l'entrada de les tropes franquistes a la capital catalana, el 28 de gener, el Ministerio de Educación Nacional dictava una ordre en la qual s'hi deia entre altres coses: "Artículo 3. La Universidad de Barcelona cesará en el régimen establecido por el decreto de primero de junio de 1933 y se regirá en lo sucesivo por las disposiciones que regulan los demás centros universitarios de España" (2). Aquesta disposició ens recorda el decret de suspensió de l'Estatut d'autonomia, quan deia: "Pero la entrada de nuestras gloriosas armas en territorio catalán plantea el problema, estrictamente administrativo, de deducir las consecuencias prácticas de aquella abrogación. Importa, por consiguiente, establecer un régimen de derecho público que, de acuerdo con el principio de la unidad de la Patria, devuelva a aquellas provincias el honor de ser gobernadas en pie de igualdad con sus hermanas del resto de España" (3). La dictadura franquista significaria, si més no segons l'historiador Josep Benet, "un intent de genocidi cultural del nostre país" (4).

La desfeta del 1939 va comportar l'exili de part de l'estament docent català. Els qui van restar van haver de suportar una depuració de professors i estudiants. Paral·lelament, l'ensenyament era convertit en un apèndix del nou règim. Així, en la Ley de Ordenación Universitaria, hi llegim: "Artículo 3. La Universidad, inspirándose en el sentido católico, consubstancial a la tradición universitaria española, acomodará sus enseñanzas a las del dogma de la moral católica y a las normas del derecho canónico vigente. Artículo 4. La Universidad española, en armonía con los

ideales del Estado nacional-sindicalista, ajustará sus enseñanzas y sus tareas educativas a los puntos programáticos del Movimiento" (5). El Movimiento Nacional era el nom donat pels feixistes al seu alçament contra la legalitat republicana. Políticament, aquest Movimiento s'estructuraria en el partit únic Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalistas (FET y de las JONS), de clara filiació nazi-feixista.

Es van prohibir la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC) i altres grups polítics universitaris i s'hi imposà el Sindicato Español Universitario (SEU), sindicat únic i obligatori. El SEU havia estat fundat el 1933 a Madrid i depenia del grup feixista Falange Española. En la reunió del Consejo Nacional del SEU de gener de 1940, s'hi va aprovar una resolució que deia: "El SEU proclama como dogma fundamental de la juventud el dominio del Estrecho, la hermandad con Portugal y la íntima unión espiritual, cultural, económica y de poder con Hispanoamérica y Filipinas. España afirma su personalidad irreductible a toda influencia exterior. El decrepito mundo europeo termina en los Pirineos" (6). I també: "El SEU reivindica con carácter urgente el derecho de velar por la pureza moral y política del profesorado y los claustros" (7).

A la Ley de Ordenación Universitaria, de juliol de 1943, l'article 34 deia: "Será órgano para el ejercicio de funciones universitarias, el SEU de FET y de las JONS, el cual se regirá por sus normas propias. Como órgano universatario será de su competencia:

"a) Agrupar a todos los estudiantes universitarios.

"b) Encuadrar a los estudiantes comprendidos en edad militar dentro de la Milicia Universitaria con arreglo a sus normas especiales (...).

"c) ^{undir} ~~Infundir~~ con sus actividades e instituciones el espíritu de la Falange en los estudiantes universitarios" (8).

x x x

Som en plena dictadura franquista. Per a trobar els antecedents més llunyans de la Caputxinada om es va constituir oficialment el Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona, ens farem ressò d'un esborrany de text escrit en aquella ocasió: "No podem copsar tota la significació d'aquest acte si no el veiem com la culminació d'un procés iniciat ja des de fa molt de temps. Partirem d'una si-

tuació en la que havien estat destruïts tots els intents de renovació universitària i totes les formes de representació, tant dels estudiants com dels professors. La falta d'adequació d'aquest estat de coses amb les verdaderes necessitats del país, es concreta l'any 1956 amb els aconteixements que tingueren lloc a la Universitat de Madrid, perllongats el curs següent en els que a Barcelona culminaren al Parainf de la nostra Universitat. Comença aleshores de forma decidida una llarga lluita per arribar a lograr un instrument que ens possibilités la intervenció activa per a la solució dels problemes universitaris: un sindicat democràtic i independent" (9).

El gener de 1957 s'havia produït a Barcelona la segona vaga de tramvies en protesta per un augment de les tarifes. El boicot popular no arribà a l'extensió i a l'alçada del de l'any 1951 (10), però fou molt important. Els estudiants hi van participar activament de la qual cosa en resultà el tancament de la Universitat, s'obrí expedients a quinze universitaris i s'amenaçà amb pèrdua de matrícula si hi havia nous incidents. El rector va dimitir, per la qual cosa el vice-rector García Valdecasas -nom a retenir- va convertir-se en la màxima autoritat acadèmica. En reanudar-se les classes al cap d'un mes, la situació era tensa: els estudiants havien d'ensenyar el carnet per entrar a l'edifici, la porta que separava les dues meitats de la Central estava tancada, a part d'haver-hi permanentment un retén de policia als porxos centrals de la Universitat. El dia 21 de febrer, mentre al rectorat hi havia una reunió entre el director general d'ensenyança universitària i el rector i els degans, al Parainf va tenir lloc una assemblea d'uns vuit-cents estudiants la qual fou declarada com a Primera Assemblea Lliure d'Estudiants de la Universitat de Barcelona. Entre les reivindicacions que s'hi van exposar, n'hi ha algunes que ens interessen: "5. Supresión definitiva del SEU por ser un sindicato no representativo y, además, político. 6. Celebración de un Congreso nacional de estudiantes para que se conozca libremente la opinión de los universitarios. 7. Constitución, a raíz de las bases acordadas en el Congreso, de una asociación libre de estudiantes" (11).

L'acte, d'una ambigüitat política evident (12), va acabar, després d'unes hores de tancada, amb la intervenció de la policia. Es van practicar algunes detencions i els reunits en sortir van haver de donar els carnets als degans i catedràtics. La repressió fou molt dura: pèrdua de matrícula, pèrdua de curs i pèrdua del drets de

fer el servei militar a les Milícies Universitàries, passant a regiments de muntanya i de càstig. Als dies següents foren detinguts dinou estudiants i tres advocats acusats d'ésser els inductors del fet, els quals foren processats i posteriorment absolts.

Segons Josep M. Colomer, historiador del moviment universitari català sota el franquisme, "el curs 1956-1957 a Barcelona, com l'anterior a Madrid, significava un profund trencament del conformisme i la frivolitat de la majoria dels estudiants universitaris, i l'inici d'un procés de conscienciació social i política que havia de portar a la configuració del moviment estudiantil com una de les forces -juntament amb el moviment obrer, que també renaixia per aquelles dates- de combat antifranquista més ferm i continuat. El període ^{de} les minories polititzades, bàsicament en un sentit nacionalista, que havien actuat en els anys quaranta encara amb uns plantejaments molt propers als d'abans de 1939 i aïllades del conjunt dels estudiants, i la quasi a cegues labor autodidacta dels grupets que anaven descobrint el món en els primers cinquanta, principalment a partir de motivacions culturals, religioses, etc., deixaven pas al creixement i la implantació entre els universitaris de partits i organitzacions d'esquerra com a forma principal d'enquadrament de les minories més avançades, i al desenvolupament de tota una tàctica de lluita i d'organització de masses d'un moviment estudiantil que havia pres la paraula en el forum universitari i en el forum polític general del país" (13).

Un dels fets que influïran decisivament en el desvetllament de les noves generacions d'universitaris el constituí el paper jugat per certs catedràtics (Vicens Vives, Estapé, Lasuén, Jiménez de Parga, Sacristán, etc.), així com professors (Fontana, Nadal, Jutglar, González Casanova, etc.). Això és així, perquè "aquells illots de competència acadèmica i de responsabilitat intel·lectual destacaven amb força dins la mediocritat general, i obrien els ulls dels estudiants a una nova visió de la societat que necessàriament havia de tenir repercussions de compromís actiu amb una acció transformadora" (14).

Paral·lelament, els grups polítics universitaris van experimentar una represa. En primer lloc i donada la seva importància, tenim els estudiants del PSUC. Aquest col·lectiu començà a publicar a partir de 1958 Universitat, que bé podem dir que ha estat l'única revista universitària amb continuïtat al llarg de més de setze anys

l'any 1966 planeja de copiar el text?

seguits. Aquest punt per ell mateix ens parla tant de la força organitzativa dels estudiants comunistes com de la seva irradiació ideològica, cultural i d'acció. D'altres grups presents foren els estudiants del Moviment Socialista de Catalunya, del Front Nacional de Catalunya (amb el nom de Bloc Escolar Nacionalista), d'Unió Democràtica de Catalunya, així com el nou grup Nova Esquerra Universitària (NEU), branca universitària de l'Agrupació Democràtica Popular de Catalunya, filial catalana del Frente de Liberación Popular, de tendència revolucionària. Finalment hi havia els estudiants del grup CC (Crist Catalunya).

Aquesta efervescència motivà la creació de plataformes unitàries. Així, en el curs 1957-1958 va reaparèixer la FNEC, sostinguda per FNC, UDC i momentàniament pel MSC. Al curs següent fou creat el Comitè de Coordinació Universitària (CCU), amb l'aportació dels estudiants del PSUC, NEU i MSC i amb la presència esporàdica de la gent del CC. Ni que fos a nivell estudiant, per primer cop d'ençà del 1939 el PSUC sortia del seu tradicional aïllament forçat. "El CCU es consolidà a mesura que fou capaç de trobar i d'impulsar una tàctica de moviment de masses que arribà realment a la majoria dels estudiants, i especialment amb l'acord de treballar conjuntament a l'interior del SEU per tal de crear les bases d'un sindicat democràtic

il·legal" (15). Les successives campanyes (estrictament universitàries i contra la repressió, per la llibertat, afer Galinsoga, etc.), així com la dinamització cultural (conferències, lectures, revistes, homenatges, etc.) prestigiarren el CCU i es "crearen doncs les condicions per impulsar d'una manera generalitzada a totes les facultats i cursos la presentació de candidatures democràtiques a les eleccions del SEU" (16).

D'altres fets van ajudar a l'afermament d'aquesta tàctica. Així, per exemple, d'ençà de juliol de 1957 el SEU passava a ser de sindicat de FE y de las JONS a una de les entitats de la recentment creada Delegación Nacional de Asociaciones del Movimiento. Més endavant, mitjan octubre de 1958, el SEU fou reorganitzat "introduint la creació de consells de curs formats per deu estudiants (a diferència de la simple existència de delegat i sostdelegat de l'anterior ordenament), i de consells de facultat, compostos per tots els consellers de tots els cursos. El control de l'activitat de tots aquests -que era impossible que els escassos estudiants falangistes poguessin

ni tan sols pensar a assolir des de la mateixa estructura electiva- era regulat pel delegat de facultat, que continuava essent nomenat a dit, i per les autoritats acadèmiques, que presidien reglamentàriament totes les reunions i activitats dels consells, normalment anomenats "cambres" (17). No cal dir que les possibilitats d'actuació leg al que oferia la nova ordenació del SEU van ser utilitzades pels estudiants. El capdaventer de l'ocupació democràtica del SEU fou, evidentment, el PSUC el qual ja feia temps que practicava una tàctica semblant: aprofitament dels enllaços sindicals al si de la CNS (Central Nacional-Sindicalista), sindicat vertical únic i obligatori del règim. Aviat, doncs, a diverses facultats hi hagué consellers del SEU antifranquistes els quals es van agrupar, durant el curs 1959-1960, en un organisme de coordinació, nomenat Interfacultats i popularment Inter. La pressió dels representants democràtics estudiants, a Barcelona i a d'altres districtes de la resta de l'Estat, va portar com a conseqüència una nova reordenació del SEU. En efecte, "en un decret de 18 de setembre de 1961 en el qual s'acceptava l'elecció democràtica dels delegats de facultat (que a la pràctica ja s'havia fet, com a mínim, l'any anterior), es mantenia el nomenament a dir del cap de districte. i tot mantenint nominalment el control de la Secretaria General del Movimiento, es donaven més atribucions a les autoritats acadèmiques, especialment als degans, els quals podien exercir el veto sobre l'elecció de determinats estudiants, havien d'aprovar l'ordre del dia i presidir totes les reunions sindicals de cambra, i podien destituir aquells representans que, en la seva opinió s'extralimitessin en les seves funcions o no seguisin les directrius superiors" (18). La reculada pel que fa al control ideològic i pràctic del SEU per part de l'aparell polític del règim, era evident.

No cal dir que la reordenació del SEU fou aprofitada per la coordinadora Inter per a llençar-se a l'ocupació democràtica de totes les cambres de facultat del districte universitari de Barcelona, aconseguint-ho en set facultat i escoles superiors. Parallelament, el CCU va llençar, pel febrer de 1962, una gran campanya amb l'objectiu global de la incorporació activa i oberta de tots els universitaris en la lluita antifranquista. Amb motiu de la detenció i consegüent apallissament a Jefatura d'uns estudiants acusats de realitzar pintades a Medecina, el dia 27 es va celebrar

una assemblea de districte, la Segona Assemblea Lliure d'Estudiants, amb la presència de 1.300 universitaris. Durant l'acte s'exigí, entre altres coses, la total democratzació del SEU.

"El topall en el procés de democratzació del SEU (...) es produí el desembre de 1962 en un Consejo Nacional celebrat a Sevilla. (...) Gràcies especialment a la pressió de representants electes de Sevilla i, en menor grau, d'alguns de Barcelona i de Bilbao, s'aconseguí l'aprovació d'uns acords en els quals es preveia la democratzació total del SEU a llarg termini i, mentrestant, com a mesura immediata, la separació de les autoritats acadèmiques i l'elecció del cap de districte. Però el ministre secretari general del Movimiento les bloquejà totalment i impedí que fossin aprovades i ratificades pel Consell de ministres, raó per la qual quedaren congelades i sense entrar en vigor" (19).

Al mateix temps, la tasca d'Inter, d'orientació sindical de masses la qual cosa feu des parèixer el CCU i la FNCE, arribà a les màximes quotes d'audiència ja que era present a tot el districte -excepció feta de Farmàcia- i també a ESADE, Belles Arts i Institut Químic de Sarrià.

Així, doncs, "el curs 1963-1964 marca una nova etapa en la lluita sindical i parteix d'aquest curs el plantejament actual de l'estratègia universitària", escriu-rien poc després els d'un grup universitari del moment (20). Per l'octubre, en una assemblea celebrada a Montserrat, Inter, a la vista de la no aplicació dels acords de Cuenca, es convertí en una plataforma estable d'oposició sindical prenent el nom d'Associació Democràtica d'Estudiants de Catalunya (ADEC) la qual, nel desembre, es coordinaria amb d'altres plataformes semblants de la resta de l'Estat, sota el nom de Confederación Universitaria Democrática Española (CUDE). En el primer Congrés de la CUDE celebrat el mes següent de forma clandestina a Calella, "s'acordà una plataforma conjunta que incloïa: la radical transformació democràtica de la Universitat, tant en continguts com en formes i mètodes; la reivindicació de les llibertats de reunió, expressió i associació; l'amnistia per a tots els presos polítics i les llibertats nacionals dels pobles de Catalunya, Euzkadi i Galícia. Així mateix es convocà per al mes següent, de manera coordinada a tots els districtes, la Primera Setmana de Renovació Universitària" (21). A Barcelona, aquesta Setmana, feta sense autorització, es va convertir en un clam unànime de llibertat sindical,

per la qual cosa les cambres de gairebé totes les facultats i escoles superiors del districte van decidir de no reconèixer les jerarquies no electes del SEU i funcionar coordinada i lliurement.

El curs següent, 1964-1965, "començà en unes condicions distintes a les de tots els cursos anteriors. La situació d'il·legalitat en què es trobava el naixent Sindicat d'estudiants no permetia sinó un tímid tempteig exterior que possibilités d'una forma altra la tàctica a seguir per a sortir de la confusa situació" (22).

A l'inici de curs, el Jefe Nacional del SEU, Regalado, va fer un discurs oportunista intentant recuperar el moviment universitari. En el seu Parlament, a més, hi va deixar anar durs atacs contra el professorat, acusant-lo de ser el responsable de la situació: "no habrá Universidad sino cuando los docentes comprendan que su labor no es sólo cuestión de impartir conocimientos y técnicas. Porque del amor o la desidia del profesorado de nuestra Universidad saldrán de la misma promociones que amen su trabajo, su función" (23). A Barcelona, la protesta de catedràtics i degans fou immediata tot demanant la dimissió del Jefe del SEU, a part de prendre la decisió de desconèixer l'existència d'aquest sindicat. "Això va fer possible una convergència momentània dels estudiants i dels catedràtics en contra de les jerarquies seüistes, encara que per interessos diferents. Sota la pressió dels delegats estudiantils electes, els degans de facultats van prendre el compromís oficial de no interferir les activitats dels estudiants si els representants d'aquests signaven la protesta per les declaracions de Regalado, cosa que van fer" (24).

En conseqüència, pel novembre van tenir lloc eleccions de consellers de curs i de delegats de facultat, totalment lliures. Com molt bé ha escrit Josep M. Colomer, d'"aquestes eleccions i de l'estructura democràtica a nivell de facultat i districte que s'hi constituí, en sortí l'empenta definitiva per trencar del tot amb les jerarquies del SEU, i per encaminar-se cap a la constitució de noves bases d'un sindicat d'estudiants independent" (25).

El primer graó fonamental en aquest sentit fou la celebració, el 12 de febrer de 1965, de la primera assemblea lliure del districte a la Facultat de Dret, amb la presència d'un miler d'estudiants. Durant l'acte "hi foren aprovats els principis d'autonomia universitària i d'organització sindical lliure per a l'ulterior elaboració de l'estatut del Sindicat Democràtic. Així mateix, es decidí l'autonomia de

l'assemblea quant a la seva programació i el seu funcionament i en la realització de totes les activitats culturals i vida sindical del districte, separadament del SEU i no acceptant cap ingerència de les autoritats acadèmiques, i quedà constituïda la Junta de Delegats, organisme que resultà decisiu per impulsar l'acció coordinada a totes les facultats i escoles" (26). Aquest acte significà, també, que l'ADEC, com a impulsora del procés sindical, quedava desbordada per la realitat dels fets: un moviment veritablement de masses (27).

Poc després tenia lloc la segona assemblea lliure de districte en solidaritat amb Madrid. En efecte, el dia 24 s'havia celebrat a la capital de l'Estat una assemblea lliure amb reivindicacions semblants a les de Barcelona i comptant amb la presència dels catedràtics Aranguren, Montero Díaz, García Calvo y García de Vercher, així com amb l'adhesió d'Aguilar Navarro. L'acte va acabar amb una manifestació i la consegüent intervenció de la policia la qual detingué els catedràtics i vint-i-cinc estudiants. Per la seva banda, el rector va obrir expedient contra Aguilar Navarro, Aranguren, Montero Díaz i García Calvo, prohibint-los l'entrada a la Universitat. A Barcelona es va convocar una vaga de tot el districte de quatre dies la qual va ser gairebé unànime. El dia 4 de març es va celebrar la tercera assemblea lliure de districte, la més important, amb tres mil estudiants presents i, això fou una fita decisiva, amb la presència d'alguns catedràtics i professors. Durant la mateixa es va presentar a l'aprovació de l'assemblea i a la posterior consideració de les assemblees de facultat un projecte de declaració de principis del futur Sindicat democràtic dels estudiants. Així mateix, proposaren un esquema de funcionament organitzatiu provisional basat en l'assemblea de districte i en la Junta de Delegats, organisme aquest format pels delegats de facultat i escola, que assumiria amb un caràcter "administratiu i gestor" les decisions entre assemblea i assemblea. Aquest pas -comenta Josep M. Colomer- significava crear ja una instància a nivell superior a les que fins aleshores havíem estat heretades de l'estructura anterior del SEU, ja que aquest tenia una direcció unipersonal a nivell de districte i s'havia resistit extraordinàriament tant a la convocatòria d'organismes col·lectius a aquest nivell com a la democratització del càrrec de cap de districte" (28). Aquest pas endavant no significava, però, cap voluntat d'enfrontament amb les autoritats acadèmiques. Així, en la declaració de l'assemblea hi podem llegir: "Fem una crida al bon sentit

de les autoritats acadèmiques, recotir, degans, directors i catedràtics en general perquè no interfereixin el normal desenvolupament de la vida sindical. La causa del SEU, a més a més de ser profundament injusta, és una causa perduda. Tractant de defensar i mantenir una institució que no es manté a si mateixa, l'únic que en pot treure l'autoritat acadèmica és tirar-se al damunt el desprestigi del SEU. I això no deixaria de ser lamentable" (29).

Al llarg de tot aquest mes de març es van multiplicar les vagues i les manifestacions fins que el rector va decidir d'avançar les vacances de Pasqua i tancar la Universitat. Durant el mes es van celebrar la quarta i s'intentà de fer la cinquena assemblees lliures de districte. També tingué lloc la Segona Setmana de Renovació Universitàriaⁱ a nivell d'Estat, un altre pas endavant força important: la Primera Reunió Nacional Coordinadora. "En aquesta reunió s'avançà cap a l'acció coordinada en els diversos districtes de l'Estat, tot superant les plataformes tipus CUDE d'un any abans i basant-se en moviment de masses que actuaven obertament a les diferents universitats i elegien ~~delegats~~ ^{delegats} realment i formalment representatius. S'hi aprovà un manifest i una declaració de principis per la qual s'assenyalava la perspectiva de creació d'un sindicat independent, autònom i "únic donades les circumstències actuals, però no obligatori", a través d'un Congrés Nacional d'Estudiants, i s'hi establien unes línies generals d'estructura organitzativa comunes a tots els districtes. Així mateix s'hi aprovà que no s'acceptaria cap nova estructuració sindical elaborada al marge dels estudiants i s'acordà un compromís de solidaritat mútua davant la repressió i la continuïtat de les reunions coordinadores de cara a anar cap a la plena autoorganització" (30).

La resposta del règim a aquesta efervescència estudiantil fou la creació de les Asociaciones Profesionales de Estudiantes (APE), a principis d'abril. En el seu articulat "s'establia la creació d'associacions de caràcter professional i corporatiu, d'afiliació obligatòria, i sotmesa al control de l'autoritat acadèmica. L'article 3, deia: "El conjunto de estas asociaciones integra el Sindicato Español Universitario, entidad corporativa por el Estado como cauce de promoción de los intereses profesionales de los estudiantes" (31). En definitiva, doncs, que s'intentava de perpetuar el SEU amb una altra façana, a l'ensens que es volia reduir la vida estudiantil als aspectes merament acadèmics. Dues setmanes més tard, la Junta de De-

legats del districte de Barcelona feia pública la seva posició de rebuig de les APE per antidemocràtiques, de forma i de contingut, i perquè "l'aparició del decret no suposa la normalització de la vida universitària, la qual depèn, fonamentalment, del reconeixement dels òrgans representatius dels estudiants (Junta de Delegats, assemblea de districte, etc.) i de la desaparició dels procediments repressius utilitzats per l'autoritat", a part de fer abinent la disposició dels estudiants al diàleg amb les autoritats acadèmiques "com a únic mitjà de solucionar els problemes universitaris" (32).

A principis de maig es ~~xxx~~ feia la Segona Reunió Nacional Coordinadora, en la qual es van rebutjar les APE: "es imposible una evolución de un sindicato que está muerto" (33). Aquesta declaració fou sotmesa a la cinquena assemblea lliure de districtes, celebrada una setmana després, on fou aprovada massivament.

Al més següent el govern publicava el reglament de les APE: "desapareixien les cambres de facultat i els consells de curs, i només s'establí el nombre de dos delegats per curs i una estructura unipersonal dels càrrecs que restringia enormement la vida associativa i pràcticament l'anullava als nivells superiors. Els candidats havien d'ésser alumnes oficials que haguessin aprovat el curs complet l'any anterior, espanyols i sense sancions en llur expedient. El vot era obligatori, i els qui no l'exercissin quedarien privats de llur condició d'alumnes oficials. Els degans i directors havien d'aprovar el lloc, hora i ordre del dia de totes les reunions, podien destituir els representants estudiantils dels seus càrrecs, i suspendre fins a tres mesos l'activitat de l'associació corresponent. Les APE, que per definició ja negaven tota activitat que no fos merament acadèmica i corporativa, apareixien ara com una carcassa que volia ofegar tot tipus d'activitat estudiantil col·lectiva" (34). I així arribem a les vacances d'estiu del 1965.

Durant els mesos estiuencs, el govern va profitar les aules buides per a dictar un seguit de mesures contra el moviment estudiant. Així, el 9 de juliol era nomenat rector de la Universitat de Barcelona, Francisco García Valdecasas, a qui ja hem vist actuant el 1957 en els fets del Paraninf. El 21 d'agost era resolt l'expedient dels catedràtics de Madrid de qui ja hem parlat: Aranguren, García Calvo i Tierno Galván -que s'havia afegit a una posterior assemblea lliure-, eren expulsats a perpetuïtat de la Universitat espanyola; Montero Díaz i Aguñávar Navarro eren, al seu torn, suspesos de feina i sou per dos anys. Aquesta disposició va motivar importants

mostres de solidaritat entre catedràtics i intel·lectuals de l'Estat envers els represaliats. Poc després, en sengles decrets, s'ampliaven les facultats repressives de les autoritats acadèmiques pel que fa als estudiants.

El començament del curs 1965-1966 a Barcelona era descrit així: "un nuevo curso, unos nuevos problemas y también unos nuevos instrumentos para resolverlos, los conseguidos el año pasado. Es pues, indispensable, a la vista de las actuales circunstancias y la experiencia recibida, una responsabilidad de todos frente a los problemas enunciados de manera que obtengamos una solución real y definitiva" (35). A mitjan octubre, la junta de professors d'Econòmiques va decidir de no encarregar la càtedra de Fonaments de Filosofia al doctor Manuel Sacristán, conegut per la seva ideologia marxista crítica i, com veurem, el redactor del Manifest per una Universitat Democràtica. Malgrat les protestes, no es va acobseguir la seva reposició, encara que, això sí, es va acordar el boicot a qualsevol substitut.

Per l'octubre, després d'una nova assemblea lliure de districte, que es va ratificar en el rebuig a les APE, es van convocar eleccions a totes les facultats i escoles al marge de l'ordenament oficial. Paco Fernández Buey ens recorda els problemes que va comportar decidir aquest important pas endavant: "Després del decret de fundació de les APE hi havia tres possibilitats: primera, continuar la lluita interna a través de les APE, ocupant-hi llocs com s'havia fet al SEU, en un procés lent semblantment al que es va dur a terme, per exemple, a València; segona, boicotejar les eleccions de les APE i no fer res més, tal com es va fer a Madrid; i tercera, fer abans unes eleccions lliures, crear l'organització dels estudiants i aleshores boicotejar les APE, que és el que varem fer a Barcelona. Però jo recordo que, quan aquesta possibilitat es va plantejar a la Junta de Delegats del SEU, pràcticament ningú no ho va veure clar. La decisió es va prendre quan es va comprovar que a les facultats la majoria dels estudiants estaven disposats a fer les eleccions lliures i que els clima general anava molt més enllà del que creïem en un primer moment" (36). Aquesta decisió seria valorada així pels estudiants comunistes: "El triomf a Barcelona d'aquesta última posició és una prova del nivell de combativitat assolit en aquell moment. I és una prova també de que les majories, les masses, no s'inclinen sempre forçosament per les reivindicacions mínimes i les línies més possibilistes. Precisament aquella iniciativa política adoptada malgrat els pronosticadors del sempre re-

petit no hi ha condicions, fou el punt de partida de la unitat entre els diferents corrents existents en el si del moviment estudiantil i de la identificació entre la majoria de l'estudiantat i els seus representants elegits. I ho fou perquè: 1) clarificava rotundament la posició del moviment estudiantil respecte de la política educativa dels règim. 2) Responsabilitzava els estudiants mateixos en una alternativa (la construcció d'una organització pròpia amb uns objectius definits) que sentien col·lectivament com a quelcom seu, com una voluntat col·lectiva independent" (37).

L'èxit de la convocatòria va ser total, ja que hi va haver 600 candidats i un 80 per cent de participació a l'hora de votar. Al Boletín del Distrito es comentaria: "Después de este éxito se abre ya una nueva etapa para nuestro sindicato y principalmente para la vida universitaria. No nos encontramos ya ante la necesidad de una lucha lamentable y penosa, sino que una vez superada esta, nos podemos dedicar ya totalmente a las actividades propias de un sindicato, encaminadas a un mayor bienestar y a la resolución de los problemas que se plantean a sus asociados, en este caso los estudiantes" (38). Per la seva banda, Josep M. Colomer comentaria: "la celebració de les eleccions lliures, basades en el precedent curs anterior -fetes amb l'acord dels catedràtics i contra els jerarques del SEU- i en els principis d'un sindicat independent configurats en les assemblees de districte de febrer-març de 1965, donaren l'empenta al moviment estudiantil per afrontar des d'una posició de força la convocatòria de les eleccions oficials. Aquest pas no es produí en els altres districtes universitaris, fet que repercutí en els nivells de participació en les APE i en l'avantatge que els estudiants de Barcelona prengueren en el seu procés d'autogovernització que els havia de portar a la constitució del Sindicat Democràtic un any abans que a Madrid, Bilbao, etc." (39).

Pel novembre, davant les eleccions oficials a les APE, la Junta de Delegats va fer una proposta a les assemblees de centre, basada en set punts: "Dirigirnos al Ilmo. decano o director comunicándole la masiva participación de los estudiantes en las elecciones libres, prueba evidente de la auténtica representatividad de los consejeros y delegados y pedir por tanto el reconocimiento de aquellos. Manifestar la improcedencia de otras elecciones porque los estudiantes ya hemos elegido a nuestros representantes. En consecuencia, ignorar cualquier simulacro de votaciones que pretenda realizar el centro. Agradecer al sector más prestigioso del profesora-

27
do el reconocimiento prestado a nuestras elecciones libres. Haciéndonos eco del deseo de todos los estudiantes, seguir consolidándonos y perfeccionando el sindicato que propugnamos. Ratificar el compromiso de solidaridad propuesto por la VI asamblea de distrito. Reiterar nuestra disposición al diálogo" (40).

Però les eleccions oficials es van celebrar. En aquest cas podem parlar d'un fracàs total, ja que hi va haver dificultats per a trobar candidats, a part que el nivell de votació va ser baixíssim i gairebé sempre en blanc i on es va votar per por a les sancions també es pot dir que el noranta i tant per cent dels vots eren en blanc (41). La resposta del rectorat fou fulminant: exigí als qui no havien votat la presentació d'un justificant o, en cas contrari, hi hauria pèrdua del caràcter oficial de l'alumne. A continuació vindrien expedients a delegats i consellers electes per les lliures. La resposta estudiantil fou, primer, intentar el diàleg, i després la protesta mitjançant manifestacions i vagues. En efecte, hi va haver tres entrevistes amb García Valdecasas, en la segona dels quals se li va lliurar un exemplar de la Declaració de Principis del Sindicat Democràtic d'Estudiants. Però les entrevistes no van servir de res ja que van començar a ploure els expedients. Aleshores, es van recollir 4.000 signatures, d'estudiants i de professors, per adjuntar a una carta al rector en la qual se li demanava la fi de la repressió, la retirada i anul·lació dels expedients, el lliure exercici de les funcions dels representants del sindicat i la presència en els organismes rectors de la Universitat de persones autènticament representatives de tots els sectors de la vida universitària (42). L'endemà, dia 2 de desembre, hi va haver una assemblea multitudinària a la Central, on es va aprovar la vaga general indefinida a tot el districte. A continuació pujaren al rectorat a lliurar-li la carta. Hi hagué agres discussions fins que el rector va cridar a la policia la qual va dissoldre contundement els estudiants. Feia més de tres anys que les forces policials no entraven a l'edifici. A partir d'aquí es van succeir les manifestacions i les protestes, fins que el dia 13, tot avançant les vacances, es va tancar la Universitat.

L'editorial d'un Boletín de Distrito s'expressava així: "Los acontecimientos de los últimos días han demostrada que en la actual situación universitaria la sanción no es el medio adecuado ni para resolver ni para ocultar los problemas que ahora tene-

mos planteados. Ha quedado perfectamente claro que quienes han puesto sanciones son los que han provocado el desorden; no nosotros que con serenidad hemos afrontado los problemas proponiendo soluciones e intentando el diálogo con el Rectorado. Ahora, sin embargo, ya no es posible contener la indignación de los estudiantes que se sienten profundamente decepcionados ante esta imposición violenta que pretende paralizar la vida universitaria" (43). I s'hi afegia: "En que se concreta la política del rector, señor García Valdecasas? En un intento de ocultar los problemas de la Universidad: se excluye de la misma a cualquier persona que pretenda esclarecerlo o resolverlos. La expulsión del doctor Sacristán, los expedientes a nuestros representantes, la prohibición de la conferencia del doctor Valverde y la instigación de la mentira reglamentada (léase justificantes...), son diferentes manifestaciones de una misma actitud. Queda pues claro que no sólo se pretende destruir nuestro sindicato sino es la Universidad toda la que està amenazada".

El gener de 1966, en començar el segon trimestre, hi va haver una entrevista entre la Junta de Delegats i el vice-rector, Martí de Riquer. S'aconseguí el sobresseiment de 21 dels 23 expedients oberts fins aleshores. Per la seva banda, el rector va fer públic que aquells estudiants que no haguessin presentat el justificant de no haver votat a les eleccions de les APE, perdien la seva condició d'alumnes oficials i serien considerats com a "lliures" (44). Pel que fa als estudiants, l'objectiu era clar: estructuració definitiva del Sindicat. En el Boletín Informativo del Distrito hi llegim: "en los comienzos de un nuevo trimestre creemos que es preciso hacer un análisis de nuestra situación y de nuestra postura. Creemos necesario que, a la vista de los hechos ocurridos y considerando las razones que nos han impulsado, seamos capaces de definir unos objetivos concretos y de trazar unos caminos que nos conduzcan a su realización. Los estudiantes hemos ido adquiriendo conciencia de una serie de problemas que nos afectan directamente y que se refieren tanto al aspecto académico como al humano, intelectual o social. De nuestra responsabilización frente a estos problemas surge la necesidad de intervenir activamente en la resolución de los mismos y, consecuentemente, la de la existencia de un Sindicato de Estudiantes, a través del cual podamos llevar a cabo nuestra acción que estamos seguros ha de ser beneficiosa no sólo para nuestra Universidad, sino para toda la sociedad de la que también formamos parte" (45). Aquell mes de gener es va celebrar la VIII assemblea lliure de districte, en la

declaració final de la qual es posava l'accent en dues qüestions: Congrés Nacional d'Estudiants i Reforma Democràtica de la Universitat. Pel que fa al primer punt, s'hi deia: "Sabemos que el camino para llegar será difícil y tal vez largo, pero estamos seguros de que es un camino hacia un objetivo correcto. Barcelona, muy evolucionada en este sentido, celebrará a mediados de febrero ^{sic} un Congreso Constituyente a escala de distrito, en el que de forma solemne, se sentarán ~~las~~ ^{unas} bases claras y precisas del funcionamiento y principios de la Asamblea de Distrito, hasta tanto no se llegue al Congreso Nacional de Estudiantes" (46).

A finals de febrer, amb la celebració de la X assemblea lliure de districte "es donava una empenta definitiva al definitiu trenall d'autoorganització estudiantil que havia de culminar amb la constitució del Sindicat Democràtic. Constituïts ja tots els consells de curs, còbres de facultat, junta de delegats de facultat i districte, etc., s'estructuraren també a nivell de districte els diversos departaments: informació, ajunt, estudis universitaris, activitats culturals, etc." (47). Al mateix temps es van recollir totes les esmenes i suggeriments als documents bàsics del futur sindicat. Tot estava a punt per a l'acte de constitució oficial.

Pocs dies abans de la Caputxinada, en un esborrany de document elaborat per la Junta de Delegats es parlava així de la pròxima Assemblea Constituent: "Es a la vez una culminación y un punto de partida. En ella cristaliza el proceso de organización desde hace tiempo en marcha en nuestro distrito y que se ha intensificado últimamente, y se inicia de forma decidida la inauguración de un programa en el que, como punto central, figura la Reforma Democrática de la Universidad. Todo ello sin olvidar la repercusión ~~de~~ ^{que} esta Asamblea puede y debe tener a nivel nacional, al servir a la vez de ejemplo y estímulo para todos los demás distritos, constituyendo un nuevo paso adelante en el camino hacia el Congreso Nacional de Estudiantes. Este aspecto de la Asamblea Constituyente deberá tener muy presente en cuanto representa a su propia preparación" (48).

Com a finalitats de l'acte a celebrar, s'hi remarcaven els següents punts: "A) Aprobación de unos Estatutos (declaración de principios y reglamento). B) Aprobación de los puntos básicos del programa del Sindicato a desarrollar posteriormente. C) Llamamiento a los demás distritos. D) Reconocimiento del Sindicato por parte de los

organismos y personalidades". I s'hi afegia: "no parece necesario insistir sobre la importancia del primer punto, a cuya preparación se ha reducido sic hasta ahora la de la Asamblea Constituyente. En cambio, no parece estar clara la de los demás". I continuava: "Nuestro sindicato no está encerrado en sí mismo; su existencia y sus problemas derivan precisamente de los condicionamientos del medio en que se desenvuelve. De esta consideración se deduce la importancia de los puntos B), C) y D). Por una parte, el sindicato no puede limitarse a aprobar unos Principios y un reglamento, sino que tiene que aplicar estos principios a la realidad que le concierne y tomar una postura respecto a la misma, que debe concretarse en un programa en el que no sólo figuren las reivindicaciones más inmediatas que nos afectan a los estudiantes como tales, sino también las que se refieren al conjunto de la Universidad como institución que forma parte de una sociedad concreta. A este respecto se ha preparado un Manifiesto en el que figuran las bases de la Reforma Democrática de la Universidad que, una vez aprobado, se divulgará entre todos los sectores interesados, con objeto de hacerles conocer los problemas que la Universidad tiene planteados y de obtener, a la vez, su apoyo para la solución de los mismos".

En aquest document també es fa esment a la necessitat de la presència a l'acte de personalitats del món de la cultura i de representants d'organitzacions relacionades amb les tasques universitàries, clara al·lusió al professorat (49). També es parla de contactes amb col·legis professionals, representacions de d'altres districtes, organitzacions d'estudiants de l'estranger i organitzacions sindicals no estudiantils. Per acabar, s'hi deia: "De todo lo anterior creemos que se desprende con suficiente claridad que la Asamblea Constituyente no es una asamblea de distrito más, lo que debe reflejarse tanto en la preparación y asistencia a la misma (de ser posible deberían estar presentes todos los representantes electos del distrito), como en la información que sobre ellos se dé a los estudiantes, tanto escrita como oral. Igualmente suponemos que queda puesta suficientemente de relieve la complejidad y consiguiente dificultad de la preparación del acto, que exige dedicarle grandes esfuerzos, máxime teniendo en cuenta que está proyectada para el día 9 de marzo, ya muy próximo". Aquest document, extractat i amb el títol de "Asamblea Constituyente el día 9 de marzo", fou repartit poc després com a butlletí de districte (50). El dia 4 de març tingué lloc una nova assemblea lliure de districte, amb la presen-

34

cia de catedràtics i professors. La Junta de Delegats "presentó, para posterior votación en las asambleas de facultad, una declaración conjunta en la que se perfilaban las líneas que debían presidir la ordenación del nuevo sindicato, declaración que posteriormente fue Presentada al rector" (51). Aquesta darrera frase ens indica la voluntat d'actuar obertament dels representants estudiantils, en el sentit de donar la cara davant les màximes autoritats acadèmiques.

El 8, és a dir el dia abans de l'acte, el Boletín conjunto de las facultades y escuelas del distrito de Barcelona, deia: "No obstante, nuestra vuelta a clase, lo cual no implica la vuelta a la normalidad, manifiesta nuestro deseo y esperanza en el diálogo; pero hay que acudir a este con unas ciertas garantías de resolución partiendo de unas condiciones mínimas por nuestra parte. Quedamos, pues, a la expectativa del rápido reconocimiento de un sindicato democrático, y en ese caso, de que este reconocimiento no se haga efectivo, continuaríamos nuestra postura de fuerza, que ha demostrado ser el único medio, a la vez razonable y efectivo, para conseguir nuestros objetivos" (52).

Pel que fa als convidats, un dels dirigents, Albert Puigdomènech, recordaria: "L'acte mateix dels Caputxins ens va donar la possibilitat de connectar amb tota una sèrie de personalitats i de sectors ciutadans que comprenien la necessitat d'una organització democràtica dels estudiants i una participació efectiva en la vida universitària i la seva participació a l'acte perquè era una expressió del consens que volíem tenir fora de la Universitat. En aquest sentit, el reconeixement a l'àmbit ciutadà i social del Sindicat fou indiscutible" (53). Fernández Bucy afegiria: "Quan al Professorat no numerari, cal tenir en compte que no eren professionals de l'ensenyament com ara, sinó persones que estaven a la Universitat entre moltes altres activitats, perquè com a PNN cobraven entres tres-cents i mil pessetes al mes. Vull dir que els PNN que varen assistir a l'acte dels Caputxins eren els més polititzats, però no es podia parlar encara d'un moviment del professorat no numerari" (54).

Notes

- (1) Josep M. Colomer, Els estudiants de Barcelona sota el franquisme. Curial Edicions, Barcelona 1978. Volum I, p. 14. Llibre fonamental.
- (2) Idem., volum I, pp. 14-15.
- (3) Josep Benet, Catalunya sota el règim franquista. Editorial Blume. Barcelona 1978, p. 175. Llibre fonamental *per als primers temps de la postguerra*.
- (4) Idem., p. 11.
- (5) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 27.
- (6) Anònim, Els moviments universitaris de la postguerra a Barcelona. Editat per Universitat Popular (branca universitària de Força Socialista Federal). Barcelona (clandestí), maig de 1965, p. 1. Al CEHI-FIENS.
Aquest era el primer d'una sèrie de quatre fascicles dels quals només se'n va publicar aquest.
- (7) Idem.
- (8) Idem.
- (9) Es tracta d'un esborrany, fet a mà, de la Introducció a l'acte de constitució del SDEUB; a l'APLC. Vegeu més endavant el Capítol II.
- (10) Vegeu Fèlix Fanés, La vaga de tramvies del 1951. Editorial Laia. Barcelona 1977.
- (11) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 127.
- (12) Idem., volum I, p. 126: "A la presidència foren col·locades dues pancartes amb els següents textos: Justicia y Libertad i Viva el Ejército! Així mateix, s'hi deixaren, clarament desplegadas, dues banderes espanyoles. Tant les unes com les altres indicaven ben palesament el garbuix polític dels que hi participaven i els temors a adoptar actituds obertament identificades amb l'oposició antifranquista tradicional de la postguerra".
Per al grup impulsor dels fets del Paraninf, p. 116: "En formaven part estudiants de diverses procedències, que havien participat en general en activitats culturals i d'altre tipus els anys anteriors, però poc compromesos amb opcions polítiques definides, tot i que, si haguéssim de descriure el ventall ideològic que hi era present, hauriem de parlar de cristians liberals, catalanistes, socialistes, etc." Aquesta gent entrà en contacte amb persones de tendència monàrquica.

- (13) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, pp. 132-133.
- (14) Idem., pp. 134-135.
- (15) Idem., p. 150.
- (16) Idem., p. 157.
- (17) Idem., p. 156.
- (18) Idem., p. 167.
- (19) Idem., pp. 180-181.
- (20) Vegeu nota 6, p. 9.
- (21) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 184.
- (22) Vegeu nota 20.
- (23) Idem., pp. 10-11.
- (24) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 187.
- (25) Idem., pp. 187-188.
- (26) Idem., p. 190.
- (27) Vegeu nota 6, p. 12, on es parla de "desaparició definitiva". Josep M. Colomer, op. cit., volum I, pp. 245-246, diu: "l'ADEC (...) s'anà esllanguint fins a final de curs (1965-1966) i l'any següent ja no existí".
- (28) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 190.
- (29) Idem., p. 194.
- (30) Idem., p. 199.
- (31) Idem., p. 202.
- (32) Idem., p. 203. El document és a l'APCC.
- (33) Idem.
- (34) Idem., p. 204.
- (35)
- (36) Arreu, núm. 23, de 28 de març de 1977. p. 44.
- (37) Universitat, revista universitària del PSUC, any 17, nova època, núm. 6, de desembre 1974 - gener 1975, p. 13. Número monogràfic "Moviment estudiantil".
- (38) Boletín de Distrito, sense data, a l'APCC. Amb dades dels resultats electorals.
- (39) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 207.
- (40) (A mà): "Proposta de la J. de Del. a les Assemblees de centre. novembre 1965", a l'APCC. Acabà, escrit a mà: "no és procedent llegir-la en públic".

- (41) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 208.
- (42) Idem., p. 211.
- (43) Boletín informativo de Distrito, 6-XII-1965, a l'APCC.
- (44) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 213.
- (45) Boletín informativo del Distrito de Barcelona, gener 1966 (a mà), p. 4, a l'APCC.
- (46) [Boletín de Distrito] titulat "Asamblea Constituyente, el día 9 de Marzo", a l'APCC
- (47) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 214.
- (48) Document "La Asamblea Constituyente", de març 1966 (a mà), a l'APCC.
- (49) Vegeu més endavant, nota 47 del Capítol III.
- (50) Vegeu nota 446.
- (51) Boletín conjunto de las facultades y escuelas del Distrito de Barcelona, de 8 de març, a l'APCC.
- (52) Idem.
- (53) Vegeu nota 36.
- (54) Idem.

Capítol II. La Caputxinada

Cercant un local. Crònica dels tres dies.

Després d'haver sondejat sense èxit alguns degans favorables als estudiants a fi de trobar un local universitari per a la celebració de l'Assemblea Constituent (1), es va encarregar a Joaquim Viaplana de trobar-ne un. Viaplana, delegat de Lletres del curs anterior, va fer una llista de possibles locals de caire religiós. Sense fer gestions els va descartar tots llevat del dels caputxins de Sarrià. Viaplana era col·laborador de Franciscàlia, una institució cultural creada el 1949 pel pare caputxí Basili de Rubí, on s'hi realitzaven cercles d'estudis, conferències, jornades de reflexió, exposicions del llibre i l'art franciscà, premis literaris, etc. (2). També acollia tota mena d'entitats, legals i clandestines, des d'Unió Democràtica a Rosa Sensat, des dels Boys Scouts a les naixents Comissions Obreres, les quals usaven els seus locals per a les reunions (3).

Viaplana demanà una entrevista amb el pare Basili. Era el dimarts, dia 8, a mig matí. Segons deixà escrit el pare Basili de Rubí, "Viaplana demanà la sala per a tenir-hi una reunió d'universitaris el dimecres a les 4 de la tarda: havien de tenir-hi unes eleccions [sic] i confiaven que en tres quarts d'hora estarien llestos. Creient que es tractava de la sala [de Franciscàlia] de la riera de Sant Miquel, com sigui que m'indicà que serien uns cinc-cenys, vaig indicar-li que allí no hi cabrien.

"- Es que estarem drets i traurem de la sala totes les cadires.

"M'indicà que el pare Jordi [Limona] era un dels invitats a la reunió i llavors li diguí que ja en parlaria amb ell.

"En dir-me que volien muntar una presidència a l'escenari, vaig comprendre que no es tractava de la sala de Franciscàlia, sinó de la del convent i llavors vaig indicar-li que en parlaria amb l'encarregat de la sala i que, tractant-se d'un dimecres a les 4 de la tarda, no creia hi tingués cap inconvenient. Altresvegades i en

la mateixa sala s'havien tingut reunions similars.

"Llavors li preguntí perquè m'havia demanat a mi i no al pare Jordi o a l'encarregat de la sala del convent.

"-Però no és vostè el guardià [superior] del convent?

"Vaig dir-li que ja en parlaria a uns i altres i em donà un telèfon per a contestar-li, car volia seguretat que els deixavem la sala.

"Al migdia, a l'hora de dinar, quan els PP. Jordi i Ferran [Llimona i] tornaren del Liceu Francès, diguí al pare Jordi ço que m'havia indicat Viaplana. Em contestà que no sabia res d'aquesta reunió.

"Però no sou vós un dels convidats?

"-Sí, però no m'han dit encara om es farà.

"-Doncs ja us ho dic jo- i vaig donar-li el telèfon que m'havia donat Viaplana i em digué que ja es posarien d'acord.

"Amb aquestes vingué el pare Ferran, qui solament posà dificultats en deixar-los l'escenari lliure no sé per quins motius.

"Vaig dir-li que Viaplana vindria abans de la reunió i que ja es posarien d'acord respecte a l'escenari i eliminació de cadires a la sala.

"Estaven a la taula, durant les converses, el pare Provincial i Guardià i ignoro fins a quin punt s'enteraren d'allò que es parlava.

"En aixecar la taula, vaig indicar-li al pare Jordi que es cuidés ell de comunicar-ho al pare Guardià. Em digué que ho faria i després afegí:

"-Ja ho veurem. Potser encara es complicaria.

"Sé que el dimecres al matí vingueren Viaplana i uns companys i d'acord amb els responsables les arrenjaren la sala i l'escenari per l'acte de la tarda" (4).

x x x

Dia 9

Els diaris d'aquell matí duïen la següent nota del Rectorat:

"Aviso de Instrucción propaganda sobre convocatoria de reuniones y asambleas, que se viene distribuyendo dentro de los estudiantes de este Distrito Universitario, este rectorado en vista de muchos entendidos hace saber:
Resolución. — Que está prohibido por las disposiciones vigentes, dentro de los edificios universitarios, toda reunión no autorizada por los decanos o directores de los centros respectivos.

37

Segundo. — Que, de acuerdo con lo que dispone el actual reglamento de disciplina académica y el decreto complementario de 13 de enero de 1956, artículo 2, las faltas colectivas de desobediencia, tendrán, en todo caso, la consideración de faltas graves de los escolares, atendiéndose de aplicación el apartado que del artículo seis del reglamento anteriormente citado.

Tercero. — Que el referido apartado que (3) artículo seis, dice lo siguiente:

Las correcciones aplicables a las faltas graves de los escolares, serán:

1. Inhabilitación temporal o perpetua para cursar estudios en todos los centros docentes.

2. Expulsión temporal o perpetua de los centros comprendidos en el Distrito Universitario.

3. Expulsión temporal o perpetua del centro.

4. Que el decreto del 13 de enero de 1956 y su complementario de 5 de septiembre de 1956 establece que las faltas colectivas de desobediencia serán sancionadas de oficio por el Ministerio con pérdida de matrícula.

5. Que el decreto últimamente citado dice que si las autoridades académicas hicieron pública su amonestación y apercibimiento a los estudiantes y éstos reanuncian o continúan realizando la falta colectiva, incurrirán, además, en desobediencia expresa a la autoridad académica y los alumnos incurso en ella podrán ser sancionados con pérdida de una de las convocatorias de examen o pérdida de curso.

6. Que a estos efectos se hace pública amonestación y apercibimiento para que no se celebren reuniones o asambleas no autorizadas por los decanos de las facultades o directores de centros correspondientes.

Todo lo cual hace público este Rectorado para el más amplio conocimiento de los estudiantes y con el único deseo de que se mantenga la normalidad académica. (5).

El rector García Valdecasas sabia que els estudiants estaven preparant l'Assemblea Constituent perquè ja des del mes de febrer "varen aparèixer per les Facultats i Escoles de Barcelona cartells realitzats pels estudiants de Belles Arts en els quals s'anunciava la pròxima celebració de l'Assemblea, però sense dir-ne el dia ni el lloc" (6). A més, com ja hem dit, el rector sabia que aquell dia tenia lloc l'acte de constitució del SDEUB perquè s'havia repartit un butlletí de Districte dient-ho sense embuts.

Per raons de seguretat, al matí del dimecres dia 9, només 10 persones sabien el lloc on se celebraria la reunió (7). "A partir de les dues de la tarda, els qui havien d'assistir-hi es van anar assabentant del pla previst, i a partir de les quatre varen començar a entrar a la sala d'actes annexa al convent els aproximadament quatre-cents cinquanta consellers i delegats de curs que havien estat elegits l'octubre anterior, així com també observadors dels cursos preuniversitaris d'alguns

instituts i escoles i alguns periodistes" (8), detall aquest últim que ens parla de la voluntat de defugir la clandestinitat tant com es pogués. També hi havia delegats de València, Madrid i Sevilla (9). A l'Apèndix A hem intentat de reconstruir la llista dels estudiants presents.

Pel que fa als intel·lectuals convidats eren reunits, acompanyats d'alguns delegats, a un pis proper propietat d'un germà de Maurici Serrahima. Aquest últim no hi era present, tot i que els va fer arribar la seva solidaritat (10). Només hi faltaven Salvador Espriu i Jordi Rubió, el primer delicat de salut i el segon ja gran, de 79 anys, els quals calia anar a cercar a casa seva. Xavier Folch i un delegat estudiant ^{-Broggi-} anaren a buscar Antoni Tàpies i amb el "mercedes" d'aquest anaren a recollir Espriu i Rubió (11). L'entrada dels intel·lectuals al saló d'actes dels caputxins va motivar una gran aclamació i aplaudiments. Tàpies recordaria: "era la primera vegada que jo tenia un cert protagonisme en un acte multitudinari i tot allò em va commoure força" (12). Per la seva banda, l'ex-professor madrileny García Calvo saludaria emocionat "ese gran país hermano que es Cataluña" (13).

Mentrestant, el delegat de Dret del curs anterior, Enric Argullol, continuava els darrers esforços perquè d'altres professors i catedràtics se sumessin a l'acte. "Però no obtingué resultats positius. Unicament un petit grup de numeraris (Teixidor, Vaquer, de Ciències; Estapé, Trias Fargas, d'Econòmiques; Sureda, Latorre, Jiménez de Barga, Díez de Velasco, de Dret; i Comas, de Lletres), signaren un ambigu missatge "a nuestros queridos alumnos y amigos" en el qual prometien "meditar con toda atención sus puntos de vista" i es manifestaven d'acord en continuar el diàleg" (14). Argullol i Broggi ja no pogueren entrar, perquè en arribar ja hi havia la policia.

Tenim, doncs, que a més dels representants estudiants, hi foren presents els següents intel·lectuals:

Jordi Rubió i Balaguer, president de l'Institut d'Estudis Catalans i ex-professor de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Salvador Espriu, escriptor

Joan Oliver "Pere Quart", escriptor

Antoni Tàpies, pintor

Albert Ràfols Casamada, pintor

Francesc Vallverdú, escriptor

Antoni de Moragas Gallissà, degà del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears
Josep M. Martorell, arquitecte
Oriol Bohigas, arquitecte i professor d'Arquitectura
Maria-Aurèlia Company, escriptora
Ricard Salvat, autor teatral
Joaquim Molas, escriptor
Carlos Barral, escriptor
José Agustín Goytisolo, escriptor.
Pel que fa a l'estament docent, hi assistiren:
Manuel Sacristán, ex-professor adjunt d'Econòmiques
Antoni Jutglar, professor adjunt de Filosofia
Jordi Solé Tura, professor adjunt de Dret
José Cano Tembleque, professor adjunt de Dret
José M. Vidal Villa, professor ajudant d'Econòmiques
Xavier Folch, professor ajudant d'Econòmiques
Juan Alberto Assens, professor de Químiques
Lluís Carreño, professor d'Arquitectura
Lluís Daufí, professor de Medicina
Lluís Domènech, professor ajudant d'Arquitectura
Luis A. Gorostiaga, professor de Dret
Miquel Izard, professor adjunt d'Econòmiques
Joaquim Marco, professor adjunt de Filosofia
Enric Lluch, professor adjunt de Filosofia
Carles Martí, professor de Medicina
Ricard Martín, professor adjunt de Filosofia
Jordi Molina, professor de l'IQS
Josep M. (Raimon) Obiols, professor adjunt de Ciències
Gabriel Oliver, professor adjunt de Filosofia
Enric Vilardell, professor de Medicina
i Xavier Llimona professor de Biologia (15).

També hi era present l'ex-professor Agustín García Calvo. I en un altre ordre de coses, anotem la presència de mossèn Ricard Pedrals, consiliari de l'escoltisme ca-

tòlic. I dos delegats estrangers: Wilfred Rutz, secretari de l'organització dels estudiants occidentals CIE (Conferència Internacional d'Estudiants), de nacionalitat suïssa, i el nordamericà Frederic Berger, de la USNSA (Associació Nacional d'Estudiants dels EUA), que amb el temps se sabia que ^{un dels} ~~era~~ de la CIA (16).

Els set periodistes eren: Roger Giménez, de l'agència Europa Press, Joan Pedret Muntanola, de La Vanguardia española, Pere Pascual Piqué i Lluís Permanyer, de El Correo Catalán, Josep M. Cadena del Diario de Barcelona i Antonio Fiquerueto ~~xxx~~ i Agustí Pons de El Noticiero Universal. El primer recordaria: "cada uno de nosotros recibió un abultado dossier conteniendo la Declaración de Principios del Sindicato y el Proyecto de Estatutos, así como diverso material sobre la Universidad en el mundo democrático que nos sería incautado por la policía horas después. A continuación, los responsables de organización, apuntando las marcadas tendencias burocráticas que dominarían al ODEUB en una segunda etapa, nos asignaron un lugar destacado en la sala y nos dieron instrucciones precisas en lo tocante a nuestra conducta: no intervención en el acto, no formular preguntas e imposibilidad de abandonar el lugar hasta haber finalizado y adoptando determinadas precauciones, observación esta última que nos vimos imposibilitados de cumplir por razones obvias" (17). El contacte estudiants-periodistes s'havia fet a través de Josep M. Cadena el qual treballava també a l'agència oficial de notícies Efe.

Cap a dos quarts de cinc es va ~~xxxxxx~~ constituir la Presidència, formada per: Jordi Rubió (president) i per Salvador Espriu, Joan Oliver, Agustín García Calvo, Manuel Sacristán i la Junta de Delegats: Joaquim Boix (Enginyers), Francisco Fernández Buey (Lletres), Evarist Manzano (Arquitectura), Josep M. Maymó (Ciències), Albert Ortega (sotsdelegat d'Econòmiques, per absència del delegat Alfred Pastor), Robert Rodríguez (Medecina) i Ramon Torrent (Dret) (18).

A continuació, Ramon Torrent va fer la següent Introducció:

"La Junta de Delegats de Facultats i Escoles, davant tots els representants dels estudiants de Barcelona declara oberta l'Assemblea Constituent del Sindicat Democràtic dels Estudiants de la Universitat de Barcelona.

"La constitució d'un sindicat democràtic d'estudiants és fruit d'unes circumstàncies històriques clarament determinades. Al [llarg del] període 1931-1936, la par-

participació d'estudiants i professors a la vida universitària fou intensa i arribà a resultats positius que es concretaren especialment en la creació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Tot aquest procés de renovació i actualització fou, però, tallat d'arrel.

"Es produí aleshores un veritable esfondrament de la vida universitària espanyola. El procés de ressorgiment havia d'ésser llarg i difícil. La progressiva presa de consciència envers la crítica situació que atravesava la nostra primera institució docent no es manifestà en una acció clara fins els anys 1956 i 1957.

"Es començà aleshores de manera dividida una etapa de lluita i treball constant. Es tractava d'arribar a la consecució d'un instrument que ens possibilités la intervenció activa en la resolució dels nostres problemes i, en definitiva, de la consecució d'un sindicat democràtic i autònom:

"Primer s'aconseguí l'electivitat dels càrrecs sindicals a nivell de curs; després, a nivell de centre. Un cop efectuat el trencament dels representants electes amb les jerarquies imposades [del SEU], la nostra activitat desembocà l'any passat en la independització absoluta respecte l'estructura sindical que ens volien fer admetre i, cosa molt més important, en la creació d'organismes plenament representatius de gestió a nivell de Districte.

"Tota Espanya participà en aquesta acció. A tots llocs s'enderrocà l'edifici del SEU. El moviment sindical prenia, per altra banda, una significació plenament universitària i social. Així ho indicava l'apoi que li oferien tots els sectors socials més conscients i interessats pels problemes universitaris i, d'una manera més especial, la part més prestigiosa del professorat, apoi que no era comprès en la seva veritable dimensió sinó que volia ésser tallat amb una incomprensible i injustificable repressió, com succeí amb l'expulsió de les seves càtedres dels doctors Aranguren, Tierno Galván, Aguilar Navarro, Montero Díaz i García Calvo.

"Aquest any dues coses han quedat clares: el fracàs de l'intent d'imposició d'un organisme sindical antidemocràtic i la impossibilitat de destruir mitjançant la violència tot el que els estudiants havíem creat i estavem consolidant en un procés continu que ens porta a la celebració d'aquesta Assemblea Constituent.

"Durant tot aquest temps, la discussió a tots nivells, i especialment a les assem-

bles de Centre i de Districte, anava permetent l'elaboració de tots els punts que componen avui l'ordre del dia de l'acte que estem celebrant: la declaració de principis, els estatuts, un programa sindical. Permetia sobretot una creixent presa de consciència de tota la problemàtica universitària, presa de consciència que culmina en aquest manifest que, sobre l'actualitat i l'esdevenidor de la nostra Universitat, llencem avui.

"Hem vist com el moviment ^{estudiantil} ~~estudiantil~~ democràtic no ha volgut mai quedar-se tancat en ell mateix. Ha anat sempre presidit per una línia d'actuació essencialment universitària i social. Per això, aquest acte no hauria pres la seva veritable dimensió si no hagués estat per l'assistència d'estudiants dels demés districtes i de representants de les unions nacionals estrangeres, dels intel·lectuals, escriptors i artistes, dels professors no numeraris de la nostra Universitat, especialment del Dr Sacristán, i sobretot del Dr Rubió que, expulsat d'una institució que ell havai impulsat amb el seu alè, ha conservat sempre i en tot moment el seu esperit d'universitari autèntic.

"Podem passar ara a la consideració dels diferents punts de l'ordre del dia:

- 1er.- Declaració de principis, per J. M. Maymó, de Ciències
- 2on.- Estatuts, per Joaquim Boix, d'Enginyers
- 3er.- Programa sindical, per Ignasi Pons, d'ESADE
- 4rt.- Crida als demés Districtes, per Evarist Manzano, d'Arquitectura
- 5è.- Manifest, per Francisco Fernández Buey, de Filosofia
- 6è.- Adhesions, per Robert Rodríguez, de Medicina
- 7è.- Torn d'intervencions." (19)

Tot i això, el primer punt fou la lectura dels Estatuts, el document més treballat de tots ells pels mateixos estudiant)s. D'una extensió de quinze folis, amb 95 articles en cinc capítols, no hi ha cap dubte que els Estatuts (Apèndix B-1) revelen seriositat i rigorositat en el treball fet. Aquest, a més, deixa entreveure una voluntat clara de deixar la illegalitat per a entrar a la legalitat. Així, per exemple, en l'apartat del finançament del Sindicat s'hi diu que a part de les quotes dels afiliats i dels ingressos per prestació de serveis, també es comptava amb les subvencions i ajuts de l'Estat, organismes públics i entitats privades. El Sindicat era un ens democràtic de baix a dalt a tots els nivells, és a dir que fomentava la par-

ticipació dels estudiants. També era independent, tant de l'Estat com dels partits polítics. Era un Sindicat únic però no obligatori i s'hi establia l'oficialitat, en igualtat de drets, de l'espanyol i del català. Pel que fa a la seva estructura, reproduïa fil per randa la realitat de facto dels darrers temps: una assemblea de curs que elegia deu consellers, els quals elegien el delegat i subdelegat de curs. L'assemblea de centre era composta per tots els delegats de curs. L'assemblea de Districte, òrgan suprem del Sindicat, era formada per les comissions permanents de centre amb un màxim de deu vots, havent-hi assemblees obertes, tancades i extraordinàries. La Junta de Delegats era l'òrgan executori superior del Sindicat. S'hi acceptava la moció de censura per a revocar el o els interessats del seu càrrec/s. A cada centre s'hi establien els departaments d'informació, cultura, ajut, esports, comissió econòmica, departament d'estudis universitaris i altres que es poguessin crear els quals, juntament amb els departaments similars d'altres centres, es coordinaven en les Juntes Departamentals de Districte. En resum, doncs, un sindicat lliure, obert i ben estructurat. Els Estatuts foren aprovats per aclamació.

Tot seguit es féu un resum de la Declaració de Principis (Apèndix B-2), basada en tres apartats: la Universitat, l'universitari i el Sindicat. Els punts a destacar foren: modernització i adequació de la Universitat per a convertir-la en un focus de progrés cultural i científic, tot obrint-la als diversos ~~xxxx~~ corrents de pensament i a les diverses classes socials, i que fos autònoma i independent de l'Estat i al servei de la societat en la qual era immersa i per tant decididament a favor de la lluita per la llibertat.

El tercer document, Programa sindical mínim (Apèndix B-3), desenvolupava els dos ~~exig~~ fonamentals del Sindicat: "prestación de servicios, desempeño de una serie de funciones en pro de todos los estudiantes; y la función que le viene dada en cuanto es una organización inserta en un marco concreto, en unas determinadas coordenadas temporales, sociales, políticas, económicas, históricas e ideológicas: es la actuación del Sindicato de cara a la sociedad". Com estem veient, els continguts dels diferents documents són a la vegada interrelacionats i complementaris i també, és clar, repetitius,

A continuació es va llegir la Crida als estudiants de la resta de l'Estat (Apèndix

8-4), en considerar "que nuestro sindicato no alcanza su verdadera significación ni puede llegar a cumplir su auténtico cometido, si no es formando parte de una organización más amplia, a nivel nacional, cuya necesidad hoy se hace sentir vivamente en toda España". En aquest sentit es feia una crida cap al Congreso Nacional de Estudiantes per tal de crear a nivell estatal un organisme coordinador de tots els districtes universitaris.

El document de més relleu, contingut i transcendència, el text més conegut del Sindicat ja que circularia profusament després de la Caputxinada, fou el Manifest per una Universitat Democràtica (Apèndix 8-5), el qual seria passat a signar tant per estudiants i catedràtics com per tothom que estigués interessat en la problemàtica universitària. En aquest Manifest, redactat pel Dr Manuel Sacristán (20), s'hi analitzaven de forma crítica les causes de l'endarreriment universitari espanyol: la massiva exiliada de professors i intel·lectuals el 1939, els "models culturals arcaics" imposats pel règim, les tares tradicionals de la Universitat espanyola, la destrucció feta el 1939 dels intents de renovació com fou el cas de la Universitat Autònoma de Barcelona, i altres. El segon punt era una crítica de la política universitària del franquisme: el que l'Administració volia era una simple fàbrica d'especialistes al servei de la societat tecnocràtica i al marge del poble. Com a camí superador de la crisi es proposava la Reforma Democràtica de la Universitat. En aquest sentit es feia imprescindible la intervenció dels més directament afectats: els estaments estudiant i docent i la societat en general. Com a canvis imprescindibles s'hi esmenten: canvi en la concepció de l'ensenyança superior en tots els aspectes, respecte al pluralisme cultural i lingüístic de l'Estat, apertura a totes les classes socials, etc. Es per això que es reivindicaven un conjunt de llibertats: caràcter democràtic i representatiu dels òrgans acadèmics, llibertat d'ensenyament, llibertat d'investigació, llibertat d'expressió i llibertat d'associació. D'aquesta última s'hi deia: "és l'única garantia de l'exercici de les altres llibertats i implica la de reunió (...). A falta d'ella qualsevol altra llibertat que s'aconsegueixi quedarà sense consolidar, a mercè de les intervencions autoritàries de l'Administració". A l'igual que els altres documents, aquest també fou aprovat.

Tot seguit van fer ús de la paraula els dos delegats estrangers els quals van fer avinent el suport de la CIE i de la USNSA al nou sindicat estudiant. En acabar, es va passar a les intervencions dels intellectuals convidats. El primer a parlar fou Agustín García Galvo, el qual va dir:

«No podía menos que saludar esta Asamblea constituyente vuestra que se reúne oportunamente con los primeros soplos de la primavera, y que nos trae a todos las alegrías de ésta y tal vez de otras primaveras pasadas que nos trajeron alegrías que todos querríamos un día que volvieran a producirse.

Pero aunque reconozco el significado de esta alegría, vuestra y mía, por haber conseguido formar el sindicato que puede presentarse a la luz pública, en esta asamblea constituyente, realmente os confieso que no habría probablemente venido hasta aquí, no habría querido molestar con mi presencia si no hubiera creído que tenía que decir alguna cosa más en que pudiera seros útil hasta cierto punto.

Quiero decir que en lo que pienso poderos ser útil es tratando de haceros reflexionar un poco sobre este triunfo, sobre este logro que hoy festejáis. Me hago bien cargo que estas palabras tal vez pueden ser un poco inoportunas en una sesión que esencialmente está consagrada a la celebración y a la fiesta, pero realmente no disponemos de muchas oportunidades y me parece que cualquiera puede ser aprovechada y que vosotros agradeceréis cualquier cosa que se os diga que puede ser útil, aunque sea en momentos tan poco propicios para ello...

... El peligro de que os hablo es el de que, justamente, cualquier movimiento como éste vuestro, venga a injertarse en esta tendencia que es simplemente la tendencia de la inercia. No se os oculta, asimismo, que la reacción nunca es estática, nunca ha sido estática, y que en nuestra época la reacción tiene un carácter más dinámico que jamás. No tenéis más que ver el dinamismo que reina en países que, por otra parte uno no diría —ni mucho menos— que son libres, bajo ningún respecto, pero dinámicos, evolutivos, cambiantes, cada año, cada hora, cada minuto, eso sí...

Habido pues que el sentido de la reacción es esencialmente evolutivo y dinámico, convendría que vosotros fuérais conscientes de esto y conscientes de hasta qué punto es imposible que si pretendéis que lo vuestro sea una verdadera acción contra la corriente de los tiempos, tenga un carácter no reaccionario, se injerte en este movimiento. No se os oculta que las características sociales especiales, es decir, la estructura de la industria y del capital, justamente en esta región, no puede menos de tener alguna relación con la aspereza que el movimiento estudiantil ha tomado en ésta con respecto a las demás regiones.

... Si os hablo así es porque, naturalmente, mi visión de vuestro movimiento es en el sentido de que aquí no se está jugando algo estrictamente universitario. Ya algunas de las intervenciones anteriores han subrayado debidamente la inevitable inserción del universitario en lo social, en general. Si os dejáis arrastrar a un tipo de movimiento meramente sindicalista, es decir, en que solamente se trate de arreglar como buenos administradores los problemas dentro de casa, corréis el gran peligro —y que no se cumplan tan malos agüeros— de encontraros al cabo de los años teniendo una democracia sindical perfectamente organizada, como la que hay en otros países, para estudiantes, para obreros y demás, y que contribuye simplemente al sostenimiento de lo mismo.

... Una asamblea vuestra, un organismo vuestro, tiene que tener esencialmente una función crítica. Es decir, tiene que ser lo que la Universidad sería si la Universidad existiera. Tiene que ser un elemento de pensamiento, de reflexión, un elemento crítico, en primer

lugar frente a la propia Universidad inexistente, pero que presenta todas las apariencias del ser.

Por eso me permito, con el hecho de mi inoportunidad en estos momentos, deciros un poco con el ejemplo lo que yo querría que fueran todas vuestras reuniones. Es decir, que no se limitaran a ese aspecto administrativo, a ese aspecto burocrático que sobre todo desde el momento en que os constituys, consentidamente, corre peligro de ahogaros para todo lo demás.

... Me disculpo, una vez más, porque todas estas deshilvanadas y pesadas reflexiones puedan contribuir, aparentemente, a quitar la alegría que por vuestro triunfo tenéis. No. Esta alegría participo yo en ella, junto con vosotros, y como veis sólo me preocupa que por la alegría venga el engaño. Sé que es un poco pronto, que ese triunfo apenas está logrado; sé que es la primera vez que esto aparece a la luz pública por este medio consentimiento que de tanto temor me llena. Sé que es un poco demasiado pronto, pero para empezar a tomar medidas respecto a los peligros de la evolución, respecto a los peligros de la inserción en lo mismo, en la permanencia de lo mismo a través del cambio aparente, me parece que nunca es pronto, sobre todo teniendo en cuenta que vuestra misión esencial es la de la conciencia, la de la reflexión y la de la crítica respecto a la sociedad en la que vivís.

Con estas observaciones —y algunas más, que si nos es permitido podrán seguirse cruzando entre vosotros y nosotros— es con lo que quiero contribuir a la celebración de este triunfo vuestro de cuya alegría participo» (21).

Seguidament ho féu Jordi Rubió amb aquestes paraules:

«Amics: Jo no sé pas per què he de tenir l'honor d'adreçar-vos la paraula, hi d'ocupar el lloc que he ocupat en aquesta assemblea, però he vingut obeint un imperatiu superior a la meua voluntat, i penso que tots nosaltres fem igual. Tots obeïm un instint, un impuls envers una associació, envers una organització que ens porta una llibertat universitària i d'estudi. I de la mateixa manera que jo aquest lloc ocupat l'hauria d'haver cedit si hagués sabut a qui s'havia de cedir, a les persones que ens han pensat, que ens han escrit, que ens han orientat tan meravellosament aquest manifest que acaba de ser llegit, i que quan el vaig conèixer em va omplir d'admiració i de sorpresa, de la mateixa manera que jo hauria hagut de cedir el meu lloc a aquestes persones, a aquests amics desconeguts que ens han portat aquí, jo també em sento, igual que ells, ocupant un lloc que dec a vosaltres i amb l'únic desig i l'única necessitat de servir-vos en allò que pugui ser útil.

Mireu, heu començat un moviment que a mi m'ha fet impressió des que he traspassat aquella porta, un moviment que a un li recorda aquelles dates que s'han quedat vinculades a la història del món, en les quals els homes, convergint des de camins diferents, sembla que porten una marxa que ningú no pot deturar, que ells mateixos no saben per quines etapes ni per quines dificultats hauran de caminar, però que hi ha una força interior que els empeny. Què és el que l'ha produïda, aquesta força? No és pas cap acte individual, és una actuació, és un conjunt de forces, que tots vosaltres heu anat sentint individualment i que s'han conjuminat en aquest dia meravellos del 9 de març de 1966.

Tingueu fe, tingueu confiança, com els vells com jo la tenim, amb la il·lusió més gran que, encara que les dificultats i els camins siguin llargs, això que avui heu començat a planejar vencerà, triomfarà, per molts que siguin els obstacles i les lluites que haureu de vèncer.

Amb aquesta confiança us dic gràcies, i endavant sempre!» (22).

I a continuació Manuel Sacristán:

«Efectivamente no creo que sea cosa de perder la alegría, como decía el doctor García Calvo al terminar.

En primer lugar, porque las situaciones de peligro de ser absorbido, a las que él se refería, no son exclusivas de ninguna ocasión. En ninguna situación está garantizado el no ser absorbido, pues también el eterno protestatario crítico resulta tan absorbible que hasta a veces le dan cargos...

Por otra parte, tampoco hay que creer en la gran novedad de esto, como en algunas de las intervenciones de Uds., se ha visto; es claro que esto que ocurre hoy tiene al menos diez años de edad. No con las mismas personas, pero sí a lo largo de una continuidad que ofrece por lo menos la gran garantía de que aquí no hay veleidades.

Yo me he resistido bastante, como habrán observado, a intervenir, un poco porque me siento entre dos sillas: hay momentos en los que no sé si estoy en la Universidad o estoy más bien ya fuera hace mucho tiempo y debo verlo como lo pueden ver otros sentados aquí. De todos modos, realmente hay que alegrarse, porque las dos sillas parecen muy robustas. La de madera fresca de Uds. y la impresionante sede, que no silla, de lo que es el Dr. Rubió y de lo que representa activamente.

Gracias por su invitación y hasta alguna próxima vez» (23).

Eren les sistocades de la tarda (24). Encara faltava la intervenció dels altres convidats i la lectura de les adhesions rebudes (25). Però en aquell moment va entrar el pare provincial dels caputxins, Salvador de les Borges (Joan Botam), per a comunicar-los que la policia era fora i exigia la suspensió de l'acte i que no serien sancionats si l'evacuació del local es feia de forma immediata. Les forces policials havien rodejat el convent per tres costats: l'entrada, la part que dona al carrer cardenal Vives i Tutó i la part del darrera, on hi ha el col·legi del Sagrat Cor. En canvi, van deixar lliure la part colindant amb el Liceu Francès per tractar-se d'un territori adscrit a la jurisdicció francesa.

La presidència va donar per constituït el Sindicat Democràtic tot afegint: "Cal tenir en compte que el temor del doctor García Calvo que aquesta assemblea estigués permesa d'una o altra forma, no s'ha confirmat i no està permesa, i per tant es demana que se surti ordenadament i amb la mateixa maduresa de sempre" (26). Però les dues primeres noies en sortir foren escorcollades i van haver de deixar el carnet d'identitat a la policia. Vist això es va decidir de no sortir mentre no hi hagués garanties que no passaria res. Per la seva banda, els periodistes presents "deliberamos y decidimos salir tras considerar que nuestros compromisos personales no debían entorpecer la tarea profesional. [El comissari de la Brigada Político Social

Vicente Juan] Creix dictó nostros datos personales a un subalterno apoyado en el capó del coche patrulla y, tras devolvernos la documentación y apropiarse del material clandestino, nos despidió con algún sarcasmo" (27).

Què havia passat? Pel que hem vist, la policia sabia perfectament que el dia 9 se celebraria l'Assemblea Constituent del Sindicat (28). Per la seva banda, els socials havien seguit a Joaquim Viaplana i disposaven d'una foto de la seva moto aparcada davant el convent dels caputxins (29). Coneixien, doncs, el dia; no estaven segurs del lloc i desconeixien l'hora. Segons la nostra opinió, hi va haver dos factors que van ser decisius per a "descobrir el pastís". En primer lloc, que la policia va seguir el professor García Calvo des de la seva arribada a l'aeroport de Barcelona (30). L'altra pista fou el "mercedes" d'Antoni Tàpies aparcat davant el convent (31). Aleshores deuriem lligar caps i discutir que calia fer, tenint en compte que es tractava d'un edifici religiós, és a dir protegit pel Concordat amb la Santa Seu i per tant inviolable sense el permís del bisbe corresponent. Les consultes es deuriem fer, si més no, amb el governador civil i potser fins i tot amb Madrid. Aquestes deliberacions explicarien el per què la policia no va arribar als caputxins fins després de més d'una hora i mitja de començar l'acte.

Reprenguem el fil de la història. La situació era tensa. Es va formar una comissió de "notables" per a parlamentar amb la policia. En formaven part: Salvador Espriu, Jordi Rubió, Antoni de Moragas i Antoni Tàpies. Aquest últim ho recordaria així: "ens trobarem a l'entrada. Per als de la Social, de "notables" no sembla que en tinguéssim res, perquè amb molta brusquedat, primer de tot anaren demanant a cada un de nosaltres que ens identifiquéssim. Una vegada realitzat això, el doctor Rubió els demanà que deixessin sortir a tothom en ordre, puix que l'acte ja estava llest i no s'havia de témer que passés res. I tots intercedírem pel mateix.

"Ens contestaren que nosaltres, si volíem, podíem sortir de seguida sense més, però que els estudiants, se'ls havia d'identificar d'una a un amb l'entrega del carnet. Ens hi negàrem. O sortíem tots normalment o no sortia ningú. Era evident que nosaltres feiem nosa als policies i insistiren perquè marxéssim, però finalment poguéem més l'afanay que tenien de caçar estudiants responsables i es mostraren intransigents.

"D'acabaren les parlamentacions. Jo estava convençut que Creix ens diria: "Quedan detenidos", i encara vaig tenir temps d'anar al telèfon per avisar la Teresa. Però no. Ens deixà tornar a la sala d'actes i es retiraren, potser volent demostrar que, de moment, respectaven els drets d'asil del convent, però sense abandonar el setge" (32). Es veu que els crits d'indignació i de ràbia del comissari Creix retrunyien la saleta que hi ha al costat de l'entrada. Però la posició ferma del doctor Rubió va ser decisiva. Poc després ho recordaria així: "Teniem dret nosaltres en escudar-nos darrera la protecció vostra per a persistir en els punts de vista que vaig defensar a la primera conversa que, amb d'altres companys, potser decanta algun moment cap a la transacció, tinguere~~m~~ amb els caps de la força? Us asseguro que no em va moure cap impuls personal, ni de por, ni de tossuderia, ni d'amor propi. Prou que veia que ens caldria capitular, però vaig pensar, com d'altres amics, que convenia fer-ho en els moments més oportuns i amb el menor perill d'estralls per a alguns dels allà presents. De tota manera, avui penso que vaig faltar en no demanar consell a vós [pare Botam], que ereu el responsable de la casa i que resultaveu el més perjudicat" (33). En sortir de la trobada, el degà del Col·legi d'Arquitectes digué al pare Salvador de les Borges: "Pare, no hi ha res a fer. Dignament no podem sortir". A la qual cosa el provincial els respongué: "Doncs des d'aquest moment són hostes d'aquesta casa" (34). Com molt bé ens dit el pare Botam, a partir d'aquell instant va començar realment la Caputxinada. Deurien ser les 7 del vespre, tocades. Poc després, la policia va tallar el telèfon.

Mentrestant, els estudiants en edat militar havien aprofitat l'ocasió per a fer-se escàpols saltant la tàpia que dóna al Liceu Francès. D'altres 21 universitaris van abandonar el convent per diverses raons, lliurant tots els cabnet d'identitat (35). Una part d'aquests ho féu, és clar, per a informar l'exterior -familiars en especial- i sobretot per a organitzar els estudiants. En aquest sentit, duïen una carta en la qual s'hi especificaven quatre punts: "1º. Permanencia en el recinto hasta el cese del asedio policial. 2º. Interpretando la intervención de la policía como un atentado directo contra el Sindicato de los estudiantes, la Asamblea declara 24 horas de huelga en todo el Distrito Universitario de Barcelona. 3º. Hacer ~~confesar~~ ante la opinión pública del país la firme actitud y la enérgica condena de los intelectuales y estudiantes allí reunidos ante la coacción de las autoridades. 4º.

Ratificar nuestra confianza en todos los estudiantes del Distrito y en el Sindicato Democrático que hoy hemos instituido" (36).

Pel que fa als assetjats, es van començar a organitzar. Així es van crear les següents comissions: "horaris i normes de distribució dels queviures, servei mèdic i normes bàsiques de sanitat i higiene, organització del descans nocturn, actes culturals i altres activitats destinades a una "ocupació constructiva del temps", discussions i projectes sobre l'organització sindical i universitària, contactes amb l'exterior i vigilància de l'edifici" (37). Durant els tres dies del setge, "les dones van assumir la responsabilitat de les cuines, a l'hora de dormir ho preparavem tot... Més que res perquè la nostra consciència feminista estava molt poc elaborada", recordaria anys després una de les assistents (38).

Per començar, "s'organitzà una mena de vetllada literario-musical. Gràcies a un parell de guitarres elèctriques i a una bateria que hi havia a l'escenari, s'improvitzà un conjunt musical amb la gent que sabia tocar aquests instruments: ells mateixos es varen batejar amb el nom de "Els constituents". Alternant amb les seves interpretacions, l'assemblea cantava tota mena de cançons modernes i tradicionals i els poetes -Espriu, Pere Quart, Goytisolo- recitaven poesies. En Pere Riera i un grup de teatre de la Facultat de Filosofia també col·laboraven activament" (39).

Sabem que passades les nou, en vista que la situació continuava en punt mort "el gobernador civil llamó nuevamente por teléfono al señor arzobispo para informarle de la situación recabando su intervención o, al menos, dijese si el lugar en que se encontraban los estudiantes podía considerarse recinto religioso" (40). I que el doctor Modrego "contestó a cuanto se le preguntaba de manera ambigua, llegando por fin a concretar que él no tenía jurisdicción sobre la Orden y que creía que todo el edificio debía considerarse recinto religioso". Com veurem, l'arquebisbe es mantindria en aquesta posició, negant-se a donar permís a la policia per a envair el local.

A quarts d'onze, mossèn Pedrals va celebrar missa, a la qual hi assistiren un bon nombre dels estudiants i dels invitats, molts dels quals es van confessar i van combregar. En acabar va venir la qüestió del menjar. Al respecte cal recordar que al convent hi vivien una seixantena de frares, entre seminaristes i ja ordenats, els quals ja havien sopat. Entre les onze i les quatre de la matinada "s'improvitzà un

austeríssim sopar a base d'un plat de tapioca i un got de llet condensada, la qual cosa -vist que el sopà se serví al refectori-, suposà la lleva de la clausura, lleva que més tard es faria extensiva a totes les dependències del convent" (41). A continuació va venir l'hora de dormir, encabint-se tothom en cadires, racons... i tapats amb papers de diaris i com van poder. Salvador Espriu, Jordi Rubió i Antoni Tàpies van ser instal·lat, en cel·les cedides gentilemtn pels frares. Aquella primera nit fou especialment dura (42).

Dia 10

A dos quarts de vuit del matí es va celebrar l'habitual missa conventual, amb l'assistència de gran nombre d'estudiants i de convidats que ompliren el temple, combregant molts d'ells (43). A dos quarts de nou començà l'esmorzar "amb torns establerts per facultats. Nois i noies treballaven a la cuina i menjador, cuinant, distribuint i fregant plats. (...) L'esmorzar va consistir en un parell de llesques minúscules de pa sucà amb oli, un trosset petit d'embotit i una tassa de cafè amb llet" (44). Segons la crònica feta pels mateixos caputxins, a les nou del matí "la policia començà a obstaculitzar l'entrada de queviures, fins a tallar tot subministrament, tant per als hostes com per a la comunitat" (45). En aquest sentit, l'estudiant Joan Busquet va sortir disfressat de frare a cercar un centenar de iogurts de fruita -mostres, car eren els primers a l'època- que tenia en una camdoneta aparcada als voltants ja que a hores treballava per a la Danone. En tornar els policies li van demanar "Qué lleva ahí?", a la qual cosa contestà "Yogurts". "¿Para quien son?". "Para la comunidad". "En este caso, pase" (46). En canvi, poc després hi hagué un intent del pare Basili d'entrar trenta pans grossos de barra i trenta capses de formatge "El Caserío", intent avortat per la policia la qual tenia ja "ordres de no deixar entrar res d'aliment" (47).

A les 9 els reunits decidiren de continuar el tancament. Paral·lelament, a partir de la mateixa hora se celebraren reunions a les distintes facultats i escoles superiors, per a continuació celebrar assemblees on es va llegir la carta dels assetjats, declarant-se la vaga general a tot el Districte, seguida per tothom excepte per Farmàcia i Pèrits. Es va convocar per a les 12 una assemblea informativa a Ciències. En un altre ordre de coses, i degut a la importància dels fets, diverses persones dels més variats horitzons ideològics es reunien per a organitzar l'ajut als as-

setjats. Era allò que se'n diria Taula Rodona i de la qual en parlem més extensament en el Capítol IV.

Al llarg del matí, alguns pares van anar al convent a reclamar la sortida dels seus fills, fent-ho en alguns casos de forma violenta (48), mentre que en d'altres eren els nois els qui protestaven per considerar aquesta actitud una traïció (49). Per tal de fer més passador el confinament, "va ser organitzada una taula rodona sobre el problema de la cultura humanística davant la cultura científica, animada per alguns dels professors assistents i presidida pels doctors Sacristán i García Calvo. Els qui no van assistir a la taula, es van dedicar a passejar pel jardí o a parlar en qualsevol recó del claustre" (50).

Per la seva banda, "el pare Salvador de les Borges, ministre provincial dels caputxins de Catalunya i, segons dret, Ordinari del convent, celebrà aquest matí una entrevista amb el senyor arquebisbe i després una altra amb el senyor governador civil. El senyor arquebisbe li comunicà que ell no havia donat el seu consentiment per a l'entrada al recinte de la força pública, i es mostrà comprensiu envers la situació creada dins el convent. El senyor governador es limità a insistir en el manament donat als hostes de sortir immediatament del convent" (51). Per la seva part, els altres frares podien entrar i sortir lliurement de la casa, aprofitant l'ocasió per a treure i entrar miasatges de tota mena.

A les 12, la facultat de ciències era tancada. Es per això, que els 600 estudiants presents organitzaren una manifestació a la cruïlla de Passeig de Gràcia i Granvia, en direcció cap a la Diagonal, als crits de "Llibertat Sindical!" "Libertad para los detenidos!" i d'altres semblants. El grup continuà fins a Diagonal Balmes, punt on es van asseure a terra tallant el tràfic, fins que foren dissolts per la policia (52).

Mentre, a l'interior del convent, vers mig matí la policia "va proposar al pintor Antoni Tàpies la lliure sortida, però ell s'hi negà rodonament. Evidentment no interessava que un home tan conegut romangués allí" (53).

I així arribem a l'hora de dinar, el qual "va ser més aviat curt: plat pla d'arròs bullit, patates fregides amb una sardina de llauna i una mica de tomàquet. Pa ni parlar-ne" (54). En havent dinat, "els escriptors units acordaren d'enviar una carta al COMES i al Pen Club, notificant a aquestes associacions europees de literats la situació. Semblantment, els catòlics allí units adreçaren una lletra al

bisbe de Barcelona" (55). Igualment, es va acordar d'enviar una carta a la Comissió dels Drets Humans de les Nacions Unides. Per la seva banda, el delegat nordamericà va escriure al cònsol dels EUA, demanant-li que enviés telegrams demanant la solidaritat internacional dels estudiants (56). *El delegat de la CIE va fer el mateix.*

Vers quarts de quatre, unes dues-centes persones, entre familiars i estudiants, es van manifestar, impulsats per Taula Rodona, a la plaça de la Creu de Pedralbes. La manifestació, de forma ordenada, va arribar fins a la part posterior del convent, al carrer Capitán Martín Busutil, on fou detinguda per un oficial de la policia, "que tras unas breves palabras con los familiares que encabezaban la manifestación, dijo que esperasen hasta la llegada del "Inspector". Acto seguido ~~con~~ un silbato y salió la caballería que hasta aquel momento no se había hecho visible. La gente se había ido sentando en el suelo y ante la presión de la caballería y de los números, procedió a levantarse retirándose despacio y ordenadamente. Algunas personas continuaron sentadas, entre ella el catedrático de Instituto Fernández de la Dequera, que fue obligado a levantarse y al que le fue exigido el carnet de identidad, sin que lo llegasen a detener. Se produjeron algunas interrelaciones entre manifestantes y policías, ^{había} ~~que~~ súbitamente iniciaron una carga los números y la caballería. Reconstituyose el orden de la manifestación que, lentamente y con signos evidentes de protesta, regresó al punto de partida presionada constantemente por la caballería y por pequeñas cargas de la policía de a pie, pero siempre continuó lentamente hasta el punto de partida. Allí se disolvió calmamente" (57). La manifestació fou filmada per un equip de la RTV Francesa enviat per Taula Rodona aprofitant la seva estança a Barcelona per a fer un reportatge sobre el cantant Raimon. El director de l'equip, Jean Vidal, fou detingut, a l'igual que els seus tres col·laboradors i expulsats del país (58). A més, la policia va destruir part dels aparells de filmació i va velar les cintes (59).

A la mateixa hora, se celebrà una reunió de la Comissió gestora de l'Assemblea de Districte, emetent el següent comunicat ^{per als districtes}: "La comisión gestora (...) os comunica su constitución en órgano representativo y rector de la situación general creada posteriormente a la celebración de la Asamblea Constituyente y está llevando a cabo desde este momento la realización de cuantas medidas sean necesarias para difundir vuestra actual situación y al mismo tiempo continuar la lucha emprendida por la

constitución de nuestro Sindicato. En este sentido la primera medida que se ha tomado ha sido ampliar esta comisión a nivel de catedráticos, profesores no numerarios e intelectuales, así como manifestar ante las autoridades y la opinión pública nuestros derechos y reivindicaciones. Dos muestras significativas de la disciplina y solidaridad de vuestros compañeros han sido el cumplimiento exacto y unánime de la huelga de 24 horas ampliable y la manifestación llevada a cabo esta mañana por más de mil estudiantes en el centro de la ciudad. Finalmente hacemos patente nuestra solidaridad y esperamos de vuestra firmeza la persistencia total en la actitud seguida hasta ahora" (60).

Aquella tarda hi va haver moltes visites. Així, "els catedràtics Ribas Miera, Latorre, Jiménez de Parga i Sureda es van presentar a la porta del convent, però foren rebutjats per la policia. També ho foren els advocats Montserrat Avilós, Pere Garcés, Francesc Serra i Albert Fina" (61). Els primers hi van anar amb la intenció de sumar-se als assetjats i els segons amb l'excusa que havien de tractar assumptes amb alguns dels tancats. La visita dels catedràtics era una resposta a la visita que aquell matí havia fet el vice-rector Martí de Riquer, "que anava acompanyat de l'esposa del doctor Rubió, ^{Riquer} no va poder convencer-lo per tal que abandonés el recinte i comunicà que s'estava intentant de reunir la Junta de govern de la Universitat per a donar un caire acadèmic a l'assemblea estudiantil i impedir la intervenció de la policia" (62). Però d'aquesta intervenció no se'n va saber res més. Es veu que en trobar-se davant del doctor Rubió, Riquer li va dir: "Què hi féu aquí, doctor Rubió?" Aquest va respondre: "Això m'honhaurien de respondre, vós, Riquer" (63).

Una altra visita fou la del pare Rafael Bassols, caputxí, qui, en nom del bisbe de Colofón, intentà entrar al convent. Però la policia li ho privà. Com veurem, l'endemà ^{hi anava} ~~vendria~~ el bisbe de Colofón en persona.

Tenint en compte la penúria alimentícia, el pare Lluís Sanz, acompanyat del dirigent catòlic Josep M. Piñol, feren una visita a "Càritas Diocesana" per tal d'intentar fer entrar una camioneta amb aliments. Però la policia també impediria la seva entrada. Tot i això, van continuar la pluja d'entrepans, paquets de tabac i missatges des del Liceu Francès, fins que la policia va ocupar aquest edifici, essent desallotjada pel director d'acord amb el cònsol.

Aviat la policia va començar a registrar els freres que contínuament entraven i sortien amb missatges i un d'ells amb rotllos verges de foto els quals van permetre l'existència d'un reportatge fotogràfic de la tancada (vegeu Apèndix E).

A mitja tarda "i vistes les inquestionables despeses, molèsties de tot ordre i responsabilitats que els caputxins estaven assumint, l'assemblea acordà fer arribar oficialment al superior l'agraïment dels reunits, així com l'import d'una col·lecta que, per tal de fer més suportable els dispendis econòmics suscitats pels assistents, s'havia fet. E's recolliren unes 23.000 pessetes" (64).

A quart de vuit, "la conferència que havia de donar-se al Col·legi d'Arquitectes inaugurant l'exposició Puig i Cadafalch, ha estat suspesa quan feia deu minuts que Alexandre Cirici havia començat a parlar. La sala era plena de gom a gom, amb nombrosa gent dreta. En pronunciar-se el nom del degà, Antoni de Moragas, el públic ha començat a corejar-lo i a aplaudir-lo. El delegat governatiu ha suspès l'acte. A la sortida sembla que s'ha intentat detenir alguns dels assistents i la policia ha pres la filiació de nombroses persones. Després de suspesa la conferència, una persona ha llegit al públic una carta oberta explicant la celebració de l'Assemblea constituent i l'actitud dels assetjats. Ha estat rebuda amb grans aplaudiments, després d'haver estat també interrompuda la lectura per la policia" (65).

La mobilització ciutadana començava a ser un fet. Així, per exemple, a les vuit Taula Rodona informava que un centenar d'artistes i escriptors catalans havien signat un missatge d'adhesió i d'encoratjament als tancats. I també que la Comissió Gestora del Districte Universitari havia tramès un missatge als pares caputxins de Pompeia i de Sarrià agraint l'acolliment als reunits (66). I també que quaranta-dos arquitectes -joves i de promocions més antigues- havien signat una petició a la secretari del Col·legi per a la celebració d'una assemblea extraordinària amb caràcter urgent i amb un únic punt a l'ordre del dia: solidaritat amb Antoni de Moragas. A les 9 arriba la notícia que l'advocat de Madrid, Mariano Robles, ha fet comunicar a un company seu de Barcelona que un nombrós grup d'advocats madrilenys se solidaritzen amb l'actitud dels estudiants i intel·lectuals assetjats. I a les 10 se sap que ha acabat de celebrar-se una Junta extraordinària de Govern del Col·legi d'Advocats, convocada a instància de nombrosos col·legiats. Després d'examinar la situació, la Junta ha acordat de dirigir-se al governador civil per protestar pels fets que

que els advocats que havien intentat d'entrar al convent fossin rebutjats, "violentament pels agents de la policia". A més, la Junta extraordinària acordà expressar al governador la seva preocupació per la situació i la inquietud que s'escampa per la ciutat (67).

Mentrestant, dins el convent la vida continuava amb tranquil·litat. Així, "a última hora de la tarda, en la darrera de les reunions celebrades es prega al doctor Rubió que parli als assistents de qualsevol de les matèries de la seva ex-càtedra. Va fer una interessant exposició dels joglars i trobadors medievals, tot trobant-los-hi punts de concomitància i llocs comuns amb els homes actuals del món de la nova cançó. L'ovació va ser de gala" (68). Com molt bé ens recordava Xavier Folch, aquesta fou la primera lliçó per dir-ho així del doctor Rubió davant d'universitaris ... d'ençà del 1939.

Abans de sopar, i mentre una comissió de sotsdelegats distribuïa les poques mantes, cosides a fi de possibilitar més escalfor, i coixins, esdevinguts patrimoni de tot-hom, i cobria amb diaris el terra dels llocs on caldria dormir, una noia oferí al piano un recital de Bach (69).

A quarta de vuit, mossèn Pedrals va celebrar missa, amb l'assistència de nombroses persones. El sopar va ser d'allò més frugal: un culleró de sopa, un grapatet de mongetes seques i un trosset de formatge (70). "Havent sopat, es constatà que a fora alguns cotxes es manifestaven pels carrers adjacents tocant insistentment el clàxon. Aquesta mateixa tàctica havia estat emprada durant tota la tarda en els diversos punts de la ciutat on hi havia proves d'adhesió als confinats" (71),

Aquella tarda fou repartida la primera octaveta parlant dels fets. Curiosament anava signada per l'Asociación de Estudiantes Tradicionalistas de Cataluña, és a dir per la branca universitària dels carlistes opositors a la dictadura. Hi podem llegir: "Conscientes de la necesidad de que la opinión pública conozca los hechos, la AET de Cataluña da publicidad a la presente nota en la que quedan reflejadas las maniobras del Gobierno en contra de los principios de Libertad y Democracia propugnados siempre por el Carlismo. Y protestamos energicamente por los métodos claramente de inspiración nazi, que el Almirante Carrero Blanco y el general Alonso Vega han impuesto a la policía, llegando a negar asistencia médica a una universitaria que sufrió un ataque de apendicitis durante la noche" (72).

Finalment direm que el president de la Creu Roja de Barcelona, senyor Pau Negre Vllavecchia, Va intentar, a instàncies de dos estudiants que el van visitar, de portar aliments i abrigalls als assetjats. Malgrat la prohibició expressa del governador civil, el senyor Negre se'n'anà l'endemà a Madrid a parlar amb el president de la Creu Roja espanyola el qual li respongué que primer ho havia de consultar amb Ginebra. Però els esdeveniments van fer inútil aquest intent (73).

Dia 11

Aquell dia, els diaris del matí van publicar unes notes de premsa deformades, però força significatives ja que es tractava del reconeixement d'un fet que havia correput a cau d'orella com la pólvora. En el text es parlava d'una "reunión no autorizada al margen de las normas vigentes", de la presència a la mateixa de "personas ajenas a la vida universitaria y también algunos extranjeros" i que dins el convent encara hi havia gent que "se ha negado a abandonar el recinto del cenobio mientras fuese exigida por la policía a la salida la exhibición de sus documentos de identificación". També s'hi deia que "como consecuencia de los hechos reseñados, se produjo una parcial falta de asistencia a clase en diversos centros de enseñanza superior" i que "grupos de alumnos pretendieron entorpecer el tráfico, siendo inmediatamente disueltos por las fuerzas de orden público" (74). No cal dir, doncs, que amb la publicació d'aquesta nota, l'emoció, a Barcelona, era enorme.

Dins el convent, el dia va començar amb l'habitual missa coventual a la qual la policia va prohibir l'accés de la gent de fora. A continuació, a quarts de nou, l'esmorzar: una tassa de xocolata desfeta i un cafè amb llet, ja que els queviures s'acabaven inexorablement (75). Per la seva part, el pare Salvador de les Borges va aconseguir de sortir. Era portador d'una proposta dels estudiants per al bisbe Modrego: els tancats proposaven facilitar una llista amb totes les dades personals a canvi que se'ls deixés sortir sense escorcolls ni detencions. Al bisbe li va semblar bé, però no així al governador civil a qui no va poder veure (76). Aleshores el pare Salvador va intentar de comunicar amb el ministre de la Governació, Camilo Alonso Vega, però quan aconseguí de parlar amb un subsecretari ja era massa tard perquè s'havia produït el desallotjament del local. Malgrat tot, va aprofitar l'ocasió per a tirar a les bústies cartes dels assetjats.

Mentrestant, després de moltes ^{fi} dificultats, el doctor i polític Joan Colomines va aconseguir

87

seguir d'entrar al convent amb el pretext -ben real- que Salvador Espriu i un dels estudiants es trobaven malalts. Poc després arribava el bisbe de Colofón, el caputxí pare Maties Solà. Un grup de capellans progressistes havien pensat una acció sorpresa amb la intenció de rebaixar la tensió en intervenir-hi una autoritat religiosa. Mossèn ^{Josep} Dalmau, rector de Gallifa, que era familiar del bisbe, es va encarregar de convèncer-lo. Malgrat els controls policials, aconseguiren d'entrar (vegeu Apèndix D). En aquells moments tenia lloc a la sala d'actes un col·loqui sobre art, pintura, arquitectura i urbanisme, a càrrec d'Antoni de Moragas, Oriol Bohigas, Lluís Domènech, Albert Ràfols Casamada i Antoni Tàpies. De sobte es va sentir una forta cridòria. Eren tres quarts de dotze del migdia. El pare Basili de Rubí escruduria: "a la porteria, el pare Guardià, els pares Ricard, Ramon, Lluís, Mateu i estudiants religiosos es barallaven amb la policia i Creix [els quals havien reben-tat la porta d'entrada]. Els mostraven el Dret canònic i protestaven de la invasió" (77). Però no va servir de res, ja que fets una tromba i porres en mà van entrar a la sala d'actes fent saltar també la porta. Allí, el dirigent Paco Fernández Buey va intentar dir alguna cosa en favor dels convidats, però Creix li va clavar un mastegot i el va fer callar a crits. Antoni Tàpies ho recordaria així: "L'escena va ser emocionant i curiosa. Alguns estudiants vingueren ràpidament a consultar els convidats. ¿S'havia de fer resistència o sortir? Tots recomanàrem la calma i que se sortís. I en realitat no hi havia cap alternativa, per tal com uns enormes grisos ja estaven engrapant els primers nois que trobaren prop de la porta i materialment els llançaven a l'exterior. Els [hermans] Creix començaren a cridar donant ordres i dividint la gent. I de seguida es formà un moviment de masses que em va fer pensar en un film d'Eisenstein. Va ser qüestió de segons. Amb una gran habilitat, els policies van fer sortir els cinc-cents nois, després de quedar-se llur carnet d'identitat, i a la trentena de convidats ens agruparen a part. I de sobte vaig adonar-me que els de la Social ens coneixien perfectament. Creix anava de l'un a l'altre adreçant-se a cadascun pel seu nom i tutejant a tothom: "Qué, Tàpies... Como artista, ¿qué te ha parecido? ¿Lo hemos hecho bien?... Pero te has metido en una cosa que no nos gusta nada..." i començà a intentar fer-me por: "Veremos como saldrás de ésta" (78). Per la seva part, Carlos Barral que havia dit "inspector" a Creix, va rebre la següent resposta: "Qué te has creído! Comisario!", a la qual cosa Bar-

ral va fer: "De usted, por favor, soy doctor" (79).

Els convidats foren encabits dins d'unes camionetes i portats a Jefatura. Espriu, malalt, anava embolicat amb una manta. Però hi faltaven dues persones: Maria Aurèlia Campany i Agustín García Calvo, els quals eren passejant per l'hort i no s'havien adonat de la intervenció policial (80). El mateix podem dir d'alguns estudiants com el delegat de Madrid, tots els quals foren amagats pel pare Basili a la part alta del convent (81). Els dos primers es presentarien després voluntàriament a la policia, mentre els universitaris van marxar discretament en havent dinat.

La irrupció de la policia es va fer "sense avís de cap mena, sense exhibir cap manament judicial, sense mostrar cap document d'autorització ni episcopal ni civil" (82). En efecte, el bisbe Modrego no havia autoritzat l'entrada de les forces policials, punt que més endavant deixaria escrit i signat (83).

Què havia passat? Al cap d'un temps el pare Salvador sabia, gràcies a un conegut, que aquell dia ll, divendres, es va reunir com cada setmana el Consell de ministres. En entrar el ministre de la Governació, Franco li va dir amb veu enutjada: "¿Qué pasa con los capuchinos de Barcelona?" "Verá, mi general..." "Nada -tallà el dictador-. Quiero que este asunto acabe cuanto antes". "Sí, mi general". I Alonso Vega se'n anà. Deurien ésser quarts d'onze del matí. Al cap d'uns minuts va tornar a la sala del Consell: "Asunto concluido, mi general" (84).

En el moment d'entrar la policia hi havia dos documents a mig fer: un butlletí interior dels tancats i la carta a la comissió de Drets Humans de l'ONU (Apèndix B 6 i 7). D'altra banda, a un lloc ben visible hi havia el següent menú per a dinar:

"Sopa (a la dumond)

Llenties (vídues)

Ni pa ni vi ni postres" (85).

"A les dues de la tarda es retiraren a les casernes totes les camionetes i forces de la policia. El setge havia acabat. La policia secreta, tammateix, continuà vigilant l'entrada del convent. La comunicació telefònica amb l'exterior continuà interrompuda malgrat les reclamacions de la Comunitat. No s'aconsegueix que sigui restablerta fins a les 12.10 del dia d'avui, 14 de març" (86). Així acabava l'informe oficial dels pares caputxins Llimona i Raurell el qual, en versions catalana, espanyola i francesa, seria profusament distribuït per a contrarestar la campanya ^{que} del règim va engendrar en contra tot seguit.

Notes

- (1) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 229.
- (2) Gran Enciclopèdia Catalana, volum 7, Barcelona 1974, p. 679.
- (3) La Vanguardia, suplement del 9 de març de 1986, article del pare Basili de Rubí. I també "El Quadern" de El País del 2 de març de 1986.
El pare Basili diu a La Vanguardia que "la víspera la policia hizo guardia en los accesos a la montaña de Montserrat, pero al verse frustrada, empezó a indagar en otros sitio". Joaquim Viaplana ens ha fet saber que en cap moment no se'ls va ocórrer d'anar a Montserrat a fer l'acte.
- (4) Document "Relació dels fets dels dies 8-11 de març de 1966", signat pel pare Basili de Rubí, amb data d'11 d'abril de 1966, a l'APCC.
- (5) Per exemple, La Vanguardia española. Tele-exprés i El Noticiero, de la tarda, també la van publicar.
- (6) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 215.
- (7) Idem., p. 229.
- (8) Idem., p. 230.
- (9) Document "Asamblea Constituyente (9 marzo 1966)", al CEHI-FIEHS.
- (10) A l'APCC hi ha una carta de Maurici Serrahima a Joaquim Viaplana excusant-se per no poder assistir a l'acte, ja que a la mateixa hora tenia una altra reunió. "Per altra banda -afegia- de cap manera no vull deixar d'ésser present a la vostra reunió. Compte-m'hi doncs com si hi fos i feu-hi constar el meu desig que els camins que emprenem per al millorament de la Universitat i de l'organització dels estudiants i les finalitats que per aquests camins voleu aconseguir, avancin ràpidament cap a una total realització".
- (11) Declaracions personals de Xavier Folch qui afegeix que no va saber el lloc fins després de dinar d'aquell dia. Aleshores, acompanyat d'en ^{Albert} ~~Enric~~ Broggi, anaren en auto fins a la casa d'en Tàpies.
- (12) Antoni Tàpies, Memòria personal. Editorial Crítica. Barcelona 1977, p. 385.
- (13) Roger Giménez, article al suplement de La Vanguardia del dia 9 de març de 1986.
- (14) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, pp. 230-231.
- (15) Normalment, en Xavier Llimona és considerat com un dels estudiants assistents, ja que a l'hora del desallotjament, aprofitant el seu aspecte juvenil, es va

fer passar per universitari. Informació de Xavier Folch.

- (16) Article sense signar al suplement de La Vanguardia del dia 9 de març de 1986: "Unos años después, salió a la luz en Estados Unidos un informe realizado por estudiantes del país, que se llamó Informe Ramparts, en donde se denunciaban infiltraciones de la CIA en la USNSA. En esta lista figuraban los nombres de Frederic Berger y Renald Wilhelm". Pel que fa al segon personatge, el seu nom no coincideix amb el de la Caputxinada: Wilfred Rutz.
- Al Capítol VI, apartat "Tractament de la premsa estrangera", ens fem ressò de les declaracions fetes per ambdós delegats a la premsa ^{francesa} ~~estrangera~~ en el sentit que aquell moviment no estava controlat pels comunistes...
- (17) Vegeu nota 13.
- (18) A l'APCC hi ha una carta de la Junta de Delegats al pare Guardià del convent, amb el següent text: "En ocasió de la constitució solemne del nostre Sindicat, ens honoraria molt que acceptés la nostra invitació a l'Assemblea en representació d'aquesta comunitat que sempre ha demostrat comprensió i interès pels problemes que viu la Universitat de Barcelona", amb data del dia 9.
- (19) L'original, manuscrit i en català, és a l'APCC.
- (20) Segons informació de Xavier Folch, qui afegeix que el Manifest ha estat inclòs en les Obres Completes del doctor Sacristán. Hem dit redactat, ja que segons Folch els estudiants tenien en projecte de fer un manifest, però no sabien com plasmar-ho. Aleshores van demanar al doctor Sacristán que ho fes ell. Aquest es va limitar a posar en solfa les idees dels universitaris i no pas a fer el Manifest que ell hauria fet, tot i estar d'acord amb el contingut del pensament dels estudiants. El document original fou llegit en castellà. El reproduceixo segons la versió catalana de Josep M. Colomer, pp. 219-229.
- (21) Materiales, número citat, pp. 57-59. En una nota introductòria s'hi diu que es tracta del "texto resumido, tomado de cinta magnetofónica".
- (22) Idem., p. 59. També a Josep M. Colomer, op. cit., volum I, pp. 233-234.
- (23) Idem., pp. 59-60.
- (24) Aquesta és l'hora aproximada més de fiar.
- (25) A part d'alguns telegrams rebuts que no hi va haver temps de llegir, també es comptava amb la salutació d'Aliança Sindical Obrera de Catalunya ^{formada per} (la socialista UGT, l'anarquista CNT i la cristiana SOC. El document, manuscrit que es conserva a l'APCC, fa:

"Estudiantes de Barcelona:

En el momento en que acabais de constituir el Sindicato Libres de vuestro Distrito Universitario, las Federaciones de [illegible] a la Alianza Sindical Obrera de Cataluña os manifiestan su solidaridad.

Al subrayar la trascendencia de este paso adelante en la lucha por la libertad sindical, la Alianza Sindical Obrera de Cataluña expresa su confianza de conquistar en un futuro próximo los sindicatos obreros libres y democráticos que nuestra clase necesita y exige.

Los obreros estamos con vosotros.

Viva la libertad sindical".

- (26) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, pp. 234-235.
- (27) Vegeu nota 13.
- (28) Segons Francesc Arroyo, a El País del 9 de març de 1966, "en un informe de la policia fechado el 28 de febrero y referida a una reunió de 20 estudiantes celebrada en la facultad de Derecho cuatro días antes, se afirmaba que la asamblea había sido convocada para el 9 de marzo, como efectivamente sería, y se añadía, refiriéndose al lugar: "Se supone que será alguno de los locales dependientes de alguna comunidad religiosa".
- (29) Declaracions de Joaquim Viaplana al Quadern de El País, del 2 de març de 1966, confirmades a qui signa aquest llibre: quan va anar a comissaria^a recollir el carnet, li van mostrar la foto de la seva moto davant els caputxins i li van explicar fil per randa tot el que havia fet aquell dia (el 8)
- (30) Segons Roger Giménez, a la nota 13.
- (31) A l'APCC hi ha diverses fotos de la policia indagant aquest famós cotxe aparcats davant el convent. Com veurem més endavant Creix coneixia perfectament qui era en Tàpies, per la qual cosa no ens estranyaria que l'hagués fet seguir aquell dia.
- (32) Antoni Tàpies, op. cit., pp. 385-386.
- (33) Document manuscrit guardat a l'APCC.
- (34) El Periódico, del 9 de març de 1966. Ens hem permès de traduir el diàleg al català, que és com es va fer.
- (35) Article citat a la nota 28.

63
(50) Vegeu nota 39.

(51) Vegeu nota 43.

(52) Vegeu nota 36. El fet que la policia trigués tant en arribar es degut, segons el document de la nota 49, a la falta de personal ^{el qual era} concentrat en el setge.

(53) Vegeu nota 39.

(54) Idem.

(55) Idem.

(56) A l'ARST hi ha còpia de la carta de Berger al cònsul dels EUA, la qual acabava així: "Estoy honradamente impresionado por la significación de la reunión que tuvo lugar ayer por la tarde y la seriedad del gran número de estudiantes aquí reunidos en circunstancias de grave tensión y de incertidumbre. Querría, además, pedir urgentemente vuestra ayuda para comunicar al resto del mundo, en particular a mi propia asociación de lo que está ocurriendo aquí". En aquest sentit s'hi adjuntava el següent text:

"Representantes de la CIE y de la USNSA están incomunicados junto con 500 delegados estudiantiles durante 20 horas, acompañados también por prominentes intelectuales y profesores, en la Asamblea Constituyente del Sindicato Libre y Democrático de Barcelona. Acontecimiento histórico de gran significación. Apoyo sin precedentes de la Iglesia y otros grupos. Huelga General de los estudiantes de todos los Centros de Barcelona.

"Publíquese urgentemente en la prensa y protestar por la represión policíaca al Gobierno español y autoridades barcelonesas. Por favor enviar solidaridad con el Sindicato Democrático Libre de los estudiantes de Barcelona por todos los medios posibles". Cable a enviar a Washington (seu USNSA), Leiden (Holanda, seu CIE), Heidelberg (R.F.A., seu d'un Congrés d'estudiants) i París (Le Monde).

(57) Document-relat que comença "Desde primeros de febrero...", al CEHI-FIEHS=

(58) Document a l'APCC titulat, a mà, Cronico i signat per Salvador Casanovas, és a dir document informatiu entrat al convent, amb data del 10. Acaba: "Iothom demana que resistiu fins dissabte [dia 12] a les 4 de la tarda. Feu un esforç! Ja rebreu notícies del que es prepara. Demaneu que els vostres metges us visitin".

- (36) Boletín informativo del Distrito Universitario de Barcelona, de l'11 de març, a ~~la~~ la CEHI-FIEHS.
- (37) Josep M. Colomer, op. cit., vol. I, p. 235.
- (38) Margarida Obiols a Fèlix Manito "Dones del SDEUB: crònica d'una generació". L'Avenç, núm. 13, de febrer de 1979, pp. 67-70.
- Vegeu també l'article de Montserrat Roig a l'Avui del 28 de setembre de 1978.
- (39) Document-relat que comença "A tall d'introducció", a l'APCC.
- (40) MCC, article "En gerundi, filar prim", al Quadern de El País del 2 de març de 1986.
- (41) Vegeu nota 39.
- (42) Antoni Tàpies, a op. cit., p. 386: "Vaig tenir la sorpresa de conèixer un no-
viat pintor que va resultar ser un fan meu: Antoni Llena, el qual no solament
em portà el primer plat de sopa, sinó que fins em cedí la seva cel·la, sacrifi-
cant-se ell perquè jo pogués descansar, malgrat que no vaig aconseguir tancar
els ulls".
- El pare Salvador de les Borges ^{fill} a El Periódico del 9 de març de 1986: "Espriu
fue instalado en la celda de un fraile poeta. "Vam passar la nit del lloro".
Per la seva part, Jordi Rubió diria: "Feu-me el favor d'expressar a la reve-
renda Comunitat de part meva el meu sentiment pel desordre que, per força, va-
rem portar a la vostra pau. Penseu tots que si nosaltres us perjudicàrem, vos-
altres tornàreu bé per mal i ens comunicàreu un gran consol i un gran tresor
espiritual. No ens oblideu en les vostres pregàries". D'una carta al pare Sal-
vador de les Borges, del 15 de març, a l'APCC.
- (43) Del document que comença "Davant dels comentaris de la ràdio i la televisió..."
que és la versió oficial dels caputxins, a l'APCC.
- (44) Vegeu nota 39.
- (45) Vegeu nota 43.
- (46) Declaracions del pare Salvador de les Borges a El Periódico citat a la nota 42.
- (47) Relat del pare Basili, citat.
- (48) Vegeu nota 39.
- (49) Full titulat "Segundo Boletín de noticias", transcrit per Salvador Casanovas
de Ràdio París en espanyol i entrat al convent, a l'APCC.

- (59) Vegeu nota 49.
- (60) Vegeu nota 36.
- (61) Vegeu nota 58.
- (62) Josep M. Colomer, op. cit., volum I, p. 236.
- (63) MCC, article "Cotejar els records oposats", al Quadern de El País del 2 de març de 1986 .
- (64) Vegeu nota 39.
- (65) Vegeu nota 58. També a nota 57.
- (66) En canvi, a l'APCC hi ha una carta de la Comissió Gestora, "rebuda el dia 11, al matí", que ^{deu}ser la mateixa: "Els nostres consellers i delegats que s'han reunit en el vostre convent, acompanyats d'un ampli nucli de professors i intel·lectuals, per a celebrar l'Assemblea Constituent, han trobat en aquesta comunitat religiosa una acollida que ha estat en tot moment a l'alçada de la importància de l'acte i del moment històric pel que atravesava la nostra vida col·lectiva.
- "Aquesta Comissió Gestora, en representació dels estudiants creients i no creients, expressa a aquesta comunitat la més alta consideració pel vostre comportament, tan exemplar per al nostre poble".
- (67) Vegeu nota 58. A l'ARST hi ha còpia del document tramès per Manuel Abós Agea, degà accidental de l'Illustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, al governador civil, explicant l'intent d'entrada dels advocats i afegint: "pero el pulso ciudadano acusa el impacto, y la sinceridad obliga a preguntarse si la finalidad perseguida por quienes se reunieron en el convento citado, fue, precisamente, la de provocar el impacto, y no los hechos que allí pueden haberse llevado a cabo". També s'hi demanava una audiència.
- (68) Vegeu nota 39.
- (69) Idem.
- (70) Idem.
- (71) Idem.
- (72) Document a l'APCC.
- (73) Document manuscrit "Episodi dels fets del 9-14 març 1966", amb l'afegitó de "Confidencial". Acaba: "Convé que aquesta informació exacta sigui coneguda pels

qui facin l'història dels fets. No cal ni convé- que sigui, però, innecessàriament divulgada".

(74) Premsa barcelonina del dia 11, a l'APCC.

(75) Vegeu nota 39.

(76) Vegeu nota 46 *i també, més endavant, la nota 83.*

(77) Vegeu nota 4.

(78) Antoni Llàpieda, op. cit., pp. 387-388.

(79) Vegeu nota 13.

(80) Vegeu nota 4.

(81) Idem.

(82) Vegeu nota 43.

(83) En efecte, a l'APCC hi ha la carta de monsenyor Gregorio Modrego, datada del 6 d'octubre de 1966, on s'hi pot llegir: "Como ya verbalmente le indiqué en su día, he de manifestarle que no autoricé la entrada de la fuerza pública en su Convento de Sarrià, el día 11 de marzo del presente año". I afegia: "Siento vivamente que no fuera aceptado por la autoridad civil el ofrecimiento de los reunidos que, transmitido por Vd, formulé personalmente al Excmo. Sr Gobernador Civil, consistente en abandonar el Convento entregando a la autoridad una relación de todos los reunidos, con las referencias a sus documentos de identidad, y con autorización a la fuerza que lo circundaba para comprobar la exactitud de tales datos".

Aquesta carta fou demanada per l'advocat Víctor Pou per a tirar endavant el seu recurs contenciós-administratiu (vegeu Capítol IV).

(84) Vegeu nota 46.

(85) Vegeu nota 39.

(86) Vegeu nota 43.

Capítol III. Reaccions

Solidaritat popular. Campanya del Règim

Un cop lliurats els carnets, els estudiants es van dispersar cap a casa seva. Vet aquí, però, que els que es van adreçar cap a l'avinguda de Pedralbes es van topar amb una manifestació d'universitaris que avançava per aquell carrer en direcció als Caputxins, ignorant el que havia passat. La policia, a peu i muntada a cavall, va intervenir amb duresa. Un centenar llarg de manifestants es va amagar als locals d'ESADE, perseguits pels grisos. Però els pares jesuïtes, propietaris d'aquesta Escola superior, es van negar a deixar-los entrar si no portaven una ordre judicial (1). Començava aquí una setmana d'intensa agitació popular a diferents nivells la qual, com veurem, culminaria amb la gran manifestació del dia 17.

Reprenquem el fil. Els manifestants van abandonar la zona dirigint-se cap al centre de la ciutat, en grups de trenta o quaranta. A partir de la una del migdia, hi va haver manifestacions per l'Eixample, entre Diagonal i Diputació, als crims de "Democràcia" i "Llibertat" (2).

Avia t la notícia del desallotjament es va estendre per Barcelona. Així, per exemple, a la tarda era distribuïda una octavilla en la qual ja es parlava de l'entrada de la policia al convent. En aquest full volant s'hi recordava tota una sèrie de fets passats, comesos impunement: incendi del Casal de Montserrat del carrer dels Arcs el 22 de desembre de 1963, agressió a Joaquín Ruiz Giménez al Col·legi de Sant Ignasi el 14 de març de 1965, assalt al Casal de Montserrat del carrer de València i agressió a Antoni Bascompte el 7 d'abril de 1965, agressió contra el pare Louis Elvely al Forum Vergès i assalt als locals del CICEF el 28 d'octubre de 1965. En cap cas "la policia no trobà els autors", s'hi deia. En aquest sentit, el full acabava així: "Ara ja coneixem els autors! El responsable, doncs, de la subversió i la violència és: l'autoritat civil" (3).

61

Aquella mateixa tarda, el pare Salvador de les Borges, assessorat per Salvador Casanovas, de la naixent Taula Rodona, adreçava la següent carta al governador Civil de Barcelona:

<< Excmo. y estimado Sr.:

Ante los hechos ocurridos este mediodía en el convento de capuchinos de Sarriá, que como Provincial legalmente represento, me veo en la obligación de manifestarle lo siguiente:

1.- Este mediodía, minutos después de haber entrado en el recinto conventual el Excmo. y Rdmo. P. Matías Solá y Farell, Obispo de Colofón, para visitar a la comunidad y demás personas allí alojadas, los Agentes de la Autoridad, sin solicitar previamente la entrada, y sin haber sido requeridos por la comunidad, han irrumpido dentro del recinto conventual y sus dependencias, forzando las puertas de acceso sin contar en absoluto con el consentimiento de la autoridad del convento, sin haber exhibido mandamiento judicial que los autorizara, ni tampoco autorización alguna de la Autoridad eclesiástica diocesana.

Las personas que se hallaban dentro del recinto se comportaban pacífica y ordenadamente, y en el interior de las dependencias conventuales no se producía en aquellos momentos ninguna alteración de orden, ni desde el interior se agredía a los Agentes de la Autoridad, ni era necesaria o precisa la entrada de los funcionarios de policía para auxiliar a persona alguna ni para evitar daños inminentes y graves en las cosas.

Tampoco puede argüirse, para justificar lo ocurrido, la existencia de un flagrante delito en el recinto, pues en el supuesto de que la sesión que celebraron las personas que se encontraban en el local pudiera ser calificada de delictuosa, tal sesión había terminado desde hacía 42 horas, siguiendo las indicaciones de la propia fuerza pública.

2.- Ante la evolución de los acontecimientos y las medidas tomadas por las fuerzas de policía frente al edificio, era previsible razonablemente que en el día de hoy se produjera un desenlace de la situación creada, sin violencia alguna.

3.- Al manifestarle mi disgusto, debo comunicarle que debo informar detalladamente de los hechos ocurridos a la Autoridad religiosa competente, reservándome cuantas actuaciones estime convenientes.

Le saluda atentamente suyo afmo. en Cristo>> (4).

La lletra no obtingué resposta per la qual cosa -com veurem al Capítol IV- poc després s'engegaria un recurs contra aquest personatge per l'entrada de la policia. Per la seva banda, un grup de catedràtics va adreçar aquell dia el següent telegrama al ministre d'Educació: "Circunstancias presentes confirman urgente necesidad de medidas destinadas a restablecer la convivencia entre estudiantes Universidad de Barcelona y autoridades académicas que es indispensable para asegurar la nor-

67
malidad vida universitaria. Stop. Rogamos a V.E. se digne autorizar conversaciones inmediatas para regularizar situación actual asociaciones estudiantiles Universidad de Barcelona". Els signants eren: Alsina, Alonso, Comas, Díez de Velasco, Estapé, Frailes, Gallego, Jiménez de Parga, Latorre, Ribas Piera, Sales, Soriano, Siguán, Sureda, Teixidor, Trias Fargas i Vagué (5).

A mitja tarda, un còp finalitzat um acte de la Paulus (Asociación para el Diálogo entre hombres de ciencia y técnica y teólogos), en el qual havia parlat el famós teòleg Karl Rahner, el director, pare Alvarez Bolado, va proposar als assistents d'escoltar um informe dels fets a càrrec del jesuïta Francesc Padrosa, un dels tancats. A la reunió hi eren presents coneguts intel·lectuals, així com molts jesuïtes. L'informe va causar profunda emoció (6).

A les cinc es va produir una manifestació davant Econòmiques, a la Diagonal. També cap a les 5, "molts estudiants i públic es congregaren dintre de la catedral. Totes les portes, excepte la principal, foren tancades. La policia exigí la identificació de les persones que sortien de la catedral, especialment de les persones joves. Vers les 7 de la tarda, un gran desplegament de la força pública impedí la concentració d'un gran nombre de manifestants a la plaça Urquinaona. A la mateixa pla, però sobretot en els carrers adjacents, es registraren situacions de violència. Vers les 8.15 un grup de manifestants, al crit de Llibertat!, aconseguí d'interrompre el tràfic a la part inferior del carrer Joanqueres" (7).

Vers les 8, um grup de familiars es presentà a Jefatura per a interessar-se pels intel·lectuals i professors detinguts, essent refusats. Poc abans, Salvador Espriu i Jordi Rubió eren alliberats per motius de salut i d'edat respectivament, amb l'engany que havia seria posada en llibertat la resta (8).

Aquell vespre, els delegats Berger i Rutz van ésser alliberats després d'haver rebut alcons cops a Jefatura. Els dos estrangers foren obligats a llogar un taxi pel seu compte i, acompanyats d'um parell de policies, a les tres de la matinada arribaven al Portús, expulsats de l'Estat espanyol (9).

Dia 12

Els diaris de Barcelona d'aquell matí inserien la nota oficial del govern civil sobre el desallotjament, mentre que Arriba de Madrid publicava un furibund editorial

que causaria gran indignació com veurem més endavant.

Com es recordarà, aquell dissabte continuava l'ordre de vaga general a tot el Districte, vaga decidida el dia 10. Per aquest motiu es van celebrar reunions informatives a diversos centres. Al migdia tingué lloc una assemblea a la Facultat de Lletres a la qual només hi pogueren participar els de Lletres i Ciències, ja que a l'entrada els bidells demanaven el carnet d'estudiant. Durant l'acte es convocà tothom a les 6 de la tarda per a lliurar als caputxins de Pompeia una carta d'agraïment. També es va convocar l'estudiantat a la manifestació ciutadana que tindria lloc a aquest indret l'endemà (diumenge) a la sortida de missa de dotze (10).

Paral·lelament, a l'Escola d'Arquitectura va tenir lloc a les 12 un colloqui sobre "Art i Societat", al qual hi havien d'assistir alguns dels intel·lectuals detinguts a Jefatura. En lloc de fer la conferència, s'hi van pronunciar uns mots allusius sobre els fets i es van recordar els noms dels absents, la qual cosa va provocar aplaudiments. A la mateixa hora, se celebrava una reunió extraordinària de la Junta del Col·legi d'Arquitectes, on s'aprovà de demanar una entrevista amb el governador civil per a tractar de la situació del degà, Antoni de Moragas, i dels associats Oriol Bohigas, Josep M. Martorell, Lluís Carreño i Lluís Domènech. Però el governador s'hi negà (11).

També fou al migdia que la policia acceptà l'entrada de mantes i aliments a Jefatura, fet que havia estat negat a les nou del matí amb el comentari sarcàstic "que es Cuaresma y les irá bien ayunar" (12). Dues dones aconseguixen finalment de veure els seus marits els quals manifesten que es troben bé i que els han agrupat en cel·les amb 9 o 12 estadants.

A les 6 de la tarda comencen a concentrar-se grups de persones pels voltants de Pompeia. Un miler entren al temple, omplenant-lo, on es canta el "Voro lai". A continuació se surt ordenadament. Es calcula en 3.000 els reunits que ocupen les voreres d'ambdues bandes de la Diagonal entre Passeig de Gràcia i Via Augusta. "A partir de 2/4 de 7 la policia realitzà càrregues molt violentes davant de Pompeia. Durant més de dues hores el tràfic rodat fou anormal per l'augment molt notable de la quantitat de cotxes, per l'ús dels clàxons com a expressió de protesta (sovint al ritme de Lli-ber-tat) i per la lentitud extremada de la circulació. Al costat de les reixes de Can Muñoz (Passeig de Gràcia-Còrsega) fou apallissat molt durament un

xicot, que després s'endugueren detingut. Grups de manifestants baixaren per la Rambla de Catalunya i Via Laietana Pau Claris, cridant Llibertat, confluint a vegades en el Passeig de Gràcia. Cap a les 8, un grup de policies secretes colpejaren sistemàticament i brutalment un jove davant mateix del cinema Comèdia. Els grups de manifestants arribaren a la plaça Universitat, en la qual resistiren càrregues molt dures de la policia fins a prop de les 9. Fent una estimació prudent, en aquesta manifestació participaren més de 10.000 persones; en el desplaçament espars fins a la plaça Universitat, segurament unes 3.000. Entre els manifestants hi havia més de 200 sacerdots. Contribuïren a crear ambient a la manifestació més d'un miler de cotxes" (13).

Dia 13

Pel matí apareixen fulls volants cridant a les 12 davant Pompeia. En un d'ells, fet pels estudiants s'hi parla de "violación de libertades cívicas y derechos humanos" en referir-se a la Caputxinada i posteriors detencions. L'altra octavilla, feta per grups cristians, té com a mots força "Per protestar contra aquest nou assalt inqualificable al convent ! Per pregar per la llibertat de l'Església! Per demostrar la nostra plena adhesió i agraïment als pares Caputxins!" (14).

Igualment, a moltes esglésies de Barcelona es parlà durant l'homilia dels recents esdeveniments (15). A Sarrià, per exemple, s'hi diu: "L'Església que es renova és l'Església que en definir les seves relacions amb el món d'avui entén la política com un instrument de promoció humana i, per tant, cristiana; és l'Església que descobreix la seva vocació de servei. La consciència d'aquesta visió de l'Església ha quedat plasmada en el document del Vaticà II "Constitució pastoral de l'Església en el món d'avui", la qual en el capítol IV, paràgraf 73, diu així: "La consciència més viva de la dignitat humana ha fet que en diverses regions del món neixi el propòsit d'establir un ordre polític-jurídic que protegeixi millor en la vida pública els drets de la persona, com són el dret de lliure reunió, de lliure associació, d'expressar la pròpia opinió i de professar privadament i públicament la pròpia religió. Perquè la garan tia dels drets de la persona és la condició necessària per tal que els ciutadans, com a individus o com a mebres d'associacions, puguin participar activament en la vida i el govern de la cosa pública... Per tant es reproven totes les forces polítiques, vigents en certes regions, que obstaculitzen la llibertat

civil i religiosa, i desvien l'exercici de l'autoritat de la persecució del bé comú per apropiar-se-la al servei d'algun grup o dels propis governants" (16). El comentari final era el següent: "Es el moment de pensar si aquestes paraules ens troben disposats a prendre consciència i a actuar en conformitat. L'exhortació de Sant Pau ens invita, a més, a fer nostra la llei evangèlica del perdó, fins i tot davant la calúnnia i la violència, i a ser fidels al nostre compromís cristià que és també temporal". El bisbe, mentrestant, callava com un mort (17).

"Entre les 12 i les 2 del migdia, davant de Pompeia, en el sector de la Diagonal comprès entre Passeig de Gràcia i el carrer Enric Granados, hi hagueren incidents constants: concerts de clàxons i manifestacions al crit de Llibertat! La força pública, desplegada en quantitat imponent, realitzà contínuament accions de dispersió, usant dels mitjans violents amb relativa moderació, potser per por de les màquines fotogràfiques que a ple dia podien captar escenes molt lamentables", comentaria una publicació clandestina de l'època (18): El nombre de manifestants el podem evaluar en unes 3.000 persones (19).

Aquell diumenge, setze entitats catòliques de Barcelona signaven un document, que després seria repartit en còpies a multicopista, de solidaritat amb els Caputxins. Després d'explicar els fets d'aquells dies, s'hi feia la següent valoració:

«EN AQUETS FETS, NOSALTRES COM ACRISTIANS, HI VEIEM;

1. Una actitud d'aculliment de part dels PP. Caputxins, practicant el deure humà, cristià i francès d'hospitalitat.
- 2.
2. Una situació anòmala de la nostra societat, que no admet un diàleg franc i obert, entre les autoritats establertes i els estudiants de la nostra Universitat.
3. Una vulneració del dret natural de reunió i d'associació per part de les autoritats constituïdes, que l'haurien de respectar i afavorir.
4. Un aprofitament unilateral dels mitjans d'informació pública, que son posats al servei de l'autoritat constituïda, amb insinuacions calumnioses, tot el qual impedeix la formació d'una autèntica opinió pública.
5. Unes mesures extremes, com son: la interrupció de la línia telefònica, el bloqueig de tot el barri, i l'impediment, mal justificable, de suministre alimentici.
6. Un acte d'una gran repercussió estudiantil, nacional i internacional, augmentat encara pel fet que es reunissin 45 delegats i consellers i per l'assistència de les personalitats invitades.
7. Una relació notòria de l'Església, a causa del lloc de la reunió, de la presència de militants cristians entre els assistents i de la situació concordatària de l'Estat espanyol.»

23
A continuació s'hi deia:

«DAVANT AQUESTS FETS, NOSALTRES CRISTIANS, REAFIRMEM:

1. La nostra adhesió a l'actitud humana i evangèlica d'hospitalitat practica-
da pels PP. Caputxins.
- 2 El dret a la llibertat i seguretat personals (Art. 3 de la Declaració del
Drets del Home; "Tot individu té dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat
personal) (Const. sobre l'Església en el món d'avui n.º 73).
3. El dret a la llibertat d'expressió individual i col·lectiva (Pau a la Terra
n.º 11).
4. El dret de tota societat a l'existència d'una autèntica opinió pública fruit
d'una informació objectiva (Pau a la Terra n.º 10).
5. El dret de lliure reunió i associació (Const. sobre l'Església en el món
d'avui n.º 73 i 75) (Pau a la Terra n.º 18 i 19).
6. La nostra fe en el diàleg, únic mitjà per mirar de cara i solucionar au-
tènticament els problemes reals de la nostra societat.
7. La nostra convicció que els militants cristians han d'ésser activament pre-
sents en el món i han de treballar-hi per un millorament autèntic de la societat.»

El manifest, considerat obert a d'altres organitzacions, associacions i moviments,
anava signat per: Acció Catòlica Patronal, Acció Catòlica Rural (JARC), Acció Ca-
tòlica Obrera (ACO), Acció Catòlica Independent (ACI), Congregació Mariana Univer-
sitària (FECUM), Confraria de la Mare de Déu de Montserrat de Virtèlia, Delegació
Diocesana d'Escoltisme, Franciscàlia, Graduats d'Acció Catòlica, Guies de Sant Jor-
di, Institut Catòlic d'Estudis Socials, Lliga Espiritual de la Mare de Déu de
Montserrat, Moviment Familiar Rural, Joventut d'Estudiants Catòlics (JEC/F), Joventut
Obrera Catòlica (JOC/F) i Joventut Independent Catòlica (JIC) (20).

Dia 14

Al cap de les 72 hores preceptives, fou alliberada la resta dels intel·lectuals i
professors detinguts. El fet d'haver-hi persones molt conegudes, algunes de fama
internacional, va comportar un fet sense precedents: la policia va cridar a dos no-
taris perquè interroguessin un a un als detinguts, aixecant acta de que no els ha-
vien tocat. De l'estada als calabossos de Jefatura, Antoni Tàpies escriuria: "¿Com
explicar detalls de la nostra estada als calabossos i de les molèsties que ens o-
casionaren? Penso en la gent que ha passat coses tan terribles en aquells locals

sinistres que quasi em fa vergonya mencionar-ho. Que consti que no tinguérem gaires tractes de favor, perquè, segons ens digueren, s'havien de complir uns reglaments que són iguals per a tothom així que es passen aquelles reixes. Però no hi ha dubte que a nosaltres l'entusiasme, l'optimisme, el sentiment d'haver realitzat quelcom de positiu pel país... ens van fer oblidar ràpidament totes les humiliacions i les pors d'aquells dies allí retinguts" (21).

Per la seva banda, Xavier Folch recordaria: "A la policia hi havia dues coses que els preocupaven: buscar els redactors del manifest del Sindicat i trobar càrrecs contra els caputxins de manera que quedés justificada la seva irrupció en un centre religiós, trencant el Concordat" (22). D'altres preguntes versaven sobre: qui els havia convidats?, qui els havia portats al convent?, etc. Tots sense excepció se'n van sortir despistant dient que no coneixen cap estudiant: un de la Facultat em va avisar, em van trucar per telèfon, etc. Folch, que era a la cella amb Joan Oliver i altres, recorda que Pere IV tot just entrar als calabossos va recuperar el bon humor i no va parar d'explicar històries divertides que els feien riure fins al punt d'haver-li de dir "pari, pari". Al respecte, cal aclarir que Joan Oliver va dir als companys engarjolats que en sortir diria a l'inspector Vicente Creix: "Creix, però no et multipliquis", però que finalment no ho va fer. En canvi, la frase aparegué després en una obra de teatre seva (vegeu Apèndix C) (23).

Aquell dia hi va haver assemblees a les Facultats i Escoles. També hi va haver una reunió de la Junta de Delegats la qual, després de felicitar-se per l'alliberament de tots els detinguts, va aprovar els següents punts: "1. Interrumpir la decisión de huelga adoptada estos últimos días de manera que se permita la normal plena realización de toda labor de difusión del Manifesto per una ~~Universidad~~ democràtica i dels fets que es produïssin, cuya necesidad ha quedado anteriormente señalada. 2. Expresar nuevamente la más absoluta repulsa por la política de represión que nuestras autoridades han adoptado, así como la firme resolución de todos los estudiantes del Distrito de responder de forma enérgica a cualquier medida semejante de carácter tan injustificado y antiuniversitario" (24). Tot i això, com estem vident, el ressò de la Caputxinada depassava en molt el marc estrictament universitari.

Dia 15

A quest dia es féu pública la carta d'adhesió a la comunitat caputxina signada per

nou provincials d'ordres religioses i pels abats de Montserrat i Poblet, de la qual en parlem més extensament en el Capítol V.

També comencen a aparèixer fulls volants anònims, però provinents del moviment Taur-la Rodona, cridant a una manifestació per al dijous dia 17, a les 8 del vespre, a Diagonal-Passeig de Gràcia. En una d'elles s'hi diu:

"EN DEFENSA

de la lliure constitució del Sindicat Democràtic d'Estudiants de Catalunya
de la llibertat sindical i d'associació
de la llibertat d'expressió

CONTRA

els sindicats controlats pel Govern
la informació deshonest i calumniosa
la repressió injusta i violenta" (25).

I en una altra:

"L'entrada violenta de la policia al Convent de Caputxins de Sarrià, on s'havien reunit uns 500 estudiants de la Universitat i Escoles especials de Barcelona per a constituir el Sindicat Democràtic d'Estudiants de Catalunya, la detenció dels professors, artistes i intellectuals invitats, la repressió de les manifestacions de protesta que s'han produït contínuament i la informació mínima i falsificada que la premsa del Règim ha donat d'aquests fets, posen novament en evidència que Catalunya és un país ocupat i privat dels drets més elementals, que avui hom reconeix a tots els pobles de tot el món:

Per a protestar contra aquesta situació injusta i intolerable, per a demanar llibertat sindical d'obrers i d'estudiants, llibertat d'associació, llibertat d'expressió i LLIBERTAT PER A LA CULTURA CATALANA" (26).

Dia 16

Més d'un centenar de sacerdots i religiosos visiten el bisbe doctor Modrego i li lliuren un document. El bisbe "va dir que no llegia els diaris -la qual cosa, creiem, no pot deixar de fer un bisbe- i que no sabia massa bé com havien anat les coses (!!!?). Per damunt de tot, però, calia obeir l'ordre legal vigent", comentaria un informe del moment (27). Segons una altra versió -Ràdio París- es tractà d'una

26
"violenta discussió". Monsenyor Modrego començà l'entrevista amb el següent advertiment: "aquí se viene a hablar del Evangelio y no de la Pacem in Terris" (28). La nota lliurada feixa textualment:

«Los hechos ocurridos recientemente entre los universitarios de Barcelona han sumido en una dolorosa perplejidad nuestro ánimo de sacerdotes y el de muchos fieles cristianos.

Los motivos principales de esta perplejidad creemos que son tres:

1.- la actitud poco clara de la Jerarquía ante la violación, por parte de la fuerza pública, de la inmunidad de una casa religiosa.

S.E. puede imaginar los efectos lamentables que produciría en la conciencia de muchos sacerdotes y fieles el hecho de que, en este acto, hubiera habido un consentimiento previo de la Jerarquía eclesiástica.

Si tal consentimiento previo no ha existido, además de la figura delictiva descrita en el Código Penal, artículo 191, se ha producido por lo menos una interpretación unilateral de graves y escandalosas consecuencias del artículo 22, párrafo 3, del Concordato entre la Santa Sede y el Gobierno español.

2. El silencio incomprensible de la Jerarquía ante las noticias y comentarios difundidos por los órganos de información, prensa, radio y televisión, gravemente calumniosos para la comunidad de capuchinos de Sarrià y para los participantes en la reunión.

3. La confusión que crea la Jerarquía cuando no reafirma, al ser conculcados, los derechos elementales de la persona humana a la asociación y reunión, a la información y a la difusión del propio pensamiento.

Al ocurrir esto, pasa como delictivo el ejercicio de unos derechos incluidos en la Declaración universal de los derechos del hombre y proclamados solemnemente por la Iglesia; se crea desconcierto en la conciencia de muchos cristianos sobre puntos muy importantes de la doctrina de la Iglesia; y se hace a la Iglesia cómplice de graves injusticias»

(29).

A continuació van redactar una carta d'adhesió al pare Salvador de les Bores, adjuntant-li còpia de la nota lliurada.

77
Dia 17

El provincial dels caputxins arriba a Madrid (30) per a informar personalment dels fets al nunci Riberi. La resposta del nunci va ésser sorprenent: "cuestión resuelta". La gran preocupació de monsenyor Riberi era el bisbe coadjutor Marcelo González per la gran campanya popular en contra que s'estava desenvolupant des de feia temps. El nomenament de monsenyor Marcelo era cosa seva -"lo he puesto yo", diria-, ja que el règim volia un homes més franquista a Barcelona. Monsenyor Riberi l'havia triat pensant en què el nou bisbe coadjutor era la persona indicada per a la seu barcelonina degut a la seva preocupació pel tema social (31). En la conversa amb el pare Salvador de les Borges, "el nunci demostrà desconèixer el problema específic de la comunitat diferenciada catalana i manifestà la seva voluntat de no rectificar el seu error" (32).

Per la seva banda, 36 dirigents de moviments d'acció catòlica -patronals, obrers i estudiants- van adreçar un escrit al bisbe de Barcelona, al nunci a Madrid i al president de la Conferència Episcopal espanyola, manifestant el seu desacord pel silenci de la jerarquia. Després de reconèixer que la Caputxinada era una reunió illegal segons les lleis vigents, remarcaven que el SDEUB era una "aspiración totalmente dentro de la doctrina católica". En aquest sentit, recordaven que a la *Pacem in Terris* s'hí deia que "los gobernantes que no reconozcan los derechos del hombre o los violen faltan a su propio deber y carecen, además, de toda obligatoriedad las disposiciones que dictan". I continuaven: "Por ello, los católicos somos súbditos leales, pero no ciegos, de la autoridad, porque por encima de usos mandatos están los de Dios, que establecen el respeto a la persona humana y a sus derechos inalienables e imprescriptibles, al decir de la misma encíclica, entre los cuales está el de asociación para un fin lícito, como es el que los estudiantes se proponían". Després de congratular-se pel fet que els estudiants haguessin triat una casa religiosa "para ejercitar unos derechos que injustamente les habían sido negados", es denunciava el comportament dels mitjans de comunicació: "Nos duele en cambio que pueda decirse que la autoridad eclesiástica ha autorizado la entrada de la fuerza pública en el convento y sobre todo que públicamente y dándole la mayor difusión (radio y TV) se haya calumniado descaradamente a los estyudiantes, dando a entender la comisión de actos inmorales y a los frailes de haberlos tolerado, con el único objeto de desprestigiar ante la opinión pública la causa que

aquellos defienden, aunque sea recurriendo al arma de la difamación, mucho más grave por venir de quien viene". Es por això que es preguntaven: "¿Es que la Jearquía puede callar ante tanta injusticia contra personas a las que no se permite una eficaz defensa? ¿Es que la Iglesia puede renunciar a su antiguo título de defensora de los débiles?".

Com a reflexions finals, s'hi deia: "Mucho tememos que todo ésto redunde en definitiva en descrédito de la Iglesia, que nos conduzca a otra cosa que a un mayor alejamiento de la verdad cristiana a muchos ciudadanos nuestros, por una explicable apariencia de sujeción de la Iglesia a intereses terrenos de orden político, de abandono de los fueros de la verdad, de falta de comprensión y apoyo para un grupo numeroso de fieles animados con la mayor buena fe y legítimamente discrepantes de unas estructuras políticas establecidas. Y no se diga que con ello la Jearquía hará política, porque no debe ni puede juzgar las opciones concretas puramente humanas de los católicos o de cualesquiera otros ciudadanos, pero sí proclamar la libertad evangélica de abrazarlas bajo la propia responsabilidad y condenar los intentos de impedir las por el abuso de la autoridad, que se ampara en la necesidad de defender el orden público, cuya perturbación ella sola ha provocado, ya que la actitud de los reunidos fue en todo sumamente pacífica".

L'últim paràgraf era d'una duresa extraordinària: "En cambio nos parece claramente una opción política callar ante la injusticia y el atropello, porque en las circunstancias actuales y dada la posición que los obispos ocupan en la sociedad española, implica una evidente aprobación de los actos de la autoridad" (33).

I així arribem a les 8 del vespre d'aquell dijous dia 17: "la manifestació va assolir un nivell de participació ciutadana sense precedents, fet que a la vegada situava l'acció estudiantil com a desvetlladora d'un moviment popular amb una incidència política molt superior a la de simple solidaritat amb la lluita universitària. El Cinc d'Ogos aparegué ocupat aparatósament per la policia, però això no impedí que de vuit a deu de la nit, entre deu i quinze mil persones, estudiants, treballadors, capellans, professionals, gent vinguda de comarques i homes i dones de molt diversa condició es manifestessin per la Diagonal, el carrer Balmes, la Travessera de Gràcia, i la Via Augusta, entre els aplaudiments i simpaties generals, molta gent als balcons, el trànsit interromput... en un gran homenatge del poble de Barcelona

al paper capdavanter que els estudiants estaven jugant en la lluita per la democràcia i contra la continuació de la situació de segrestament i de persecució de les llibertats que era imposada a tot el país" (34).

Com és de suposar, els fets de Barcelona van arribar a la resta dels Districtes Universitaris. Hi va haver assemblees i manifestacions a Madrid, Bilbao, Pamplona, València, Sant Sebastià, Salamanca i d'altres. De Madrid en coneixem tres textos: de la moderada Unión de Estudiantes Demócratas (UED), de l'esquerrana Federación Universitaria Democrática Española (FUDE) i de la feixista Defensa Universitaria (DU). L'UED i la FUDE cridaven a una manifestació per al dia 25 a la plaça de Las Cibeles. A la primera hi podem llegir: "Siempre que el universitario ha intentado exponer su deseo de libre sindicación e incluso cuando, a pesar de las limitaciones impuestas, ha logrado estructurar y poner en funcionamiento un auténtico sindicato, ha sido brutalmente reprimido. (...) Solidaridad con Barcelona!" (35). De la segona remarquem: "El distrito de Madrid, con una importante tradición de lucha en el ámbito nacional, que culminó en las acciones del curso pasado, no puede permanecer indiferente ante los sucesos de Barcelona ni ante la bandera de libertades democráticas que enarbolan los universitarios catalanes. Ayer, cuando fuimos la vanguardia, el apoyo catalán fue rápido, efectivo y fraternal. Hoy, cuando ellos van a la cabeza no podemos escatimarles nuestra ayuda en modo alguno. (...) Solidaricémonos con los estudiantes catalanes!" (36). Pel que fa al full feixista és de tot un altre to: és insultant. En efecte, s'hi diu: "Los estrategas del comunismo saben preparar sus combinaciones. Los ateos Tierno Galván, que mandó su adhesión, y Sacristán, comunista, que estuvo allí con el P. Llimona y Mons. Ricardo Pedrals, forman un cuarteto significativo de la futura Universidad Democrática, con las cátedras de "Ateísmo científico" pared por medio de la "Teología moral" para ser libremente elegidas por los democráticos universitarios catalanes. Los capuchinos tienen una disculpa: la de ser los únicos que pueden, con autoridad franciscana, cobijar bajo un mismo techo a los "hermanos burros" y a los "hermanos lobos" (37).

La solidaritat espanyola va anar més enllà de l'àmbit universitari. Sabem, per exemple, que el dia 25 de març, "en una carta dirigida al cardenal Quiroga Palacios, como presidente de la Conferencia Episcopal, un grup relevante de católicos de Ma-

90

drid, entre los directores de las principales revistas católicas, solicitan de la jerarquía que hable ante este asunto y que no siga el silencio ante los ataques y las difamaciones de que son objeto los padres capuchinos de Sarrià. Firman esta carta diversos sacerdotes, religiosos y laicos, entre otros: el padre Carlos Giner, jesuita, director de la revista Mundo Social, el padre Marzal, jesuita, Pedro Altarés, director de Cuadernos para el diálogo, Rafael González, director de Signo, semanario de la Juventud de Acción Católica, Juan A. Gagigal, director de Aun, así como destacadas personalidades de la democracia cristiana, entre ellos el profesor Aguilar Navarro expulsaat " (38).

Però el document que va tenir més circulació de mà en mà fou el titulat "Homenaje a Catalunya", dedicat "Al pueblo catalán representado por sus estudiantes, intelectuales y artistas", datat de finals de març i signat per gent coneguda i molt diversa. El text feia: "E spaña, en su plutalidad, desea testimoniar su admiración sin reservas ante la actitud de Cataluña en pro de nuestra lucha por la libertad. Una vez más, en circunstancias decisivas para el país, Cataluña está dando excepcional ejemplo de valor cívico ante la necesidad de vencer los obstáculos que obstinadamente se oponen a la incorporación de la comunidad hispánica a la vida política y cultural propia de una auténtica democracia. Cataluña ha hablado y luchado otra vez en nombre de la solidaridad democrática de E spaña, que sólo en la libertad logrará realizar el común ideal de convivencia a que todos aspiramos" (39). Els signants eren: Enrique Tierno Galván, ex-catedràtic de Dret Polític de la Universitat de Salamanca, Pedro Laín Entralgo, acadèmic i catedràtic de la Facultat de Medicina de Madrid, Dionisio Ridruejo, escriptor, Fernando Chueca Goitia, director del Museo de Arte Contemporáneo i catedràtic de l'Escola d'Arquitectura de Madrid, José Antonio Maravall, historiador i catedràtic, la Duquesa de Medina-Sidònia, Juan Antonio Bardem, director de cinema, José M. Cano, escriptor, Mariano Robles Romero-Robledo, advocat de la família del general portuguès Humberto Delgado (antisalazarista), García Sabeit, metge i escriptor, Caballero Bonald, escriptor, Antonio Merchaca, financer i escriptor, Manuel Aguilar, editor, Fernando Baeza, escriptor i editor, Pablo Martí Zaro, escriptor, López Pacheco, escriptor, Raul Morodo, col·laborador de Cuadernos para el Diálogo, José M. Moreno Galván, crític d'art, Pablo Serrano, escultor, Alfonso Sastre, dramaturg i seixanta firmes més.

Com a punt final d'aquest apartat parlarem del viatge del Provincial dels Caputxins de Catalunya a Roma. El pare Salvador de les Bogges va anar a Roma a mitjans d'abril per les possibles represàlies pressions indirectes que el govern espanyol pogués exercir en contra de l'ordre a través del Vaticà. En aquest sentit, el governador civil havia comentat, tot parlant d'ell: "A este provincialito me lo cargo". El pare Salvador va arribar a Roma portant set o vuit cartes significatives d'adhesió rebudes fins el moment. Parlà amb el pare General de l'Ordre, un holandès, amb el qual no en va treure l'aigua clara, en especial perquè aquell home no acabava d'entendre -ni li interessava potser- el que havia passat. Aleshores s'adreçà al pare Joan Baptista de Farnese, encarregat de les relacions caputxines amb el Vaticà. El procurador general li féu saber, sense però ensenyar-li cap document, que el govern espanyol li ^{havia} enviat un plec d'acusacions molt dures contra seu i contra la comunitat. El pare Salvador li va explicar el que havia passat, li va ensenyar les cartes, li va fer avinent la presència durant l'acte de grans autors de les lletres catalanes, fins que el pare Farnese el va interrompre: "Però si això és un gest partizano, "comme noi qui quando la Dittadura di Mussolini". E s a dir, que la Caputxinada era un gest d'acolliment democràtic que ells també havien practicat a Itàlia durant el feixisme. Aleshores li demanà qui el podia recolzar: "Doncs Rubió i Lluch, patriarca de les lletres catalanes". I qui més: doncs Salvador Espriu, poeta famós internacionalment. I qui més: doncs tots els provincials i abat's de Catalunya. Aleshores, De Farnese li digué: "Amb aquests cartutxos me'n sobren per a matar les perdius que calguin". I, efectivament, no hi va haver cap prepressió o pressió de la Santa Seu als caputxins per la Caputxinada.

x x x

L'endemà de l'assalt, dia 12, la premsa barcelonina publicava una nota oficial del govern civil al respecte. Aquesta:

« En la tarde del pasado día 9, se celebró una reunión ilegal, con claros fines subversivos, en la Sala de Actos que los Padres Franciscanos Capuchinos de Sorriá poseen en la calle Cardenal Vives y Taltá.

Sobre dicha reunión, pero sin especificar lugar ni momento, se había hecho intensa propaganda, días antes, en los Centros Universitarios de Barcelona.

El carácter eminentemente político de tal acto, ajeno por completo a los auténticos fines universitarios, se puso de manifiesto no sólo con el contenido de su propaganda, sino también con la asistencia e incluso intervención en el mismo de personas totalmente ajenas a la Universidad, algunas de las cuales habían venido a Barcelona con este fin desde otros lugares de España e incluso del extranjero.

Una vez concluida la reunión, algunos estudiantes y periodistas salieron voluntariamente a la vía pública y tras ser identificados por agentes de la Autoridad se reintegraron a sus respectivos domicilios.

Los demás asistentes, al observar que iban a ser identificados decidieron permanecer en el interior de la Sala de Actos tratando con ello, de eludir las responsabilidades en que voluntariamente habían incurrido.

En la mañana del día 11, la contumaz actitud subversiva de los reunidos, cuya conducta constituía una intolerable provocación al decoro público, hizo de urgente necesidad su inmediata evacuación.

Por ello, a las 12 horas, agentes de la Autoridad obligaron a abandonar el local, hostiéndole en primer lugar los estudiantes, quienes sin oponer resistencia alguna, entregaron su documentación saliendo ordenadamente de uno en uno para reintegrarse a sus respectivos domicilios.

A continuación se procedió a la detención del resto de las personas que participaron en la citada reunión y a su traslado a la Jefatura Superior de Policía para ser interrogados y poder así conocer el grado de responsabilidad que a cada uno de ellos incumba con arreglo a Derecho.

En cuanto se refiere a dos súbditos extranjeros llegados a Barcelona el día 8, procedentes de sus respectivos países, con el exclusivo objeto de participar en las actividades citadas, se han cursado los oportunos órdenes para que se proceda a su expulsión de territorio nacional. »

Com es pot observar, en cap moment no s'hi diu que la policia hagués entrat dins el convent. Aquest punt constituiria la base d'un recurs que arribaria fins al Tribunal Suprem, del qual en parlem en el Capítol següent.

A més a més, l'A gència Cifra en donar la notícia de l'assalt hi afegia: "De esta decisión gubernativa se había informado previamente al arzobispo de Barcelona y al cardenal-arzobispo de Santiago en su calidad de presidente de la Conferencia Episcopal española" (80). O sigui, que el text estava redactat de tal manera que, sense dir-ho explícitament, induïa al lector normal i corrent a pensar que ambdós personatges havien donat el seu vist i plau a l'acció policial.

Encara hi ha més. La majoria de diaris d'aquell dia publicaven una notícia de l'A gència oficial Efe destinada a desprestigiar l'ordre caputxina. Vegem-la:

24 Roma, 11. — En los ambientes eclesiásticos romanos se comenta la posibilidad de que la Orden de Capuchinos, una de las más ricas ramas de la gran familia religiosa de San Francisco, sufra en plazo no muy lejano una reorganización a fondo desde el punto de vista canónico y disciplinar. Los rumores, que venían originándose desde hace tiempo y que aumentaron el año pasado, con motivo del contrabando de tabaco descubierto en los sótanos de un convento capuchino de Albano, se han recrudecido ahora con mayor fundamento, desde el reciente nombramiento de un visitador apostólico para las casas que la Orden tiene en Italia. Monsenor P'angrazio, arzobispo de Gorizia, nombrado directamente por el Papa para esta delicada misión, continúa realizando la rigurosa inspección que se le ha confiada.

No es la primera vez que la Santa Sede encarga a un alto prelado una misión parecida en conventos capuchinos Italianos, pues ya en dos ocasiones, en tiempos de Pio XI y Juan XXIII, un delegado especial visitó la fundación benéfica de San Giovanni Rotondo, pa-

93

ra poner en clarq las polémicas rela-
cionadas con la obra y actividades apos-
tólicas del padre Pío de Pietralcina;
pero esta vez, la carta encomendada a
monseñor Pangrazio tiene un alcance
más general. Monseñor Pangrazio,
miembro de la Comisión Posconciliar
de Medios de Comunicación Social, tie-
ne 57 años y su labor durante el Con-
cilio ha sido muy relevante. La Orden
de Capuchinos cuenta con 18.000 miem-
bros repartidos por toda el mundo. »

Però el fet que causaria més indignació fou l'editorial publicat també aquell dia pel diari madrileny Arriba, de la cadena de premsa del Movimiento. Amb el títol de Incomprensible (sense cometes) s'hi vertien tota mena d'insults i d'insinuacions contra els caputxins. Com que la premsa falangista ~~no~~ tenia uns tiratges molt i molt reduïts, la cosa no hauria anat més enllà, si no fos perquè l'esmentat editorial fou llegit íntegre per ràdio i sobretot per televisió a les notícies de les 3 de la tarda, de tal manera que tothom s'assabentà de l'"escàndol hagut als Caputxins de Sarrià". Als dies següents, el llibel era reproduït per d'altres diaris de la premsa del Movimiento de tot l'Estat. En concret, deia:

«Si se considera que una de las tácticas más características del desorden es la confusión, hay que admitir que los instigadores de los incidentes registrados en Barcelona, instigadores ins-
traídos a tales efectos en otros centros que los típicamente universitarios, han sabido elegir la composición dramática de su espectáculo. Pero ante los hechos consumados hay que hacer seren-
nas y graves advertencias, destinadas, por una parte, a la natural sorpresa de los espectadores de buena fe, y por otra, a quienes han facilitado el escenario de la representación.-

Como es sabido por todo España, en el Convento de Capuchinos de Sarrià, se ha celebrado una reunión sobre cuyo alcance político e ilegalidad no cabe alegar ignorancia, ya que los fines de la peregrina asamblea habían sido expresamente anunciados con anticipación a todos los estudiantes. Entre los asistentes figuraban personas extranjeras y evidentemente ajenas a lo que se pudiera presentar como un motivo concreto y, por si poco fuera, la Prensa local de Barcelona, siguiendo la tradicional costumbre de estas instigaciones, que no buscan la satisfacción de demandas solventes, sino la producción del escándalo, había sido previamente advertida e invitada.

Las personas de buena fe ajenas a la índole de una maquinación tan sinuosa, pueden quedar confundidas ante el híbrido espectáculo de la agitación política y la paz conventual, ante el espureo matrimonio de un grupo heterogéneo de revoltosos y un centro de oración y de formación religiosa. La confusión procede evidentemente en primer lugar de la pregunta que el sencillo espectador ha de hacerse de un modo inevitable sobre el consentimiento recíproco de los contrayentes en todo matrimo-
nio.

Si los preparativos y el desarrollo de la reunión han manifestado sin duda su carácter ilegal y faccioso resulta in-
comprensible que una casa de estudios teológicos como es el Con-
vento de los Padres Capuchinos de Sarrià y de una Orden mendi-

77
cante se preste no sólo como escenario y protección de tales fines, sino también como albergue nocturno para personas de uno y otro sexos estudiantes y no estudiantes. Igualmente es INCOMPRENSIBLE resulta que los privilegios del Concordato de España con la Santa Sede, que respeta el fuero sagrado de las casas de oración y formación religiosa, puedan aprovecharse como nidos de tartarinescas conspiraciones contra la unidad de España, que en el fondo se fomentan desde las mismas puestos que en otro tiempo alentaron el acceso a templos y conventos, no para celebrar asambleas, sino para arrasarlos.

Si nos ceñimos al pretexto de los hechos está claro que los estudiantes, en cuanto tales, cuentan con vías normales y legítimas para la manifestación de sus inquietudes y aspiraciones por medio de sus propias organizaciones profesionales. Nadie que proceda con recta intención y con un mínimo conocimiento de la organización universitaria puede ignorar todo lo que en este sentido ha sido objeto de resoluciones prácticas en los últimos tiempos. Por eso resulta tan indignante como escandaloso que aquellas actividades que, por su carácter sectario e infractor de las leyes, no pueden acogerse al recinto natural de la Universidad tengan acogida en un recinto religioso y que las turbias incitaciones al alboroto puedan producirse en un convento presidido por el espíritu del pacífico y humilde San Francisco de Asís.

La prueba evidente del contubernio la han dado los propios reunidos con su resistencia a ser identificados, con un deseo tenaz de clandestinidad, ya que la prueba habría de poner inmediatamente de manifiesto la sospechosa mezcolanza. Para establecer el imperio de la ley, la Autoridad les había invitado a salir del convento de los Capuchinos con la única exigencia

de comprobar su identidad, según las normas universales a que cualquier ciudadano está obligado cuando así es requerido por la autoridad debidamente investida. Con su resistencia quienes habían abusado de la hospitalidad conventual parecían estimar que el paradójico refugio les proporcionaba una patente de corso para eludir una de las más elementales obligaciones de cualquier ciudadano español.

Sin más consideraciones, es lógico que el incidente haya producido, sobre la confusión, el estupor de los ciudadanos católicos, sobre todo si se tiene en cuenta que estos hechos han venido a coincidir con determinados manifiestos del Sumo Pontífice. Lo insólito del incidente contrasta con el justo prestigio de tantas casas religiosas dedicadas a la contemplación y al servicio de Dios, que no pueden quedar afectadas ante la conciencia nacional por la desagradable excepción de los hechos ocurridos en el Convento de los Capuchinos de Sarrià en Barcelona >> (41).

Com es pot suposar, la indignació va ésser molt forta com hem anat veient en la primera part d'aquest capítol. A més a més, es va produir una resposta immediata, molt valenta, a la premsa, ja que uns sacerdots de Girona i uns caputxins de Saragossa van enviar sengles escrits de protesta als diaris. En el primer cas, després de citar tres textos conciliars, s'hí deia: "A la luz de estos principios y de todo el Evangelio, mostramos nuestra disconformidad por la información que se ha dado de los hechos sucedidos en Barcelona y, sobre todo, con la interpretación que hace de ellos el editorial de Arriba, que ustedes Los sitios publicaron el pasado día

13. Creemos que no se salva ni la honestidad, ni la convivencia ni la justicia". I també: "Es muy triste constatar de que manera son atacadas algunas personas e instituciones eclesiásticas cuando estas se muestran en desacuerdo con la actuación de los poderes públicos. Y lo es más constatar como en estas ocasiones se les echan en cara privilegios que se les habían concedido. Cuantas veces, en cambio, hemos oído y leído elogios sin reserva para aquellas personas eclesiásticas e instituciones que han manifestado su aprobación a la política del Gobierno! Será, pues, verdad que la repetida fidelidad del Estado español a la Iglesia está condicionada por la fidelidad de esta a los intereses de aquel?". I afegien: "Pero en el caso concreto que comentamos ha habido más: se llega a la insinuación difamatoria y al insulto. Con dolor hemos visto como el tono violento del artículo de Arriba creaba entre nuestro pueblo un clima de violencia. Nunca será lícito a un cristiano inspirarse en otros criterios que los de la justicia y la caridad" (42).

Per la seva banda, dos religiosos caputxins de Saragossa van enviar una carta oberta al diari Heraldo de Aragón en resposta a les notícies de Cifra -Caputxinada- i Efe -reorganització de l'Ordre. Pel que fa al primer punt, tot citant també textos conciliars i del papa Joan XXIII, deien: "Decimos a la Agencia Cifra, a la nota del Gobierno Civil de Barcelona y a cuantos nos han suministrado noticias y datos de la reunión de Sarrià que nuestra postura es la de "reprobar" todo cuanto vaya en contra de los principios inconvencibles señalados por Juan XXIII i Pablo VI (que la información ha de basarse lógicamente en la verdad, la justicia, la libertad y el amor i que hay que informar objetivamente)". Els signants protestaven perquè tant en la nota de Cifra com en l'editorial d'Arriba "no han sabido distinguir -suponemos por ignorancia, no por mala voluntad- lo que es propiamente convento (...) y lo que es un salón de actos (...). No hay, por tanto, porque rasgarse las vestiduras de que en un salón de este tipo, como es el salón de actos de Sarrià, que tan bien conocemos, se encontraran reunidos jóvenes de ambos sexos, en un lugar completamente ajeno a la clausura conventual, aunque fuera de noche". Quant a la qüestió de la reorganització de l'Ordre, primer es deixava clar que els caputxins d'Albano no tenien res a veure amb el contraban de tabac: "Toda la prensa europea sabe la verdad menos la Agencia E fe". A continuació s'explicitava que "la Orden capuchina necesita reorganizarse como la Iglesia, como todo organismo vivo. El Concilio ha

abierto los cauces para esta renovación y la Orden capuchina está dando seriamente los primeros pasos". La carta acabava amb un "lamentamos la confusión que la conjunta información dada por las dos Agencias informativas ha sembrado entre muchos fieles" (43).

Sabem que el Provincial dels caputxins de La Corunya va fer una homilia el diumenge 13 atacant durant l'editorial d'Arriba (44).

Pel que hem vist, les cartes de Girona i Saragossa foren els únics documents d'oposició per dir-ho així que es van publicar aquells dies per a contrarestar la campanya en contra del Règim. Diem això perquè justament el dia 15 de març, l'aleshores ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga Iribarne, va presentar a les Cortes españolas franquistes -no democràtiques- la seva Llei de Premsa. Aquesta llei derogava una d'anterior feta el 1938, en plena guerra civil, vinculada al Codi de Justícia militar. La llei Fraga era presentada com si fos lliberalitzadora. Tot i això, és clar, la podriem definir així: "representa -hay que insistir en ello- la regulació, mediante una ley ordinaria, de una censura marcial que había funcionado de forma excepcional y obsesiva desde 1938. Ahora tiene reglas escritas, lo que teóricamente permite saber a qué atenerse a quienes se dedican a la producción cultural en cualquiera de sus formas" (45). Tres dies després, el 18, era aprovada sense esmenes notables dels procuradores. Al cap de tres setmanes entrava en vigor i a començaments de juny era segrestada la primera publicació: el setmanari d'acció catòlica Signo.

L'acció del Règim va arribar també al camp repressiu. Així, per exemple, els intel·lectuals i professors convidats a la Caputxinada foren multats amb quantitats que anaven de les 25 mil a les 200 mil pessetes de l'època, com veurem en el capítol següent. En un altre ordre de coses, el ministre d'Educació va nomenar un jutge especial per a tractar de la "perturbación en el normal desenvolvimiento académico", tant a nivell d'estudiants com del professorat. En aquest sentit, l'Assemblea de Districte del 26 de març acordava: "Constituye una afrenta a todos los universitarios. Pero también es una prueba más de la solidez y eficacia de las instituciones democráticas de los estudiantes, frente a las que vanamente se han opuesto las medidas represivas de las autoridades académicas normales. En ningún caso se observa más claramente la debilidad y languidez de unos organismos, en este caso las A-

y*

PE y quienes las patrocinan, que en la adopción de estas medidas extraordinarias" (46).

La situació acadèmica, és clar, no es va papaivagar, sinó tot el contrari. Així, el 27 d'abril la policia va entrar violentament a la Central dissolvent una reunió d'estudiants. El professor de Filosofia, pare jesuïta Alvarez Bolado, fou colpejat brutalment. L'endemà el rector aconseguí el tancament de la Universitat. Per aquesta fets, seixanta-set professors no numeraris van adreçar un telegrama al ministre d'Educació demanant "inmediato cese actual titular rectorado, reapertura Universidad, reconocimiento SDEUB y sobreseimiento toda clase expedientes" (47). A començaments de juny, setanta PNN van rebre del jutge especial un plec de càrrecs basats en quatre punts: redacció de la carta de desembre de 1965, el telegrama del qual acabem de parlar, haver assistit -divulgit d'ells- a la Caputxinada, i haver intervingut -en cinc casos suposats- en l'elaboració dels Estatuts del SDEUB i per haver collaborat en la redacció del Manifest per una Universitat democràtica. El darrer punt fou negat per tothom (48). "A la fi del mes d'agost, els setanta professors expedientats reberen la proposta fundada de responsabilitat que el jutge instructor menava al ministre d'Educació en la qual, considerant que els fets que els eren imputats implicaven insubordinació i desacatament a l'autoritat del rector, així com estímulo i suport moral a les manifestacions collectives estudiantils que ocasionaren perturbació del règim normal acadèmic o sindical, hom proposava la correcció assenyalada en l'article 3 apartat a-2 del Reglament de Disciplina Acadèmica, en el mínim grau, és a dir separació temporal durant dos anys de la Universitat de Barcelona" (49). Pocs dies abans de la publicació de la corresponent ordre del ministre al respecte, era publicat un decret sobre regulació del nomenament de professors pel qual no podien ésser proposats com a professors ajudants i/o encarregats aquells que haguessin estat sancionats acadèmicament al mateix Districte universitari. Es per això, doncs, que la sanció imposada pel ministre suposava, en definitiva, la seva expulsió perpètua de la Universitat barcelonina (50).

Pel que fa als estudiants, la repressió fou més selectiva. Al fet de l'assistència a la Caputxinada s'hi van sumar d'altres qüestions deguts a la contínua agitació universitària d'aquells mesos. Així, per exemple, citem els violents incidents haguts a Econòmiques quan el professor Canals es va fer càrrec de la càtedra que ha-

via ocupat Manuel Sacristán, els quals van acabar amb l'entrada a sac de la policia. Pèrdues de matrícula, expulsió del Districte de Barcelona i expulsió de les Milícies Universitàries enviant-los d'immediat a fer el servei militar a Africa, van constituir els aspectes més selectius de la repressió: escapçament de la cúpula del Sindicat. Si a això hi afegim les lluites intestines que aviat hi va haver, no ens ha d'estranyar que el SDEUB desaparegués el 1968 enmig de la febre revolucionària del Maig francès que tant va modificar l'actitud política dels estudiants barcelonins (51).

Notes

- (1) Per als fets del dia 11 hem fet servir el document que comença "Desde primeros de febrero..." a la CEHI-FIEHS. També Fulls verds, p. 14.
- (2) Idem. Idem.
- (3) Octavilla que comença "Davanti el silenci i la mentida oficial...", a l'APCC. Vegeu més endavant, nota 26.
- (4) Document a l'APCC. També a Fulls verds, pp. 21-22.
- (5) Del full que comença "11 marzo. 17 catedráticos...". A l'APCC.
- (6) Del document citat a la nota 1.
- (7) Fulls verds, p. 19.
- (8) Idem.
- (9) L'Indépendant, Perpinyà, 13 de març de 1966, a l'APCC.
- (10) Del document que comença "A tall d'introducció...", a l'APCC.
- (11) Del document citat a la nota 1.
- (12) Idem.
- (13) Fulls verds, pp. 19-20. Potser és exagerada la xifra de 10.000 manifestants. Trobem més creïble la de 3.000 donada pel document citat a la nota 1 i recollit per Josep M. Colomer, op. cit., volum I, pp. 242-243.
- (14) La primera octavilla comença "El día 9 a las 4:30 de la tarde...", a l'APCC. L'altra diu "Ciudadans...", al CEHI-FIEHS.
- (15) A l'APCC hi ha dos textos per a llegir aquell diumenge: un de mossèn Dalmau que comença "El día 9 de este mes..." i un altre que diu "Nota llegida en moltes esglésies el diumenge següent...", amb l'afegitó "preparada per Alfonso C. Comín per a Témoignage Chrétien". Pel que fa a aquest últim, Fulls verds, p. 21, en donen una versió catalana tot afegint-hi "havia d'ésser llegit a totes les parròquies de Barcelona. A causa d'una prohibició del senyor Arquebisbe, en general només foren pronunciades unes allusions clares però menys detallades". En concret s'hi deia:
"El dimecres passat, dia 9 de març, la Comunitat de Pares Caputxins de Sarrià va acollir en el seu convent uns cinc-cents universitaris i alguns professors, procedents de diversos indrets d'Espanya. L'objecte d'aquesta reunió era tractar de probleemes acadèmics, cercant camins de llibertat d'associació. Aques-

ta llibertat ha estat recentment afirmada en importants documents de l'Església, com la "Pacem in Terris" i la Constitució pastoral sobre l'Església i el món d'avui.

Els pares caputxins van acollir aquesta reunió, complint un deure ineludible cristià i franciscà, de donar hospitalitat a tot el que ho demana, sense exigir-li prèviament explicacions concretes.

Quan estaven ja tots congregats, la força pública va cordonar el recinte religiós, i no deixava sortir els participants si no dipositaven prèviament la seva documentació personal. Per dignitat, tots s'hi van negar.

El bloqueig de la policia va impedir que fossin subministrats queviures als refugiats, i van tallar la comunicació telefònica.

Aquesta situació ha durat des del dimecres, dia 9, a les 5 de la tarda, fins al divendres, a les dotze del migdia. En aquesta hora, la policia va irrompre violentament en el convent, practicant algunes detencions. Un quart abans de la irrupció de la força pública, havia entrat al convent el senyor Bisbe caputxí Fr Matias Bolà, per tal de visitar la Comunitat i els convidats. El senyor Bisbe va presenciar la invasió.

Davant aquests fets, greument contraris a les més serioses exigències del cristianisme, ens creiem obligats a solidaritzar-nos amb l'actitud evangèlica dels nostres germans caputxins, a deplorar aquestes injustícies que sembren l'odi i la confusió i a elevar la nostra protesta més enèrgica. Preguem als germans cristians aquí presents, que demanin al Senyor que doni forces a tots els qui lluiten per una més gran llibertat entre nosaltres, superant odis i ressentiments".

A Fulls verds, pp. 20-21 hi ha el text llegit aquell diumenge a les parròquies de Terrassa i Sabadell.

- (16) Text a multicopiista que comença "Esquema per a l'homilia del diumenge...", a l'APCC.
- (17) Frase del document citat a la nota 10.
- (18) Fulls verds, p. 20.
- (19) Del document "Informe de la Asamblea Constituyente del SDEUB", al CEHI-FIEHS.
- (20) Document "Declaració a l'opinió pública. Pel nostre fi...", a l'APCC.

41

Per haver-lo reeditat pel seu compte, el pare Joan Gabernet, director de la Congregació Mariana de Lleida, fou expulsat de la diòcesi lleidatana pel bisbe Aurelio del Pino, home nat a Segòvia i fermadictat al Règim. L'expulsió va provocar una gran campanya d'adhesions d'entitats i personalitats catòliques de les Terres de Lleida. Vegeu al respecte, Fulls verds, pp. 28-34 i també 122-123 amb textos d'aquest "moderno Torquemada". La qüestió va arribar a la premsa: a l'APCC hi ha la notícia dels diaris barcelonins; al CEHI-FIEHS hi ha diversos documents.

- (21) Antoni Tàpies, op. cit., p. 388.
- (22) Article "Riure fins a rebentar" de M.C.C., a El País, Barcelona, del 2 de març de 1986.
- (23) Informació de Xavier Folch.
- (24) Document en còpia a màquina "La Junta de Delegados reunida...", a l'APCC.
- (25) Exemplar al CEHI-FIEHS. Reproduït també per Josep M. Colomer, op. cit., vol. I, p. 243.
- (26) Exemplar al CEHI-FIEHS. I encara en coneguem un tercer full volant: el que hem citat a la nota 3, però amb un final diferent: "el responsable de la subversió i la violència és: EL GOVERN CIVIL. Acudiu..." (reproduïda a Fulls verds, p. 26).
- (27) De l'informe citat a la nota 10.
- (28) Segons Fulls verds, p. 20.
- (29) Document a l'APCC, on també hi ha el text de la carta adreçada al pare Salvador de les Borges: "Molt reverend pare provincial de l'ordre...". La nota també a Fulls verds, pp. 26-27.
- (30) Durant la seva estada a aquesta ciutat, el pare Salvador va visitar la redacció d'Ecclesia, òrgan de l'Acció Catòlica espanyola i publicació editada sense passar per censura. Els va facilitar un complet dossier sobre els fets, a la qual cosa els d'Ecclesia van dir que el mateix dia 11 ja havien rebut informació i cartes de Barcelona sobre el tema "que les habían afectado particularmente la conciencia de todos". Tot i això Ecclesia no va parlar de la qüestió. (De l'informe citat a la nota 5).

- (31) Informació del pare Salvador de les Borges.
- (32) Le Vatican et la Catalogne... citat, p. 62.
- (33) A l'APCC només hi ha la carta amb les signatures que van adreçar al pare Salvador de les Borges com a testimoniatge de les seves gestions. Hi trobem: Guies Sant Jordi. Hombres de Acción Católica. Graduados de A.C. (Parés). Congregación Mariana Universitaria-FECUM. Equipos Nuestra Señora. For. Prematrimonial Femenina. Pax Christi. Lliga Espiritual de Montserrat (Josep. M Bricall). Cofradía Montserrat de Virtelia. Acció Catòlica (F. Torralba). J.A.C. Escoltisme (Bonet, Muntañola). A.C.I. Lliga Espiritual Montserrat (Lluís García). A.C. I. Congregaciones Marianas (Balaguer Vintó). C.A.F. Instituto Católico de Estudios Sociales (A. Bascompte). J.I.C.F. Movimiento Familiar de M.A.C. Asociación Católica de Dirigentes (José M. Vilaseca). C.I.C.F. (Maria Rosa Farré). M.F.R. de A.C. Congregación Mariana de la Purificación. A.P.U. de A.C. Acción Católica Patronal. H.O.A.C.
- Del text només en conceixem amplis extractes que Alfonso C. Comín va incloure en el seu dossier per a Témoignage Chrétien, a l'APCC.
- (34) Segons Josep M. Colomer, op. cit., volum I, pp. 244-245.
- (35) Document a l'APCC.
- (36) Idem., comença: "La lucha sindical de los universitarios catalanes...".
- (37) Idem., comença: "Los sucesos de Barcelona relatados...". Pel que fa al ressò als Districtes universitaris espanyols, vegeu Fulls verds, pp. 49-50.
- (38) Del dossier Alfonso C. Comín citat en la nota 33.
- (39) Fulls verds, p. 43.
- (40) Per exemple, a Arriba, Madrid, del dia 12, a l'APCC.
- (41) Document a l'APCC. El dia 25 de març, Arriba tornava a la càrrega amb un altre editorial titulat també "Incomprensible" (ara entre cometes) on s'hi deia: "No tenemos, pues, nada que rectificar, ni en cuanto a los hechos, perfectamente comprobados, ni en cuanto a las opiniones, que nuestros contradictores deberían aceptar, por lo menos, como legítimas y consecuentes, si es que desean mantener las propias". Document a l'APCC.
- (42) Article "En desacuerdo con Arriba y Los Sitios", a Los Sitios, del Movimiento, Girona, 20 de març de 1966, signat per Modest Prats, Pere Font, José Igle-

sias, Narciso Tibau, Juan Busquets, Martín Amagat, Josep Claperols i Gabriel Roura. Retall a l'APCC. Aquest article anava acompanyat d'un text del director del diari titulat "Puntualizando", el qual acabava així: "Finalmente, aunque parezca ocioso, creemos pertinente asentar que las opiniones aquí expresadas están subordinadas al superior criterio e interpretación de quien, por su dignidad, tiene autoridad para que lo estén".

- (43) Heraldo de Aragón, Saragossa, 17 de març de 1966, a l'APCC: Carta signada per Cornelio de Lezaun i Miguel de Artajona, superiors de dos convents caputxins de la capital aragonesa.

Amb anterioritat, el pare Cornelio havia enviat el dia 12 una "Nota aclaratoria" a la premsa de Saragossa, de la qual l'Agència Cifra en va donar un breu resum publicat, per exemple, a La Vanguardia española del dia 15. Ambdós documents a l'APCC.

- (44) Segons podem llegir al segon editorial d'Arriba: "Hay expresiones que ni siquiera en orden de réplica se pueden reproducir, hay expresiones cuyo uso está vedado por el decoro, aunque las haya pronunciado el superior de los padres capuchinos de La Coruña".

- (45) ~~XXXX~~ Georgina Cisquella, José Luis Erviti i José A. Sorolla, Diez años de represión cultural, publicat per un col·lectiu d'Editorials, Barcelona 1977, pp. 21-23.

- (46) Full "Declaración de la Asamblea de Distrito", a l'APCC.

- (47) Per a aquest afer, a part de les notícies de premsa de l'època (algunes a l'APCC), és fonamental el text "Carta al senyor Rubió i Balaguer", datada del 25 d'octubre de 1966, publicada a Nous Horitzons, Mèxic, núm. 9, de primer trimestre de 1967, pp. 10-24. Diem això, perquè la lletra en qüestió constitueix un interessant dossier-resum sobre el moviment dels professors no numeraris. Vegeu també Fulls verds, pp. 53-55.

- (48) Vegeu notícia a La Vanguardia española, del dia 22 de juny de 1966, a l'APCC. I també el document citat en la nota 47.

- (49) Vegeu nota 47.

- (50) Idem.

- (51) Per a l'etapa del SDEUB 1966-1968, vegeu el llibre de Josep M. Colomer sovint citat.

Capítol IV. Conseqüències (1)

Creació de Taula Rodona. Recurs per l'entrada de la policia. Les miltes.

D'ençà de la victòria franquista del 1939 no havia estat possible de crear un organisme polític unitari que aplegués totes les forces o talones antifranquistes. Els dos únics intents fins aleshores havien exclòs, d'entrach, els comunistes. En efecte, tant el Consell Nacional de la Democràcia Catalana o Comitè Pons i Pagès (1945-1952), com el Consell de Forces Democràtiques de Catalunya o Comitè Ametlla (1958-1966), agrupaven tota mena de partits llevat del PSUC (i dels independentistes del FNC en el segon cas). L'herència de la guerra civil per una banda i els efectes de la guerra freda per una altra, expliquen aquesta exclusió. En canvi, ja hem vist com a nivell estudiant, amb el Comitè de Coordinació Universitària, s'havia arribat a un acord amb els comunistes. Això fou així tant pel fet que guerra civil i guerra freda no havien marcat aquelles generacions universitàries, com també degut al dinamisme i activitat continuada dels estudiants comunistes. Pel que hem pogut saber (1), la idea d'una Taula Rodona - Rodona, en no haver-hi presidència- feia temps que surava a l'ambient, fins al punt que en més d'una ocasió havia estat a punt d'ésser una realitat, però finalment havia fracassat. Amb la Caputxinada, Taula Rodona es materialitzaria "d'una forma espontània i sense problemes", segons paraules d'Antoni Gutiérrez Díaz. Al respecte, cal tenir en compte que dins el convent dels Caputxins hi havia estudiants i intel·lectuals de tot l'arc polític català. Per tant, la solidaritat envers els tancats calia fer-la sense exclusions i tothom hi estava interessat.

El dia 9 de març, a la tarda, un cop el convent voltat per la policia, a les rodalies van coincidir Joan Reventós (MSC), Antoni Gutiérrez Díaz (PSUC) i l'independent Jordi Carbonell. Discutiren què es podia fer per tal d'ajudar els tancats. Anaren a casa de Jordi Carbonell i allí nasqué una idea: fer arribar la consigna als reunits que en el moment de l'entrada de la policia amaguessin els carnets d'i-

dentitat per tal de dificultar l'acció de les forces repressives. Segons Joan Reventós, la consigna "no aconseguirem de passar-lo o no arribà amb prou força". A aquesta primera reunió en seguí una altra amb la incorporació d'altra gent: Joan Armet i Joan Cornudella fill (FNC), Joan Ballester (Estat Català), l'independent Pere Portabella i una representació molt reduïda de gent del SDEUB. Un dels acords presos fou d'encarregar als advocats Josep Benet i Agustí de Semir l'ajuda jurídica als tancats davant el temor evident que serien repressaliats, com així va succeir. També s'acordà una nova trobada per a l'endemà al despatx de l'advocat Josep Benet per a coordinar la informació.

Paral·lelament a aquesta història, aquell dia 9, l'independent Josep Benet era un dels qui havien estat convidats a l'acte del SDEUB. Gràcies als seus contactes amb la premsa internacional, va dinar amb Jean Vidal, cap d'un equip de la TV francesa que havia estat filmant temes turístics. Benet intentà de convencer-lo perquè també assistís a l'acte de constitució del SDEUB, és a dir que li oferia una "exclusiva mundial" de filmar una reunió clandestina. Però els francesos van manifestar la seva por a que si hi intervenia la policia perdrien el seu material. (Com ja hem vist, aquest equip de TVF filmaria la manifestació de familiars a Pedralbes, fins que la policia els va detenir, destruint les cintes i expulsant-los de l'Estat espanyol.) En sortir del restaurant, a les Rambles, van veure a la comissaria propera i també a la Plaça Reial moltes guionetes de policia. Discutiren novament, però els càmeres francesos es van refermar en la seva opinió, tot incidint en el desplegament policial que potser anava adreçat a l'acte en qüestió. En acomiadar-se,

s'havia fet l'hora, per la qual cosa Josep Benet se'n va tornar a casa seva, ja que li havien dit que la reunió seria breu. Al vespre, fou visitat per Joan Reventós, qui li va explicar el que havia passat, demanant-li si podia fer alguna gestió. Junt amb mossèn Casimir Martí, consiliari de la Joventut Estudiant Catòlica, intentaren de cercar col·laboració de cara al bisbat.

L'endemà al matí, doncs, per casa d'en Josep Benet van començar a desfilar estudiants, intel·lectuals, gent de partit..., de totes les tendències sense exclusions. L'important era organitzar la solidaritat amb els tancats i també de centralitzar el màxim d'informació al respecte. I, és clar, amb tota mena d'iniciatives. En aquest camp hi va prendre una part important l'advocat pujolista Salvador Casanovas: intent de llogar un helicòpter per a enviar aliments als assetjats, els camions

de Càritas Diocesana, la manifestació dels familiars, la seva anada al convent, el fet d'enviar-hi el bisbe de Colofón... També hi va haver d'altres actuacions: contactes amb els corresponents de la premsa internacional per tal de tenir-los informats del que passava, contactes amb entitats cíviqes de cara a la manifestació del dia 17, edició de les octavilles convocant l'esmentada manifestació, assessorament als caputxins un cop produït el desallotjament, el recurs per l'entrada de la policia, la qüestió de les multes, contactes amb intel·lectuals espanyols demòcrates en demanda de solidaritat (3), etc. La intenció era que els tancats resistissin al màxim a fi de poder esbombar de forma continuada el fet a nivell mundial.

A partir del dilluns, dia 14, les reunions es van fer al despatx de Salvador Casanovas. Allí es va decidir de continuar-les setmanalment com a Taula Rodona, sent-ho però a títol personal i no pas com a representants de tal o tal partit, entitat cívica, ciutadana, etc. No fou fins al cap de quatre, cinc o sis reunions que s'acordà que aquestes persones podien ésser substituïdes per d'altres del mateix partit, sindicat, moviment, entitat, etc. Pere Portabella en fou elegit moderador, al temps que les reunions es feien a casa seva o a d'altres llocs per tal de no atraure massa l'atenció de la policia.

Tots els entrevistats han coincidit que a l'hora de decidir la continuïtat de les reunions un cop acabada la Caputxinada, hi va haver un factor fonamental: la informació. En efecte, el primer punt de les reunions de Taula Rodona era la informació tant del que passava com del que es feia. Aleshores, tenint en compte l'àmplia i variada representativitat dels assistents, la informació que s'hi donava era d'una riquesa excepcional, a part de permetre una visió global de la situació que fins a aquell moment ningú no disposava pel seu compte. Un altre fet decisiu de cara a la continuïtat fou que no hi hagué discussió partidista, sinó que es prenen decisions sobre fets concrets en funció de l'exercici dels drets democràtics. Així, per exemple, davant una vega, no es discutia si els obrers tenien o no raó, sinó que es recolzava en funció del seu dret a fer vagues i a tenir sindicats propis.

Tenim, doncs, que per primer cop d'ençà del 1939, des de la demòcrata-cristiana UDC fins als comunistes del PSUC, passant pels socialistes del MSC (4), els independentistes del FNC, independents, grups i entitats cíviqes legals, etc., seien a una mateixa taula. El fet era important històricament, tant per ell mateix com

pel reguitzell d'iniciatives que va comportar. En efecte, amb el temps, tenint en compte que a més dels partits hi havia organitzacions de tota mena, els grups polítics van decidir d'organitzar-se a part en la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya (any 1969), formada per: ERC, FNC, MSC, PSUC i UDC, amb una alternativa política pròpia. De la Taula Rodona també van eixir les comissions unitàries de Solidaritat, Amnistia, Onze de Setembre i Viet-nam. De la Coordinadora i Taula Rodona va sortir la iniciativa de l'Assemblea de Catalunya, constituïda el 1971. Es evident, doncs, que el 1966 amb Taula Rodona marca un tombant decisiu en la història de l'oposició antifranquista a Catalunya. En paraules de Josep Benet, Taula Rodona fou el primer organisme operatiu unitari d'ençà del 1939.

x x x

Una de les iniciatives de Taula Rodona fou la d'endegar un recurs per la demostrar la illegalitat de l'entrada de la policia al convent. Com ja hem vist, en la nota del govern civil no es parla en cap moment que les forces policials haguessin entrat dins el recinte religiós. S'hi diu: "hizo de urgente necesidad su inmediata evacuación. Por ello, a las 12 horas, agentes de la Autoridad obligaron a desalojar el local". Es a dir, com si l'acció s'hagués produït des de l'exterior, comminant els reunits a sortir de forma voluntària i sense pressions de cap mena. La no referència a l'entrada dins el convent era explicable, ja que així s'evitava qualsevol menció a una violació del Concordat.

L'advocat Tomàs Pou Viver era -i és- un dels millors especialistes en Dret Administratiu, havent estat professor d'aquesta matèria a les Facultats de Dret i Econòmiques. El pare Salvador i l'advocat Agustí de Semir foren els encarregats d'anar-lo a visitar. Semir formava també part de Taula Rodona i havia estat un dels autors d'un primer informe jurídic sobre els fets: "un avance de opinión técnico jurídico que se consignará en el dictamen que se está elaborando" (5), al voltant de la qüestió: "Podían los agentes de la Autoridad, legalmente, penetrar en el convento como lo hicieron?", a la qual cosa responien "que se ha producido una violación tanto de las normas que garantizan, en Derecho común, la inviolabilidad del domicilio, como de las normas especiales concordatarias".

El senyor Tomàs Pou va acceptar l'encàrrec i tot seguit va posar fil a l'agulla i, per si d'acàs, va arxivar la documentació del cas en una carpeta amb nom inventat

(6). Juntament amb l'advocat Ventura Pallissó, company de docència a Econòmiques, van redactar el recurs que es presentà davant el Ministeri de la Governació. El document (Apèndix B-8), datat del 24 de març, es fonamentava "en la infracció del Concordato y especialmente en que la entrada de la policía se efectuó sin previa resolución escrita y fundada legalmente de la autoridad gubernativa, ni judicial ni de ninguna otra autoridad y, por tanto, sin comunicación alguna de la orden de los Capuchinos" (6). En aquest sentit, malgrat l'ordre ^{verbal} (del ministre de la Governació al governador civil de Barcelona tot seguint indicacions del dictador, "no existió ninguna resolución fundada legalmente ni notificada a la orden de los Capuchinos, con lo que la entrada infringió la Ley de Orden Público de 1959 y la Ley de Procedimiento Administrativo de 1956, ésta al establecer (entonces y hoy) que la Administración Pública no puede llevar a cabo ninguna actuación material sin antes dictar una resolución fundada y que se notifique al afectado" (7).

Com era d'esperar, el Ministeri va denegar aquell recurs, per via de silenci. Aleshores es va plantejar un recurs de reposició, el qual fou també denegat. En efecte, el 26 d'abril de 1967, és a dir un any i un mes més tard, es rebia notificació d'aquesta denegació. En el document s'hi diu: "Al margen de la dudosa legitimación para denunciar la supuesta infracción de los apartados 2 y 3 del artículo XXXI del vigente Concordato, es improcedente examinar el fondo del asunto planteado, pues el artículo 21 de la Ley de Orden Público regula el recurso interpuesto "contra las sanciones gubernativas" sin que en este caso se haya interpuesto sanción alguna al recurrente [pare Salvador de les Borges] ni a la Comunidad de referencia [els pares Caputxins]; y, por otra parte, el artículo 122 de la Ley de Procedimiento Administrativo se refiere a resoluciones de aquella naturaleza que infrinjan alguna disposición" (8). I continuava: "Es realidad que la actuación de desalojo de quienes se encontraban sin la debida autorización, celebrando reunión ilegal (por la que se impusieron las sanciones pecuniarias procedentes [als intel·lectuals i professors convidats], que fueron motivo de los recursos que los interesados estimaron oportuno interponer), tenía lugar en el Salón de Actos, al que no alcanza el concepto jurídico de "recinto conventual". I acabava: "Es de advertir en todo caso, que aquella actuación táctica de la Policía gubernativa en un anejo del Convento citado, podrá dar lugar a los trámites previstos en el Concordato cuando exista diferencia de cri-

terio respecto de su aplicación entre la Santa Sede y el Gobierno español; pero nunca al recurso planteado que, por cuanto queda dicho, se estima improcedente". Davant d'aquesta resolució negativa, el camí a seguir era el de presentar un recurs contenciós administratiu directament davant el Tribunal Suprem. I així es va fer. Un dels problemes capitals era el d'acreditar l'entrada de la policia al convent. En aquest sentit, l'advocat Pou Viver va aconseguir "que 45 assistents a la Caputxina efectuaran una larga declaración de los hechos y la firmaran y ratificaran ante el notario Ramon Roca-Sastre, escogido por ser el fedatario catalán de mayor prestigio en España" (9). Igualment, "se recogieron algunas fotografías en blanco y negro y una diapositiva en colores, tomada por el capuchino Ramon Vidal desde su celda, que reproducía un policía bajo los arcos del patio del interior del convento de la cual se obtuvo un positivo correcto que se autenticó mediante nota notarial, también levantada por Roca-Sastre, con quien visité el convento el 2 de octubre de 1967" (10). Al respecte es va fer, des de la cella del pare Vidal, una altra fotografia del pati per a demostrar que tant la diapositiva com aquesta última corresponien al mateix indret (11).

El recurs davant el Suprem l'havia de presentar un advocat col·legiat a Madrid. Es va triar al prestigiós jurista Eduardo García de Enterría (qui, durant la democràcia seria l'inspirador de la LOAPA...). El pare Salvador i els advocats Tonàs Pou i Semir es van traslladar a Madrid. García de Enterría comentaria: "habeis hecho una obra maghífica!", segons ens ha recordat recentment el pare Salvador. No n'hi havia per menys.

L'extens document (12), amb data de 6 de març de 1968, era presentat per Juan Antonio García Sanmiguel, procurador dels Tribunals, en nom i representació del pare Botam com a Provincial dels Caputxins i Ordinari del convent de Sarrià. El recurs estava estructurat en dos grans apartats: Fets i Fonaments de Dret. El primer bloc era una constatació de sis fets, acompanyats de la corresponent documentació: entrada de la policia sense exhibir cap manament, ordre, autorització judicial, governativa, eclesiàstica ni tampoc amb el consentiment de l'Ordinari del convent ni del bisbe de la diòcesi. Que la policia portava ja tres dies voltant el convent. Que el pare Botam havia fet gestions prop del bisbe perquè aquest les traslladés al governador civil per a una solució pacífica del cas, la qual cosa no fou acceptada.

La penetració violenta de la policia dins el convent, punt airejat per la premsa espanyola de l'època, encara que no en la nota del govern civil. La campanya de desprestigi de certs diaris contra l'orde caputxina. El fet que en l'escrit de denegació del recurs de reposició davant el Ministeri de la Governació s'hi digués que és improcedent examinar el fons de l'assumpte, que el saló d'actes és fóra del concepte jurídic de "recinte conventual" el qual, a més, és definit com a pertanyent "a un annexe del convent".

El segon bloc s'estructurava en cinc punts. En primer lloc, que el recurs és admissible i que, a més, "el mandante, en su doble funció de Provincial de los Capuchinos de Cataluña y de Ordinari del convento de Sarrià, está legitimado para interponer el presente recurso, por cuanto actua en interés directo, protegido además por el Ordenamiento jurídico", la qual cosa es demostrava tot seguit. Com a segon punt, s'insistia en la infracció de l'article XXII-3 del Concordat vigent, datat d'agost de 1953, que fa: "Salvo en casos de urgente necesidad, la fuerza pública no podrá entrar en los citados edificios, para el ejercicio de sus funciones, sin el consentimiento de la competente Autoridad eclesiástica". Els edificis en qüestió són (apartat 2): "los Palacios y Curias episcopales, los Seminarios, las casas y despachos parroquiales y rectorales y las casas religiosas canónicamente establecidas". En aquest sentit, en un certificat de la Cancelleria del bisbat de Barcelona s'hi deia que "el convento de la Orden de frailes menores Capuchinos está establecido canónicamente en esta ciudad, calle Cardenal Vives i Tutó número 16, de Sarrià" i, a més, que "comprende, como partes de todo el mismo convento, la iglesia, la residencia, el atrio de entrada, la sala de actos y la Huerta". Finalment, que d'acord amb un informe policial del mateix dia 11, en el qual s'hi deia "se penetró en el salón donde se hallaban en actitud pacífica las personas allí concentradas", que per tant "no hubo excepción de urgente necesidad". Tercerament, es parlava de la infracció de l'article 100 de la Llei de Procediment Administratiu, que diu: "La Administración no iniciará ninguna actuación material que limite a derechos de los particulares sin que previamente haya sido adoptada la decisión que le sirva de fundamento jurídico" (apartat 1), a la qual cosa cal afegir que en l'apartat 2 s'hi especifica el deure de comunicació per escrit de tal decisió al particular interes-

sat. En quart lloc, infracció de l'article 11 de la Llei d'Ordre Públic, el qual prohibeix l'entrada de la policia en el domicili d'una persona "sin su consentimiento o mandamiento judicial", no havent-se tampoc aixecat acta d'atestat per a ésser llaurada d'immediat a l'Autoritat judicial competent. Per acabar, que també s'havia produït una infracció de l'article 13 de l'esmentada Llei, apartat 3, segons el qual l'entrada de la policia en edificis ocupats per corporacions o entitats públiques "requiere el consentimiento de la persona que los tuviere a su cargo". Es per tot això que es demanava que l'entrada de la policia fos declarada com un "acto ilegal y no conforme a Derecho".

Retornem la paraula a l'advocat Pou Viver: "Pero la sentencia del Tribunal Supremo de 15 de noviembre de 1969, tras reconocer la entrada de la policia y que éste fue sin orden ni mandamiento algunos, no declaró ilegal la entrada". I continuava: "I-

nicialmente, la sen-

tencia afirmó que la escritura publica de poder que aportó el provincial de la orden no acreditaba que la hubiera otorgado como provincial a pesar de que, durante el pleito y a la vista de tal alegación, se otorgó nuevo poder que ratificó el antes otorgado; y seguidamente el tribunal declaró legal la entrada de la Policía afirmando que era una decisión de la Administración no sometida ni controlada por el Derecho Administrativo, evitando así examinar las alegaciones formuladas sobre infracción de las leyes de orden público y de procedimiento administrativo. Sin poder profundizar aquí en la improcedencia jurídica del razonar de tal sentencia, basta indicar que es totalmente rechazable porque las actuaciones y las decisiones de la Policía y otros agentes de la autoridad sobre mantenimiento y control del orden público están claramente sometidas al Derecho Administrativo ya que se dictan en ejercicio de una de las competencias que más tradicionalmente competen a la Administración pública; y porque, además, de admitirse el razonar de la sentencia, resultaría que la entrada de la Policía, al no estar sujeta al Derecho Administrativo ni a ningún otro derecho no sería revisable ante ningún tribunal o juez, lo que jurídicamente es absurdo y contrario incluso a las leyes vigentes en 1966. En fin, la sentencia fue criticada en la revista de Derecho Administrativo de más prestigio de entonces ("Revista de Administración Pública, n.º 61, de 1970), en un artículo del hoy catedrático de Derecho Administrativo y eminente jurista Tomás R. Fernández Rodríguez.

LA justicia abdicó de reconocer la ilegalidad de la entrada de la Policía, lo que sentimos exponer porque la justicia tuvo también otras actitudes dignas ante la Administración del franquismo. Eran años en los que había sentencias políticas, como más o menos las hay siempre, aunque nunca debería haberlas; eran años en los que se actuaba para hacer avanzar el país por otras vías, incluso a través del pleito cuando las actuaciones eran ilegales, porque se confiaba, a pesar de excep-

102

ciones, en la independencia de los jueces; eran años en los que se actuaba generosamente (los juristas que intervinimos en el recurso citado nada percibimos ni pensábamos en compensaciones económicas) porque el país exigía la aportación de muchos para cambiarlo. >> (13)

x x x

El dia 4 d'abril, els trenta-tres intellectuals i professors convidats a la Caputxinada van rebre comunicació oficial que se'ls havia imposat una multa: set pel Consell de Ministres, vuit pel Ministeri de la Governació i divuit pel govern civil.

La quantia de les multes era com segueix:

200.000 pessetes per a Jordi Rubió Balaguer, Antoni de Moragas Gallissà, Antoni Tàpies, Josep M. Martorell Codina, Carles Barral Agesta i Agustín García Calvo.

150.000 pessetes per a Joan Oliver "Pere IV".

100.000 pessetes per a Salvador Espriu, Manuel Sacristón, Oriol Bohigas, Antoni Jutglar, Jordi Solé-Tura, Josep Cano Iembloque i Josep M. Vidal Villa.

55.000 pessetes per a Xavier Folch.

25.000 pessetes per a Joan-Albert Asens Martínez, Lluís Carreño Piera, Lluís Dauí Moresco, Lluís Domènech Girbau, Lluís Gorostiaga Achalandrabaso, José-Agustín Goytisolo, Miquel Izard, Enric Lluch, Joaquim Marco, Carles Martí Henneberg, Ricard Martín Tobías, Joaquim Moles Batllori, Jordi Molinas Marsans, Josep M. (Raimon) Obiols, Gabriel Oliver Coll, Albert Ràfols Casamada, Francesc Vallverdú i Enric Vilar-dell Latorre.

En total, doncs, 2,555.000 pessetes.

D'immediat, Taula Rodona va prendre cartes en l'afer. El contingut de la resolució de la multa era, amb lleugeres variacions, aquest: "Resulta probado que el día 9 del actual, unos 400 estudiantes universitarios y otras varias personas no pertenecientes a la clase estudiantil, asistieron en la sala de actos propiedad de los padres Capuchinos franciscanos de Sarrià, para celebrar una asamblea en la que se pretendió una asociación contraria a lo dispuesto en la legislación vigente, permaneciendo en dicho recinto hasta la mañana del día 11; por no haber consentido aban-

763

donarlo voluntàriament mentre fos exigida per els agents de la Autoridad su identificaci3n personal. Dichos hechos significan la celebraci3n de una reuni3n p3blica al margen de las condiciones establecidas en la vigente legislaci3n y que adem3s se desobedecieron las disposiciones de la Autoridad para restablecer el orden de tal forma perturbado y se alter3 con ello la convivencia social" (14).

Aleshores es va encarregar als advocats Octavio P3rez Vitorio, Alberto Jocas, Josep Benet, Josep Sol3-Barber3, Salvador Casanovas, August Gil Matamala, Josep G3fina i Josep Maria Gasch la defensa dels encartats. El recurs de s3plica es basava en sis punts: la interpretaci3n rigorosa dels fets es considera com una infracci3n de tipus legal. La reuni3n no era clandestina; l'3nic secret era el lloc de la reuni3n. Les persones objectes de sancio3n no van tenir una participaci3n destacada en els fets. El fet d'haver-se negat a lliurar el carnet d'identitat est3 d'acord amb la llei. En el moment en qu3 es va suspendre la reuni3n, va acabar l'acte il·legal. L'actuaci3n dels agents de l'autoritat en penetrar dins el local sense manament judicial, va ser l'origen de nous problemes t3cnics (l'altre recurs).

Per al recurs de s3plica calia dipositar pr3viament un ter3 de la quantitat de la multa imposita. En aquest sentit, es va optar per dos camins: per una banda que alguns dels multats van elevar una s3plica al·legant insolv3ncia econ3mica, mentre en d'altres casos es dipositava el ter3 de la multa. Aix3 3ltim fou possible, segons Josep Benet, gr3cies a un cr3dit obtingut del Banc Popular Espa3ol.

Calia b3scar diners com fos. La Galeria Maeght de Par3s, dirigida pel poeta Jacques Dupin, era l'expositora a la capital francesa de l'obra d'Antoni T3pies. Pere Portabella va entrar en contacte amb el senyor Dupin el qual li va dir que es podria muntar una subhasta i aix3 recollir diners. Dit i fet. Amb el m3xim de prud3ncia a fi d'evitar que l'ambaixada espanyola hi pogu3s ficar m3, el dia 20 de juny se celebrava l'esmentada subhasta al palau Galliera de Par3s. El programa deia: "Livres et manuscrits. Tableaux modernes. Au profit des intellectuels espagnols condamn3s en Mars 1966". Hi havia llibres i manuscrits de Samuel Beckett, Yves Bonnefoy, Michel Butor, Ren3 Char, ~~Jean Paul Sartre~~, Andr3 du Bouchet, Jacques Dupin, Andr3 Frenaud, GuilleVIC i Michel Leiris. I pintures de Pierre Alechinsky, Karel Appel, Jean Bazaine, Alexander Calder, Antoni Clav3, Eduardo Chillida, Max Ernst, Etienne Hajdu, Wifredo Lam, Alfred Manessier, Andr3 Masson, Matta, Joan Mir3, Edouard Pignon, Pablo Picasso, Paul Rebeyrolle, Antonio Saura, Pierre Soulages, Raoul Ubac i Antoni T3pies.

En la presentació del Catàleg, a càrrec de Jean Cassou, hi podem llegir:

«**L**es étudiants espagnols mènent en ce moment un dur combat. Ils se trouvent rangés par le pouvoir dans des syndicats verticaux qui n'ont rien à voir avec les organisations syndicales par lesquelles, dans tous les pays libres, la jeunesse participe à l'orientation et à la méthode de ses études, dit son mot en tout ce qui concerne sa préparation aux examens et aux carrières, dialogue en toute conscience, en toute connaissance de cause et en toute liberté d'expression, avec les autorités universitaires sur le sujet qui lui est le plus essentiel : sa formation, son instruction, sa prochaine accession aux métiers, aux fonctions, aux travaux des hommes.

C'est pour obtenir ces nécessaires libertés syndicales que lutte la jeunesse des écoles d'Espagne, et particulièrement, en ce moment, la jeunesse de Barcelone. Le 9 Mars dernier, 400 délégués des étudiants et élèves des écoles supérieures de cette capitale s'étaient réunis au couvent des Capucins de Sarria pour fonder un syndicat universitaire libre. Un certain nombre d'invités assistaient à cette réunion, et d'abord de nombreux professeurs et assistants de facultés et parmi eux le président de l'Institut d'études catalanes, et également un certain nombre d'artistes, d'architectes, d'écrivains, de personnalités intellectuelles dont la plupart sont de réputation internationale. La cause des étudiants intéresse toute la vie spirituelle de l'Espagne : par conséquent il est naturel de voir les maîtres de l'Université s'associer dans cette lutte avec leurs étudiants, et de trouver aux côtés des uns et des autres les figures les plus marquantes des arts et des lettres de toute l'Espagne actuelle. On sait d'ailleurs que les universités de Madrid et des autres villes de la péninsule ont immédiatement organisé des manifestations de solidarité avec les étudiants catalans.

A peine mise au fait de la réunion de ces derniers au couvent de Sarria, la police intervint et, violant le droit d'asile universellement reconnu aux établissements religieux, pénétra dans le couvent, en expulsa les étudiants après avoir saisi leurs cartes d'identité, arrêta et garda pendant soixante-douze heures les intellectuels invités. Ceux-ci, par la suite, ont été frappés de lourdes amendes par simple décision du Conseil des Ministres, du Ministère de l'Intérieur et du Gouvernement de Barcelone. Le montant total de ces amendes dépasse trois millions de pesetas, soit plus de vingt-cinq millions d'anciens francs. Le nombre des condamnés s'élève, à l'heure actuelle, à quarante.

Un Comité composé de Simone de Beauvoir, René Char, Jacques Dupin, Michel Leiris, Maurice Nabeau, Jacques Prévert, Alain Resnais, Jean-Paul Sarthe et moi-même, s'est formé en vue d'aider à s'acquitter d'une si monstrueuse obligation ces hommes courageux qui sont l'honneur de l'Espagne, et qui, en luttant pour rendre sa liberté à ce grand pays baillonné, défendent aussi son génie, sa culture, sa glorieuse tradition spirituelle. A cet effet, il a organisé la présente vente d'œuvres d'art, de livres et de manuscrits, mis aux enchères.

L'appel que le Comité a adressé aux artistes et aux écrivains a été entendu, et il tient à remercier les peintres, les sculpteurs et les collectionneurs privés qui se sont généreusement empressés d'offrir pour cette vente un certain nombre d'œuvres prestigieuses. Ainsi nos amis espagnols pourront-ils se sentir assurés que, dans les douloureuses circonstances qu'ils traversent et auxquelles ils opposent une admirable fermeté, ils ont auprès d'eux nombre d'écrivains et d'artistes de l'école de Paris. Nous insistons sur ce terme d'école de Paris, car aux côtés des grands noms français de ce catalogue on trouve des noms ibériques qui ne sont pas moins illustres et qui ne nous sont pas moins chers. On ne peut séparer les créations et les développements de l'art moderne en France, de quelques-unes des plus hautes figures d'un demi-siècle de génie espagnol : il s'est produit là, chez nous, un compagnonnage si étroit et si vivant, qu'il nous fait ressentir plus profondément et comme une chose véritablement nôtre, la tragédie que vivent depuis tant d'années les artistes et les intellectuels de l'Espagne intérieure. C'est d'un cœur fraternel que nous partageons leurs peines, leurs efforts et leurs espérances. » (15)

105

Segons ens ha explicat Pere Portabella, va fer gestions prop de persones pertanyent a l'alta burgesia catalana, conegudes pel seu tarannà catalanista, a fi i efecte que anessin a París a comprar. "Però per por, per mediocritat i falta de visió de futur ^(de sensibilitat) -afegí- no estigueren a l'alçada de les circumstàncies": cap d'ells no va anar a la subhasta. Aquesta es va celebrar el dia 20 i, com que es veu que els preus eren realment molt i molt baixos, l'acte va durar molt poc. Aleshores va plantejar-se la qüestió de com passar els diners cap a Barcelona. Acompanyat de monsieur Dupin i portant els francs en una bosseta anaren a una casa, on foren rebuts per un individu francès el qual els donà un número de telèfon ^{i una adreça} de Barcelona. Es a dir que l'operació es va fer sense papers de cap mena. En arribar a la nostra ciutat, Portabella se n'anà a l'adreça en qüestió. Allí va lliurar el número de telèfon rebent a canvi un paquet amb 2,600.000 pessetes embolicat amb papers de diari. Tot seguit se n'anà al despatx de Josep Benet a qui va donar els diners.

Tots els recursos es van perdre. Però que com hi havia aquests diners, es va poder tornar el crèdit al Banc Popular Español i també pagar ^{total} les multes.

Notes

- (1) Hem parlat sobre Taula Rodona amb: Joan Reventós, Antoni Gutiérrez Díez, Aquil·lí de Semir, Pere Portabella, Josep Benet i Salvador Casanovas.
Tot i la importància d'aquest organisme, sorprèn que la bibliografia sigui inexistent. A tall d'exemple, direm que la Gran Enciclopèdia Catalana no en parla.
- (2) Salvador Casanovas ens ha explicat que ja feia temps que ell exposava la seva teoria "de la piscina": primer cal construir la piscina -unida a la mar- i després autèntic que permeti la instauració de la democràcia- i després que cada un faci "faci de nadador" pel seu compte i al seu ritme.
- (3) A l'ARST hi ha una carta, datada del 23 de març, signada per Josep Benet, Jordi Carbonell, Ernest Lluch, J.M. Castellet i Marià Manent, generant una carta als intel·lectuals espanyols demòcrates, on hi podem llegir:
"Los recientes acontecimientos en Barcelona están desencadenando una fuerte reacción en la prensa de Madrid y provincias de típico corte "anti-catalán": se trata de una reacción que era previsible, pero no por ello menos peligrosa para quienes creemos que nada es tan peligroso para todos como volver a utilizar los rescoldos de la vieja y mal planteada querrela del "separatismo catalán". Por otra parte -y esto es lo más doloroso-, esa reacción de los servicios de propaganda del Régimen y de elementos afines se produce, como es natural, en las actuales circunstancias, sin que las voces amigas puedan tratar, públicamente,

mente, esos acontecimientos con ánimo de comprensión o de solidaridad.

"Precisamente, en estos días se han notado muy especialmente en Barcelona, las ausencias de esas voces amigas que, desde el centro o la periferia de España, en otras circunstancias se hubieran unido públicamente -con todos los matices que se quiera- a una lucha que creemos común. Algunas cartas aisladas recibidas previamente, no han hecho sino más evidente la falta de una adhesión colectiva. Este hecho ha sido amplia y desfavorablemente comentado; casi diríamos que nos ha sido "reprochado" a quienes, desde siempre, mantenemos un diálogo cordial con todos Vds (...)".

La resposta seria un manifest col·lectiu del qual en parlem en el Capítol VI.

- (4) Taula Rodona -és a dir, la col·laboració amb els comunistes- seria un dels punts de fricció que portarien a l'escissió del MSC en dos: MSC de l'exterior, socialdemòcrata, dirigit per Josep Pallach, i MSC de l'interior, socialista marxista, dirigit per Joan Reventós.

El mateix març de 1966 Josep Pallach escrivia a Josep Farradellas anunciant-li la pròxima creació del SODSC (Secretariat d'Orientació de la Democràcia Social a Catalunya), aliança entre partits de centre i d'esquerra, amb exclusió dels comunistes, fet que es materialitzaria a finals d'any, després de la partició del MSC.

- (5) Document ^{ara} a l'APCC. Aquest document i els de les notes 7 a 12 ens han estat cedits gentilement per l'advocat Iomès Pou Viver.
- (6) Vegeu l'article "La Caputxinada y el Tribunal Supremo", de Iomès Pou Viver, a La Vanguardia del 6 d'abril de 1986.
- (7) Idem. El document del recurs és ara a l'APCC.
- (8) El document és ara a l'APCC.
- (9) Vegeu nota 6. El document és ara a l'APCC.
- (10) El document és ara a l'APCC.
- (11) Les dues fotos són ara a l'APCC. La segona foto fou feta per Vicent Vandellós Remir.
- (12) El document és ara a l'APCC.
- (13) Vegeu nota 6:
- (14) Article "Recurso de los 33 sancionados del Convento de los Capuchinos", original d'Antonio Figueruelo, a El Noticiero Universal, del 16 d'abril de 1966, a l'APCC. Com veurem en el capítol següent, Figueruelo era un dels membres fundadors del Grup Democràtic de Periodistes i aprofitava la recent aprovació de la Llei de Premsa.
- (15) Un exemplar del catàleg de la subhasta, a l'APCC

Capítol V. Conseqüències (i II)

Creació del SAL. La primera reunió d'abats i provincials. Creació del Grup Democràtic de Periodistes.

A T E N C I Ó!
=====

L'Apartat "Creació del SAL" resta pendent
per a la segona redacció del llibre.

x x x

En el moment de produir-se la Caputxinada, existia a nivell d'Estat la Confer, un organisme oficial que agrupava els superiors provincials de totes les ordes religioses. A Catalunya hi havia, a l'igual que a d'altres indrets, una suborganització "regional". La Confer era un organisme centralitzat: l'Assemblea elegia la Junta Central, presidida per un provincial normalment amb residència a Madrid, figurant-hi, a més, representants de les "regions".

El pare Salvador de les Borges, en entrar com a provincial dels caputxins de Catalunya, es va trobar amb una Confer "regional" on no hi havia entusiasme: les reunions es feien per a cobrir l'expedient, amb temàtiques de poc interès i usant-se el castellà. En resum: una tònica mediocre i superficial. Paral·lelament, direm que existia una relació d'amistat i col·laboració entre els dos grans monestirs catalans: Montserrat i Poblet. A l'ambient, per tant, hi flotava un desig de retrobament no satisfet per l'estructura oficial de la Confer.

Amb motiu de la Caputxinada es va produir una situació favorable a noves iniciatives. En efecte, per carta diversos provincials van fer arribar al pare Salvador la seva solidaritat. En concret, el text del missatge, datat del 15 de març, feia així:

« Els fets esdevinguts aquests dies al Convent dels Pares caputxins de Sarrià i les interpretacions de què han estat objecte, amb el consegüent escàndol i desorientació dels fidels i del públic en general, ens mouen a adreçar-vos fraternalment aquestes ratlles d'adhesió, en uns moments dolorosos per a vosaltres i per a tots.

Ens dol, com a vosaltres, la difusió donada per la Ràdio i la TV, el passat dia 12, a un text periodístic greument ofensiu per al prestigi moral i religiós de la Comunitat de l'esmentat Convent. Ens ha sorprès, en això, la greu anomalia que uns òrgans directament dependents de l'Estat hagin divulgat talment un comentari ple de qualificatius i d'insinuacions molt greus sobre el comportament d'una comunitat religiosa, sense facilitar al mateix temps a l'opinió pública una informació de base, objectiva i verídica, dels fets que motiven el comentari.

Notem, encara, amb dolor la circumstància que aquesta avinentesa hagi estat aprofitada per a difamar tota la Família caputxina, utilitzant malèvolament certes informacions passades, d'un abast molt circumscrit i en realitat poc ben conegudes, i servint-se de l'adaptació que tots hem de buscar al món dels nostres dies, després de les decisions del Concili Vaticà II, per a parlar tendenciosament d'una reorganització a fons de l'Orde caputxina.

També hem de lamentar que la informació sobre els fets donada pels diaris locals a l'opinió barcelonina hagi estat únicament unilateral, de manera que els nostres fidels i el públic en general no han pogut conèixer encara, per la mateixa premsa, la versió objectiva i evidentment autoritzada que podeu facilitar-nos els Pares caputxins.

Sabem prou bé que la Comunitat de Sarrià, en accedir a la petició d'acolliment que li feien els assistents a una reunió, quan aquesta havia estat ja suspesa, no féu altra cosa que complir el deure tradicional d'hospitalitat que totes les cases religioses, ja des dels temps més antics, practiquem com a expressió del nostre esperit cristià i humà de fraternitat amb el món que ens envolta i al qual prestem servei amb aquest testimoniatge.

Per tot això considerem imprescindible que tothom pugui conèixer, amb la mateixa amplitud que ha estat donada a les notes i comentaris oficials, la versió que vosaltres, els Pares caputxins, podeu donar millor que ningú i amb totes les garanties de fidelitat a la veritat i a la justícia.

Mentre esperem que aquesta informació vostra sigui un fet, de manera que l'exacte coneixement dels esdeveniments pugui desfer la confusió i reparar l'escàndol, us manifestem la nostra adhesió i ens confirmem fraternalment vostres.》()

El document anava signat pels "Superiors Provincials que en aquest moment són a Barcelona": Ribas, Provincial de la Companyia de Jesús i President de la Confer de Catalunya, Cassià M. Just, prior de Montserrat, en absència del Pare Abat Coadjutor, E. duard M. Garreta, Abat de Poblet, Joan Trench, delegat de la FERE a Barcelona, , Provincial de l'Escola Pia, Miquel Piquer, Visitador de , Gabriel de la Creu, Vicari Provincial dels Carmelites Descalços, i Joan M. Creudecarrera,

Poc després, el pare Salvador, personalment o per escrit, agraja aquest gest solidari, aprofitant l'ocasió per a fer una crida de cara a una trobada, tenint en compte que en aquells moments a Catalunya l'episcopat era format majoritàriament per gent forastera. La invitació fou acceptada i el dia 21 de maig es va celebrar la primera reunió d'Abats i Provincials de Catalunya.

A aquesta reunió hi van assistir els Abats de Montserrat i Poblet i els Provincials de la Companyia de Jesús, dels Escolapis i dels Caputxins. En l'acta de la trobada hi podem llegir: "Pel que fa a les característiques de la nostra reunió, se subratllà que aquesta havia de ser rigorosament privada. Que no havia de ser una altra Confer, ans, solament, sense una periodicitat fixa, ni publicitat, ni oficialitat, un mitjà de coneixença, de retrobament i de treball en comú per als

superiors majors dels religiosos més radicats a Catalunya. S'advertí tot seguit que era del tot convenient d'invitar-hi a altres. En concret, els pares provincials dels carmelites calçats i descalços, dels franciscans i dels claretians. També s'indicà que almenys en ocasió d'algunes reunions s'hauria de treballar la participació d'alguns bisbes; per exemple, els de Girona [Marcís Jubany] i de Vic []" ().

Per raons funcionals s'anomenà una presidència i un secretari, encarregat aquest últim de les actes de les reunions, de convidar d'altres persones, etc., a fi de donar continuïtat a les trobades. Com a punts fonamentals hi havia una identificació de catalanitat i de conciliaritat. Com a finalitat, l'intercanvi d'opinions i la reflexió sobre tota mena de temes d'interès directament o indirectament religiós. Així, per exemple, en la primera reunió es va parlar de les possibilitats d'organitzar els estudis eclesiàstics superiors en pla de corresponsabilitat entre els religiosos i entre aquests i les diòcesis, de la situació a la diòcesi de Lleida, de la impunitat dels grups d'acció "nacional-catòlics", de l'ús de l'hàbit en la via pública i de la vida religiosa a l'hora present.

Aquestes reunions es van convertir en un punt de referència i de força moral que seria escoltat per la Santa Seu i que no tenien ni els bisbes ni el laicet. Es tractava, doncs, d'una via de suplència, de tal manera que es convertien en els interlocutors de diversos grups cristians de base (Xarxa, SAL...) els quals es trobaven amb greus dificultats de comunicació amb el bisbat. Un altre fet a destacar és el de la revalorització que es va fer de la vida religiosa a Catalunya en sentit autòton o de nacionalització: retornar a l'esperit dels fundadors de cada orde al si d'un context social, polític i cultural concret.

En l'actualitat, en no haver-hi ^{encara} una Conferència Episcopal Catalana, continuen les reunions d'Abats i Provincials, havent-se creat paral·lelament reunions de les religioses de Catalunya.

x x x

Ja hem vist com a la Caputxinada hi van assistir, convidats expressament, set periodistes. Segons Joan Anton Benach, "el Grup Democràtic de Periodistes es va crear la primavera de 1966 en part a causa de les activitats dels universitaris del SDE-UB: a les rodes de premsa que aquest convocava en una primera etapa del tot clar

112

destina, coincidia sempre el mateix grup d'informadors, un grup reduït però que constituïa l'evidència que en alguns sectors en lluita es començava a considerar el món de la informació no com un bloc homogeni ni oficialitzat, sinó com un àmbit professional en transformació. Sortint d'una d'aquelles rodes de premsa, celebrada a Vallvidrera, es va fer la primera reunió amb quatre persones d'on va sorgir la idea del Grup, les línies generals de la seva estructura i els passos inicials per a incorporar-hi el major nombre possible de professionals. Era a començaments d'abril i feia molts pocs dies de la promulgació de la Llei de Premsa. Heus ací una de les primeres motivacions del Grup: analitzar conjuntament les noves possibilitats d'obertura informativa d'aquesta Llei i preveure els "accidents" que a la vegada podria ocasionar, sobretot pel que feia al que seria aviat tristament famós article segon. En un ordre més preferent, el Grup es proposava actuar a l'Associació de la Premsa per tal que l'entitat retrobés un caràcter eminentment de defensa i promoció dels interessos professionals. En un tercer àmbit, el Grup hauria de posar en comú criteris d'opinió i d'acció informativa a partir dels fets que s'originessin en els moviments democràtic i reivindicatius de Catalunya. Recordo que el Grup, que ha estat sempre eminentment professional, va tenir en una etapa immediata, prop d'una vintena de membres. Els noms de Benach, Cadena, Contreras, Faulí, Figueruelo, Madrdejós, Pedret i Pernaü foren els primers. J. M. Huertas, malgrat que encara era estudiant va tenir un paper important en aquells moments. Després, el Grup va anar creixent a tongades i d'acord amb les circumstàncies externes i amb la revisió dels seus propis plantejaments, fins a ésser constituït per més de 80 periodistes" ().

Per la seva banda, Josep M. Cadena, assitent a la Caputxinada, recorda "que no varem ser fills de la Caputxinada, però que si no hagués estat per ella, potser no s'haurien posat d'acord per a crear el Grup". Remarca també la incidència que va tenir la Llei de Premsa, pel fet que amb ella la responsabilitat passava al director, mentre que en la situació anterior calia portar les galerades a censura. I això, malgrat la volguda ambigüitat de l'article 2, que feia: "La libertad de expresión y el derecho a la difusión de informaciones, reconocidas en el artículo 1º, no tendrán más limitaciones que las impuestas por las leyes. Son limitaciones: el respeto a la verdad y a la moral; el acatamiento a la Ley de Principios del Movi-

miento Nacional y demás Leyes Fundamentales; las exigencias de la defensa nacional, de la seguridad del Estado y del mantenimiento del orden público interior y de la paz exterior; el debido respeto a las Instituciones y a las personas en la crítica de la acción política y administrativa; la independencia de los tribunales y la salvaguarda de la intimidad y del honor personal y familiar" ().

Pel que fa a la primera reunió del futur Grup es féu en un restaurant proper als domicilis de Cadena i Benach. Al dinar hi assistiren també Josep M. Huertas i Rafael Pradas, estudiants de Periodisme en Pràctiques. Aquests dos últims no van entrar dins el Grup fins que no van tenir el carnet professional.

Gràcies a l'existència del Grup i a les seves relacions amb les forces democràtiques de l'oposició, es va poder dur a terme tot un seguit d'accions al camp informatiu: publicar certes notícies, relativitzar informacions oficials, desmarcar diaris i periodistes d'actituds del règim, etc.

El 1973, el Grup va aconseguir finalment de fer triomfar la seva candidatura en les eleccions a l'Associació de la Premsa. Un cop accedits al poder, el Grup no tenia raó de ser i es va desfer.

Josep M. Cadena defineix els primers membres del Grup com a "gent que mantenia un cert distanciament amb el poder en les seves informacions: per una capacitat de crítica, per un enfocament diferent de les coses i per una actitud progressista".

I concretament sobre la Caputxinada recorda que la policia va proposar al governador civil de sancionar els periodistes que hi eren presents. Però que els directors dels diaris respectius van parlar amb la màxima autoritat de la "provincia" i no va passar res. Al cap i a la fi, és clar, cap dels assistents no va poder publicar res de res sobre el tema. Tot i això, sabem que els corresponsals a Barcelona de la premsa de Madrid van realitzar informes confidencials sobre els fets ().

- Document a l'APCC.
- Document a l'arxiu del pare Salvador de les Borges.
- Avui, del 12 de maig de 1976. Vgeu també Avui del 14 de juny de 1981.
- Citat per Georgina Ciscuella, José Luis Erviti i José A. Sorolla, op. cit., p. 23, on afegeixen: "La ambigüedad del artículo 2 ha servido para justificar todas las arbitrariedades cometidas por la censura desde 1966, cuando -formalmente- la censura había desaparecido al aprobarse el artículo 3 de la Ley".
- Manuel Vigil Vázquez era el corresponsal del diari catòlic Ya de Madrid. A la seva obra Entre el franquismo y el catalanismo (Plaza & Janés. Barcelona 1981, pp. 347 i següents) reproduceix extractes del seu informe confidencial.

Capítol VI. Adhesions i atacs

Cartes i telegrams a favor i en contra. Tractament de la premsa estrangera.

A l'APCC s'hi guarden més d'un centenar de cartes i telegrams rebuts amb motiu de la Caputxinada. Segons un resum fet el 1966, n'hi ha ^{na} 100 a favor i 40 en contra. Per la nostra part, farem ^{ens} ~~un resum de tots~~ ^{ressò} aquests documents, agrupant-los en blocs: d'adhesió (a Catalunya i a la resta de l'Estat i estranger) i de rebuig. En aquest segon cas, en més d'una ocasió més que de rebuig haurem de parlar d'atacs grollers i fins i tot d'insults, en bonapart anònims.

Comencem per les adhesions rebudes de personalitats i grups catalans. Aureli Escar-ré, abat de Montserrat exiliat a Viboldone (Itàlia) per pressions del govern espanyol, escrivia: "També a Itàlia i a tot arreu la reacció popular ha estat molt favorable a vosaltres; i més encara quan s'han conegut les "notes oficials" que han publicat els periòdics espanyols. Després de tants anys el públic estranger ha anat aprenent a llegir-les. Teniu el poble al vostre costat. Certament que tot el que fem ara ara és molt important pel futur de l'Església de casa nostra. ¿Què deu pensar la jerarquia de la vostra actitud? Almenys ha brillat la figura del vostre venerable Sr Bisbe de Colofón. També a ell felicito cordialment. (...) Un pensament especial per la joventut que es forma en el vostre convent de Sarrià: que sòpiga aprendre la lliçó que els doneu, tan evangèlica i tan d'acord amb l'esperit de sant Francesc. Estar amb el poble vol dir poder-lo portar a Crist. (...) Aquesta carta voldria ser l'expressió de la meua solidaritat envers vós i la Comunitat de Sarrià. M'ha admirat i edificat el vostre coratge".

De Salvador Espriu, en una tarja: "Li poso aquestes ratlles per a desitjar~~xx~~ a tots vostès un lluminós temps pasqual i anunciar-li la meua propera visita, si em vol admetre en el seu hospitalari recés, encara que procuraré que no sigui tan carregosa ni tan llarga com la primera". I en una carta posterior: "Una vegada més els dono les meues més sinceres gràcies per totes les seves bondats i m'ofereixo per a

tot el que vulguim manar-me. Disposi sempre, reverend i respectat senyor, del seu afectíssim".

D'Antoni Tàpies: "[després de l'atemptat del qual en parlem més endavant] Esperem que sigui veritat el que diuen de que no han tingut cap accident. En tot cas creieu que ho hem sentit i disposeu de nosaltres si amb alguna cosa us podem ajudar".

De Ramon Sugranyes de Franch, president internacional de Pax Christi, des de Friburg (Suïssa): "Ja que les circumstàncies ens refusen la pau exterior, demano a Déu més que mai per a vostè i els seus germans la pau interior i gràcies necessàries per fer front quan cal. (...) De tot cor sóc amb vostès. I faig tot el que puc de cara als de dalt -a Roma-, puix que és allí on tinc, per ara i tant, el meu deure".

De Jordi Rubió: "Qu~~an~~ penso en els esdeveniments d'aquells dies, dos sentiments contraris sorgeixen en mi i no sé quin dels dos té més força. Un gran rem~~em~~or~~de~~ment per la culpa que puc tenir en les molèsties i des~~or~~ganització que hem causat a la Comunitat, i a la vegada goig d'haver-me trobat present en un acte que crec que marca un moment important en el redreçament del nostre esperit col·lectiu. (...) No~~al~~ que us digui quins eren els sentiments de tots nosaltres. Tots veiem i sentien que no és pas per cap convencionalisme que sou anomenats eremes, és a dir germans. Ningú dels qui s'hi han trobat podrà oblidar-ho mai. Gràcies a haver tingut el privilegi de viure dins del clos del vostre convent, en circumstàncies tan extraordinàries, tots hem sentit que una cosa nova havia brotat en el nostre esperit, i per sempre més n'experimentarem la influència purificadora. Que Déu us ho pagui!".

Josep Verde Aldea escriu al setmanari parroquial Granollers, comunidad cristiana l'article "~~Qu~~an la calúnnia és massa fàcil": "Qui, a hores d'ara, ha sortit en defensa d'aquells que han estat injustament calumniats sense poder respondre? Certament que n'hi ha hagut, i a casa nostra mateix n'hem segut testimonis. Ens sembla, però, que encara és poc. Ha tingut massa audiència la calúnnia perquè no s'aixequin veus més altes en reivindicació de la fama injustament ultratjada. Perquè si això no es fa, tenim por que cada vegada es vagi utilitzant més -com ja fan alguns periòdics especialitzats en l'insult- aquesta calúnnia que es protegeix darrera una situació de privilegi i d'intocabilitat, amb infracció de les més elementals normes de convivència que hi ha qui, precisament, està més obligat que ningú a respectar

si vol fer-les respectar".

Núria Casas, secretària general de la Germanor de Noies Guies, deia: "en nom de la Germanor de Noies Guies, em dirigeixo a vostè per testimoniar-li el nostre sentiment envers els desagradables incidents que en s'ha vist afectada aquesta estimada comunitat i, amb la present, renovar una vegada més el testimoni del nostre més cordial aprecí i respecte".

Del clandestí Sindicat Solidaritat d'Obrers de Catalunya, afiliat a la Confederació Internacional de Sindicats Cristians: "Reunint el Comitè Executiu del SOC, ha acordat per unanimitat testimoniar-vos la seva adhesió per la vostra ferma actitud en defensa dels drets inalienables de la persona humana, especialment el de llibertat d'associació. La vostra postura encoratja els treballadors de Catalunya, que lluitem en la clandestinitat pel triomf d'aquests drets que se'ns neguen".

De Jordi Porta, Delegat Diocesà d'Escoltisme: "Volem fer-vos arribar el nostre agraïment pel fet d'acceptar la realització d'aquesta reunió a casa vostra i per la generositat i l'acollida que vareu demostrar durant les 44 hores de setge. Us ho agraïm d'una manera especial perquè molts nois que varen assistir a aquesta reunió pertanyen al nostre moviment. Lamentem profundament les difamacions de que heu sigut objecte i continuarem fent el possible perquè siguin desmentides públicament. Ja sabeu que podeu disposar sempre pel que necessiteu de nosaltres".

Des dels dirigents del Moviment Scout Catòlic, delegacions diocesanes d'escoltisme de Barcelona, Girona i Vic: "Ens hem sentit molt confortats en veure d'una manera tan patent com es practica el nou manament, amb senzillesa i normalitat; en veure que les paraules, les idees, es converteixen en fets concrets, i el recolzament que molts intentem de donar a les llibertats més elementals dels homes -d'expressió, d'associació, de reunió...- es dona d'una manera concreta quan l'opressió es presenta, oferint una casa, obrint-ne les portes i els racons, posant el plat a taula i, encara més, posant al servei als altres el propi temps, sense reserves i sense témer el risc que tot plegat comporta. Moltes gràcies. El seu exemple i testimoni han fet molt de bé i ha estat una empenta important a la tasca d'educació cristiana que intentem d'ajudar a fer amb el nostre moviment".

Per la seva banda, Josep M. Martorell, secretari general d'aquest moviment, escrivia en la circular del mes de maig: "Acollir a qui no té casa, donar-li de menjar

i peure, atendre'l en totes les seves necessitats, no és altra cosa que fer obres de misericòrdia. Aquelles que l'envangeli ens diu que en fer-les a qualsevol no és més que fer-les al mateix Jesucrist. (...) Ha estat un bell espectacle el que ens han donat aquesta comunitat de germans de Sant Francesc; espectacle bell, possiblement més que en d'altres, perquè la seva intenció sobrenatural, projectada al més enllà, a l'etapa final de la construcció del nostre món que és l'establiment del regne de Déu, li donava una gamma intensa de colors i de matisos, un no sé què misterios i fora de les coses corrents, que ens meravellava a tots. Cal que sapigueu fer contemplar als nois i tots aquests aspectes. No se'n veuen massa sovint d'exemples tan clars de testimoni de vida cristiana".

El secretari del Comissariat General dels Boy Scouts de Catalunya, deia: "Ens solidaritzem amb la vostra decidida i valenta postura -com també la dels vostres caputxins- en defensa del dret de reunió i d'associació dels estudiants universitaris i lamentem, tot condemnant-la, la irrupció violenta de la força pública a l'interior del Convent. Estem a la vostra disposició si en alguna cosa us podem servir". La comunitat de monjos de Montserrat que vivia a Cuixà, a Catalunya Nord, escrivia: "Amb veritable satisfacció hem conegut la coratjosa, noble i cristiana actitud amb que Vostès han correspost a les legítimes aspiracions dels estudiants. Hem intentat valorar l'abast d'aquesta actitud, tan difícil i plena de riscos, i ella mereix tota la nostra admiració i l'adhesió de la nostra simpatia. (...) Sabem prou el que val l'estima en els moments difícils i ^{no} voldriem pas que ara els faltés el testimoni de la nostra, sobretot després d'haver estat reconfortats oportunament amb la de Vostès. Sentim molt no poder ser més a la vora i no poder-los prestar una col·laboració més útil que la de les paraules. Estiguin verts, però, que aquestes no són gens buides de contingut, sinó més aviat insuficients per manifestar-los la nostra adhesió".

D'un comunicat d'adhesió dels cursos de Teologia i Filosofia del seminari diocesà de Barcelona a les assemblees de Facultat de la Universitat de Barcelona: "Aplaudim l'acció noble i espontània dels caputxins de Sarrià en acollir-vos, i fem constar alhora la nostra total disconformitat amb la brutal i violenta repressió policial, amb la calúnnia pública i tergiversació dels fets, a càrrec de la ràdio, la premsa i la televisió. Lamentem profundament que es pretengui justificar la injustícia i lamentada en nom d'un suposat catolicisme".

D'una carta oberta del Colegio Mayor Loyola de Barcelona: "(...) 4. Lamentar la incompleta y tergiversada información de los medios nacionales de difusión y especialmente el hecho de que por falta de libertad de prensa no ha podido ser neutralizada en nuestro país la sectaria e irrespetuosa campaña de algunos medios informativos contra los PP. Capuchinos, cuya conducta ha sido conforme con el espíritu cristiano".

També hi hem vist telegrams de monsenyor Gabriel Brasó, abat coadjutor de Montserrat, des de Roma; del secretari de l'abat Escarré, des de Milà; així com targetes de Fèlix Martí, Aurora Bertrana, Manuel Cruells, Jaume Carner i Edicions 62.

Pel que fa a la resta de l'Estat, destaquem les següents adhesions:

De Pedro Altares, secretari de redacció de Cuadernos para el Diálogo: "Quiero expresarle en nombre propio y en el de numerosos amigos de Madrid, nuestro testimonio de solidaridad con Vd y toda la comunidad, ya que han dado un alto ejemplo de dignidad cívica y moral. Sepan Vds que cuentan aquí con muchos amigos que estiman y valoran en su justa medida lo que allí ha pasado. Es por ello por lo que ruego acepte nuestros más encomiásticos saludos, al tiempo que nos ofrecemos a Vds para todo aquello en que podamos serles útiles".

De l'advocat Gregorio Peces Barba: "Esta carta quiere ser un mensaje de afecto y de estímulo. Realmente, cuando los derechos fundamentales como el de reunión y asociación se ven negados en un país, como ocurre en el nuestro, a una conciencia cristiana no le queda otra postura que la que Vds han adoptado. El hecho adquiere singular relieve en una situación en la que los gestos como el suyo no se prodigan por desgracia. Nuestra Iglesia, sobre todo la jerarquía, está más preocupada por la defensa de sus intereses y de sus derechos en vez de dar testimonio de su fe, lo que supone estar con los débiles y con los oprimidos y defender la dignidad y los derechos de la persona humana. (...) Un afectuoso saludo poniéndome a su disposición para lo que pudieran necesitar".

Del president del Comitè Executiu do Seminario da Cultura Galega del Club d'Amics de la Unesco de Madrid: "Iste Seminario solidarízase e dalle moitas saudades, tanto a vostede como a esa congregación, pola acollida dispensada aos estudantes e intelectuais da Universidade de Barcelona. Reiterándolle a nosa adhesión...".

De Monsenyor Ignacio Larrañaga, caputxí, Bisbe de Píngliang, resident a Euskadi:

"Entusiasta enhorabuena por su comportamiento apoyando y protegiendo a los estudiantes universitarios demócratas. Han escrito una página valiente y gloriosa en la historia de la orden capuchina. Y enérgica protesta contra la campaña insidiosa y maquiavélica de la prensa, sobre todo de Madrid".

De Juan Antonio Cagigal, president del Movimiento Católico de Empleados: "Ante estos hechos, y sin entrar en el detalle de los mismos, queremos manifestarle la solidaridad de nuestra Organización apostólica seglar y la mía propia, con lo que estos acontecimientos tienen por parte de Vds de actitud positiva en favor de una reconocimiento y defensa de derechos fundamentales de la persona humana, cuales son los de reunión y de asociación. Al mismo tiempo lamentamos la falta de honradez informativa de la prensa española que ha tergiversado el auténtico sentido de la actitud de Vds. En la seguridad de que toda postura firme para la defensa de los derechos humanos -punto de partida esencial de toda actitud cristiana y evangélica-, ha de contribuir al desarrollo de una verdadera y responsable paz social, reciba Vd y toda la comunidad capuchina, el testimonio de nuestro ánimo y admiración".

→ La Cambra de Diputats de Xile va prendre el següent acord adreçat al ministre d'Assumptes Exteriors del país: "La Cámara de Diputados acordó dirigir oficio a V.S. con el objeto de que si lo tiene a bien y lo estima procedente, presente al Gobierno español su repudio por los atentados que se habrían producido en este País dentro de la libertad sindical y de opinión de los estudiantes, trabajadores y ciudadanos, como asimismo por la expulsión de sus respectivas cátedras universitarias a destacados Profesores".

El Síndic de la Comune di Reggio nell'Emilia, tot recollint els vots dels consellers comunistes, socialistes, socialista-unitaris, social-demòcrates i demòcrata-cristians, feia arribar la "nostra simpatia per quanto avete fatto".

El pare Norbert Wildiers, caputxí, del convent de Sint-Job-in't-Goor, al país flamenc de Bèlgica, escrivia: "Em permeto de dir-vos que, nosaltres els flamencs, comprenem perfectament la lluita que porteu pels drets essencials de Catalunya i pel restabliment d'una veritable democràcia. En tant que germà en Sant Francesc, em permeto de fer-vos arribar tota la meua simpatia pregant a Déu que us ajudi en aquests moments difícils i de desitjar-vos la victòria en la vostra lluita per la llibertat i el benestar del vostre poble".

Un grup de professors universitaris i d'investigadors francesos van fer pública la seva protesta per l'actuació policial i afegien: "Manifestem el nostre recolzament a les reivindicacions dels estudiants per tal d'aconseguir un sindicat democràtic i la nostra solidaritat amb els professors i intellectuals que lluiten amb ells. Expresssem també la nostra indignació contra els mèdics^{du} empleats pel govern a fi d'impendir la realització d'aquestes aspiracions. I fem saber el nostre profund desacord amb un règim que nega les llibertats necessàries per al desenvolupament no sols de la vida intel·lectual, sinó també de la vida pública del país" (1). El document amava signat per: François Jacob, Jacques Monod, André Lwoff, Premi Nòbel de Biologia. I per: Marcel Prenant, Lucien Goldmann, Richard Le Goff, Roland Barthes, Charles Betelheim, Dominique Lahalle, Ernst Labrousse, Jankelevitch, André Martinet, Rumeau, Hélène Gratiot-Alphandéry, Paul Fraisse, René Zazzo, Alain Touraine, Michel Rochefort, Pierre George, Pierre Vilar, Pierre Monbeig, Marcel Bataillon, etc.

a l'ap. 120 { D'entre els telegrams rebuts, destaquem els signats per Gabriel Celaya, López Salinas, Manuel Aguilar, *Castilla del Pino y Alfonso y Eva Lore.*

Passem ara a tractar el tema dels atacs. A part dels articles publicats a les revistes feixistes ¿Qué pasa?, Juanpérez i SP, que es poden resumir en les següents frases publicades en el primer cas sota el títol de "Cuidado!": "Ante los hechos relatados, y los sucedidos con anterioridad de la misma traza, queda probada la ingerencia manifiesta de algunos sacerdotes y religiosos en la triste tarea de armar camorra. Subversivos y rebeldes a Dios y a la autoridad del Papa y del arzobispo; subversivos y rebeldes al espíritu y a la letra del Concordato y a las leyes de la nación. Yo espero, al igual que los lectores de nuestro semanario, se ponga punto final", a més a més d'això, els caputxins van rebre textos insultants, alguns dels quals van circular com a fulls volants per Barcelona.

D'una carta anònima: "Vds, capuchinos, albergan en su local reuniones ilícitas; toleran prácticas sexuales dentro de su recinto: se manifiestan en grupo por la calle para llamar la atención con miras político-separatistas (...). Exteriorizan públicamente y en privado una falta no ya de deberes religiosos sino de la más elemental moral. Ello me faculta para decirle a Vd y a los suyos que son unos...!!!HIJOS DE PUTA!!!, !!!HIJOS DE PUTA!!!, !!!!!!HIJOS DE PUTA!!!!!!". Escrita a mà: "Eres un satán".

D'una octavilla anònima: "¿Qué barcelonés honrado no se sonroja por la afrenta que nos han infringido los Capuchinos de Sarrià al proteger y estimular consintiendo que pernocabaran dentro y con la comunidad, turbando a tan honesto fin la rigurosidad de la clausura, un grupo integrado por cuatrocientas personas entre los que figuraban setenta y cinco mujeres, que al reunirse allí lo hacían para intrigar contra el ecumenismo religiosos y conspirar contra la unidad de la Patria?".

D'una carta anònima enviada des de Pollença: "A Cuba, a Cuba, a Cuba, teneis que ir malos patriotas, sinvergüenzas, canallas, enemigos de España, hijos pródigos de la Iglesia. No es el espíritu de San Francisco ni de la Iglesia el que llevais vosotros. Toda la nación, España y Cataluña, y la Iglesia os desprecia. Habeis insultado a mi patria, la habeis escupido a la cara. Sois unos malos hijos de España. Acordeos de cuantos frailes vuestros os mataron los rojos y estos catalanistas separa-

tistas que vosotros defendeis. Habeis deshonrado vuestra orden, os habeis hecho odiosos y despreciables a los españoles; habeis traicionado a la Iglesia y habeis demostrada delante de todos que no sois más que unos sióvergüenzas, unos malos frailes y unos malos catalanes y españoles. A Cuba, a Cuba, a Cuba".

D'una altra carta anònima, de Saragossa: "Atajo de bestias con hábito de San Francisco. Radio Zaragoza primero, y después la TV han dado la noticia de que los Hijos de puta con hábito franciscano que hay en Sarrià, clandestinamente conspiraban contra España en unión de algunos estudiantes y algunos extranjeros y que los estudiantes los tenían Vds con sus concubinas, vulgo zorras. Se ha lucido la orden franciscana con estos rebuznos. Vengan Vds a Zaragoza y les daremos su merecido; España no puede tener gentuza con hábito. Al oír la radio y la TV le pedimos a nuestro invicto Caudillo que los fusilen mañana sin más tardar".

D'una octavilla molt repartida: "KAPUCHIN NIGHT CLUB. El local más "fresco" de Barcelona. Abierto toda la noche. Amenizado por el conjunto rítmico-melódico "Pecador" de la comunidad de barbudos descalzos separados. Presentación del gran Show Progresista-Separatista "Abajo la obediencia y viva nuestra conciencia". Intervención extraordinaria de la famosa "troupe" de Francis Kalia, con el debut de los "pura sangre": Basili de la Floresta, Dandi de Gelida, Jordi de la Barceloneta, Lleó de Vilafosca, Nando d'Arenys, Badoc de les Borges, Xènius del Ventall y de otros celebrados "caricatos". Grandes juergas racistas: Si es Vd um católico despistado, ríase, diviértase i páselo bien, mientras le preparan su paseo a La Rabasada, Casa Antúnez, Campo de la Bota o al Cementerio de Moncada (...)"

El día 6 de novembre de 1966, a la una de la matinada, algú va llençar una bomba de fum trencant els vidres de la porteria del convent. L'endemà, es rebia una carta, amb remitent de "Falange Española 66", contenint el següent text: "¿QUE TAL HIJOS DEL DIABLO NOS GUSTO LA BOMBA? Sois unos puercos y asquerosos aprendices de maricas y nosotros con los maricones o los tratantes de blancas como el mosén Dalmau los pisoteamos y después de estropearles el físico les pedimos explicaciones. No somos comunistas pero agradecería a esta gente que en la pasada guerra española en vez de matar a tan solo unos pocos de curitas los hubieran liquidado a todos y también a los padres que han traído hijos a este mundo para que luego fueran adepto-

nos, be
 tos del diablo vestidos con sotanas y ahora con vestidos ye-yés y que además se van en vusca de chicas para pasar las noches y abusar de ellas y luego predicar la moralidad en el púlpito de la iglesia. Pero esto no nos preocupa pues si los comunistas no mataron a toda esta gente también les damos las gracias pues ahora podremos ser nosotros los que nos dediquemos a hacer pasacalles con vosotros. Lo de la bomba de humo es tan solo una advertencia la próxima será otra bomba pero de mayor capacidad explosiva y así de poco en poco haremos destruyendo todo lo que vosotros hijos de cerdas construyáis. Puercos separatistas catalanes nos escupimos en la cara y nos pisoteamos".

Creiem que la mostra és suficient, ja que qui s'amaga en l'anonimat és capaç de dir les més grans bestieses impunement. Vejam ara un parell de cartes en contra que durien signatura.

De un sacerdot beneficiat de la catedral de València: "Avergüenza y affenta a la religión, más aun a su orden, la actitud de V.R. y todos los suyos. ¿Convento? ¿De qué? ¿Religiosos? ¿Para qué? Tiren el hábito que es lo mejor que pueden hacer! Son el típico fraile bufo, zángano colmenero de pueblo. Si no es así, ¿cómo se explica su modo de proceder? Que conste que todo cuanto escribo, esto y mucho más han dicho todos los sacerdotes que pertenecen a esta Santa Iglesia Catedral. Cuelquen el hábito y al campo a trabajar de donde salieron y no debían haber salido. Asquee, indigna y da asco el tener que por por radio, leer en los periódicos tales cochínadas. De V.R. indigna"...

De un capellà de Barcelona: "La cara se os debería caer de vergüenza de enredaros con esta juventud, marionetas que mueven los políticos profesionales. (...) Por favor, tened juicio. ¿Todavía no habéis escarmentado de la pasada Revolución? ¿Por qué el hombre es el animal que nunca escarmienta? Repasad la lista de asesinatos que teneis en la orden y muchos de ellos también soñaban como vosotros en una república platónica y se encontraron en un infierno sin piedad que los eliminó. ¿No creéis que la historia se repite? (...) Créame, Padre Provincial, envíe a las misiones a esos frailes exaltados que tiene en casa, antes de que les saquen los ojos. Allí tendrán un espacio bien ancho para sus quimeras de rendidores improvisados. ¡Por favor, no comprometáis más a la Iglesia!".

Com acabem de veure, el record de la guerra civil i una visió de l'Església estàtica i al marge de la societat centren les crítiques i els insults d'aquest bloc de

textos en contra. En canvi, els documents a favor tenen com a eix la visió d'una Església renovada pel Concili Vaticà II i també plenament inserida en la societat en el camí d'una renovació democràtica. Història i present. Passat i futur. Odi i fraternitat. La balança començava a decantar-se cap els segons.

x x x

De la documentació guardada a l'APCC es desprén que el tractament donat per la premsa estrangera a la Caputxinada va ser un fet. Hi hem vist retalls de diaris d'Europa, les Amèriques i fins i tot un de les Filipines. Tot i això, és clar, quí hi va donar més importància foren França i Itàlia, en especial els primers. Normalment es tracta de notícies d'agència i en alguns casos de les cròniques dels respectius corresponents a Madrid. Només coneixem un cas d'un eviat especial a Barcelona per a seguir els fets: Jean Mirassou, de La Dépêche du Midi, de Tolosa del Llenguadoc. Per la seva banda, tres diaris de París: L'Aurore, Le Figaro i Le Monde, van incloure comentaris sobre el tema a càrrec de coneguts periodistes en les seves columnes habituals. Això, a part de les cròniques setmanals enviades per Alfonso A. Comín a Le Temoignage Chrétien.

Les notícies d'agència informaven dels fets a grans trets, però amb bastant exactitud. Ja hem vist a l'aprtat "Creació de Taula Rodona" que hi havia qui estava encarregat dels contactes amb els corresponents. La feina feta, per tant, fou molt bona. En aquest sentit, cal destacar que els diaris internacionals van deixar clar que l'assalt policial s'havia produït sense el consentiment del bisbe Modrego. Un altre punt que cal remarcar és que, sovint, la Caputxinada anava emmarcada juntament amb l'afer González Martín i la tibantor Església/Govern franquista per aquest fet. Comés de suposar, es va donar més importància a la intervenció policial que no pas a la tancada. Com a punt final ens fem ressò de les declaracions fetes pels dos delegats estudiants estrangers a la premsa de Perpinyà i també a la de París, que es poden resumir amb el curiós títol de "El moviment estudiant a Barcelona no té res a veure amb el comunisme" (Le Monde, dia 15).

Vejam ara alguns titulars i alguns comentaris apareguts aquells dies:

De la tancada

"Manifestació d'estudiants a Barcelona" (La Tribune de Gèneve, dia 10)

126
"Barcelona: 500 estudiants tancats" (France Soir, dia 11)

"Espanya: 500 estudiants en lluita per la seva llibertat dins un convent de Barcelona" (Combat, ídem)

"500 estudiants assetjats dins un convent" (La Dépêche, ídem)

"Prova de força per les autoritats de Barcelona: una assemblea d'estudiants tinguda dins un convent de caputxins, voltada per la policia" (Le Figaro, ídem)

La Dépêche del dia 11 comentava: "L'oposició al règim franquista i particularment l'oposició dels medis universitaris i intel·lectuals ha pres, des d'ahir, un camí dels més espectaculars. El món sencer té els ulls fixos a la gran capital catalana, a Barcelona".

Le Figaro d'igual data: "En les circumstàncies actuals -amb el nomenament d'un nou bisbe coadjutor reprovat per la majoria de la població-, tots els observadors de la capital catalana donen, en canvi, el valor d'un símbol al fet que hagi estat precisament el convent dels caputxins qui hagi acollit sense reticències el cenacle d'estudiants rebels. La prova de força que ara vivim es recolza damunt el descontentament latent dels catalanistes i va pel camí de transformar-se inexorablement en una àmplia plataforma d'oposició popular".

L'Aurore, dels dies 12-13, article "Els incidents de Catalunya", signat per Henry Benazet: "Objectivament, constatem que des de la fi de la guerra civil i l'ensorrament de la Generalitat, les relacions entre el règim i aquesta província en els darrers 27 anys han passat per fases molt diverses: la calma i la tempesta s'han succeït". Després de parlar de la vaga del 1957, de la campanya Galinsoga, del tancament d'Omnium Cultural i de l'exili de l'abat Escarré, es feia esment de l'afer González Martín i de les grans protestes que suscitava. Abobava: "Els sis milions de catalans -o sigui, de contribuents importants, ja que ells sols paguen el terç dels impostos espanyols-, no us sembla que tenen raó a l'hora de demanar respecte a les seves tradicions en el tema religiós? Vexar-los, més que un error seria una pellsada psicològica, o sigui política. Quan una mesura és per ella mateixa desencertada, més val no aplicar-la".

Le Monde del dia 14, article "A mi amigo el curita", de Robert Escarpit: "Jo no sé si és l'Esperit Sant qui t'inspira, però sé que la teva boca és la veu que el poble en còlera ha triat per a cridar la seva revolta i reclamar els seus drets".

L'assalt policial

"L'acció de protesta dels estudiants i dels exponents de la cultura i de l'art català, tinguda a Barcelona, ha estat estroncada avui" (Corriere della Sera, Milà, dia 12)

"Invadió la policia española el convento donde estaban reunidos 500 estudiantes" (El Universal, Caracas, ídem)

"La policia interromp el setge dels 500" (Il Giorno, Milà, ídem)

"La policia entra al convent i en treu els 500 estudiants" (Il Giornale d'Italia, ídem)

"La policia entra dins un convent d'Espanya per a parar la protesta" (The New York Times, edició de París, del 12-13)

"Passant per damunt de l'opinió expressa del bisbe, la policia penetra dins els caputxins de Barcelona" (Le Figaro, del 12-13, a primera pàgina)

"La policia assalta el convent on 500 estudiants s'hi havien refugiat" (Le Monde, dia 12, a primera pàgina)

"Detingudes 29 persones per la policia de Barcelona" (Il Corriere della Sera, dia 13)

París Presse/L'Intransigeant, amb el subtítol de "Ferments d'autonomia", comentava el dia 12: "Heus aquí una cosa que arriba al cor dels habitants de Barcelona, molt irritats en aquests moments per la nòminació d'un bisbe coadjutor d'ascendència castellana. Catalunya, antiga província autonomista i sempre descontenta, es va posar durant la guerra civil gairebé tota ella al costat dels republicans contra Franco. El Caudillo no ho ha oblidat. El fet que els monjos hagin acollit els "rebels" amb els braços oberts és significatiu. (...). Havent començat com un joc, l'aventura de la Caputxinada podria molt bé suscitar un ampli moviment d'oposició popular".

D'El Universal, del mateix dia: "Se considera probable que el sitio del convento y su posterior ocupación por parte de la policia, motive una nueva agitación de los catalanes contra el régimen del general Franco. Esta agitación podría centrarse particularmente contra la designación de un castellano, el obispo de Astorga, como coadjutor con derecho de sucesión del arzobispado de Barcelona. Dicho nombramiento ya provocó recientemente numerosas protestas por parte del pueblo catalán. Es posible también que sobre nuevo

108
ble també que sobre nou impuls la agitació estudiantil en tota Espanya, portes-
tando contra la invasió del convento capuchino".

D'Il Messagero di Roma, també del dia 12, del seu corresponçal a Madrid: " Però el
clamorós episodi de la Caputxinada ha deixat -a judici d'alguns observadors neu-
trals- un rastrell de tensions i ressentiments que podrien donar lloc aviat a demos-
tracions de protesta susceptibles d'entendre's més enllà del món universitari".

De La Dépêche, d'igual data, del seu enviat especial: "Fins quant es prolongarà a-
questa situació després de la Caputxinada? Es fa difícil de dir-ho, car els inci-
dents que acabem de viure no són una altra cosa que la prolongació de les dificul-
tats que havien sorgit ja durant el curs 64-65 i que encara són lluny de ser resol-
tes".

De Le Figaro, també del 12, del seu corresponçal a Madrid: "S'ha establert, doncs,
un precedent el qual no deixarà de suscitar per altra part noves dificultats en una
província amb l'esperit particularista i incordi, on certs errors de caire psicolò-
gic -el cas del nou bisbe- han complicat singularment des de fa un temps la situa-
ció ja per ella mateixa delicada, però que tendia a calmar-se".

"La presència d'un cert nombre d'intel·lectuals catalans no sembla justificar gaire
les mesures d'excepció ordenades per tal d'arreglar una peripècia estudiant, les
proporcions de la qual són definides exactament en raó directa al tractament que
ha estat aplicat".

De Le Monde, del dia 12, article "Del bon ús de la presó", de Robert Escarpit: "Els
estudiants situen bé la llibertat al si del seu veritable marc: entre quatre pa-
rets, ja que el presoner és més lliure que no pas l'explorador perdut en el desert
sense límits. Car, si més no, el primer coneix les limitacions de la seva llibertat
i domina el terreny sobre el qual s'exerceix aquesta. (...) Esser lliures significa
primer acceptar la presó i després fer caure els seus murs".

D'Il Corriere della Sera, dia 13, del seu corresponçal a Madrid: "Tot i que no es
pugui parlar de crisi en les relacions entre l'Estat i l'Església, en els cercles
polítics madrilenys no s'estan d'amagar que els incidents de Barcelona han creat
una situació delicada entre les autoritats religioses i les polítiques, considerant
a més el fet que nombrosos membres de la jerarquia eclesiàstica són decidits parti-
daris d'una política de reformes democràtiques i al mateix temps contraris al siste-

ma autoritari actualment en vigor".

De Le Monde del dia 13: "Els esdeveniments de Barcelona són greus: per primer cop en la història del règim franquista la policia ha entrat per la força dins un convent. Aquesta topada amb l'Església dóna a l'afer una importància especial i posa un problema al si del catolicisme català, un dels més desperts del catolicisme espanyol. (...) Aquest incident es produeix en un moment en el qual es manifesta un gran malestar entre els catòlics catalans per raó de la recent nominació de monsenyor González Martín".

D'Epoca, setmanari de Roma, de març de 1966, del seu corresponal a Madrid: "Els fets han provocat una reacció en caderra les conseqüències de la qual podrien portar problemes seriosos al règim de Franco. Es el primer cop que la clerecia catòlica (la qual ja s'havia solidaritzat amb els miners asturians el 1962) recolza totalment els intellectuals, tot reivindicant amb ells el dret a la llibertat d'opinió i d'associació".

De La Dépêche, del dia 14, del seu enviat especial: "Els esdeveniments que acaben de produir-se a Barcelona illustren perfectament el malestar, el descontentament i ara la còlera que agiten la Universitat espanyola, principalment la de Catalunya, en la qual aquesta oposició al règim franquista hi troba el terreny i el clima favorables per al seu desenvolupament.

"Cal reconèixer que la manifestació espectacular del convent dels caputxins i els incidents al carrer que l'han acompanyat constitueixen, al cap i a la fi, el desbordament visible d'un moviment profund que Madrid no podrà frenar encara que hi apliqui la mà dura".

De Le Nouvel Observateur, del dia 15, article de Xavier Arau, amb una sorprenent interpretació: "L'afer té la seva importància, però no per això cal treure'n conclusions prematures. El dijous, per exemple, els obrers de la construcció, molt nombrosos al barri de Sarrià, no van manifestar cap emoció en veure aquests nois i noies, burgesos ben vestits, córrer davant la policia que els colpejava. Alguns fins i tot no van interrompre la seva feina: l'afer no els interessava. (...) L'oposició al règim està desunida i no segueix cap línia concreta. Es fa unànime gràcies a les grans relliscades del règim -com la que acaba de cometre a Sarrià-, la qual, gràcies a Déu (si així es pot dir), no ha estat ni serà l'última".

De Le Monde, dia 17, columna editorial

De Le Monde, dia 17, columna editorial "Bulletin de l'étranger": "Els incidents de Barcelona han demostrat, per primer cop, les serioses reserves d'una part important de l'Església espanyola davant els mètodes empleats pel govern del general Franco en intentar posar topants a la pressió de les noves generacions. Se sabia des del Vaticà II que l'Espanya franquista era una de les nacions on les decisions del Concili no podien deixar de produir serioses repercussions. Les preses de posició dels capellans espanyols, cada cop més nombroses, sembla que poden portar com a conseqüència la modificació del quadre dins el qual tenen lloc les lluites polítiques per la successió del general Franco".

Notes

- (1) Cuadernos de rueda ibérico, París, núm. 6, d'abril-maig de 1966, p. 105.

Cloenda

Com a cloenda ens farem ressò de les valoracions que s'han fet de la Caputxinada i ^{del SDEUB en general} a diversos nivells i en diferents moments. Un factor que cal destacar és que tothom coincideix en que l'acte constituí una fita important en la lluita democràtica sota el franquisme. I això, tant pel fet en sí, com degut al seu ressò que va anar molt més enllà de l'estricta camp universitari.

Pel que fa a la Universitat, cal dir que la Caputxinada s'ha commemorat en quatre ocasions: desè, ~~de~~tzè, quinze i vintè aniversaris. Això, que per una banda demostra l'excepcional importància del fet en la història del moviment universitari català, també té la seva part negativa. En efecte, així per exemple hem detectat un cert cansament entre els estudiants que hi van participar i són els encarregats de rememorar la tancada, en el sentit que s'està caient en la mitificació excessiva del fet i també en la pendent nostàlgica de les ^{comemoracions} ~~celebracions~~ d'un passat que ha quedat molt endarrera.

Tot i això, tothom també està d'acord en que el Sindicat fou un fenomen irrepetible, producte d'unes circumstàncies molt concretes i que, per tant, la seva experiència és difícilment aprofitable pels estudiants d'ara. Malgrat tot, no podem oblidar una cosa: la voluntat de transformació de la Universitat dins un marc més ampli d'una societat igualment democràtica, en uns moments de dictadura. Aquesta actitud de ser un dels principals capdavanters del progrés contrasta profundament amb la situació actual dels universitaris. En conseqüència, creiem que es pot parlar de la generació de la Caputxinada, ja que el SDEUB, tot i la seva curta durada, va marcar diverses promocions d'estudiants amb una empremta de sentit generacional. Una remarca final: cap dels líders d'aquell moviment de masses no és avui líder d'organitzacions polítiques: es dediquen a la tasca professional o a la docència universitària (1). El seu sentit d'haver aconseguit una funció ben difícil en el moment precís és, per tant, digne d'elogi.

Comencem ara per les opinions datades del mateix 1966.

Treball, l'òrgan central del PSUC, deia: "Després de la creació del SDEUB els universitaris han donat un gran pas que estimula la lluita en altres centres universitaris [de l'Estat] i obra la via cap al Congrés Nacional Democràtic dels Estudiants. Parallelament, la realització de la Setmana de Renovació Universitària a escala nacional apunta vers la Reforma Democràtica de la Universitat, objectiu comú d'estudiants, professors, i catedràtics i aportació universitària a la lluita per les llibertats, per les noves estructures democràtiques del país.

"En el moment en que es consolida i creix obertament el moviment de les CCOO i es crea a la llum del dia el SDEUB, la intensa i combativa lluita dels intel·lectuals crea condicions perquè el moviment intel·lectual es plasmi en una Associació Democràtica d'Intel·lectuals, que actui públicament, cosa que donaria una nova dimensió al procés d'estructuració de les forces del poble "a que venim assistint i que constitueix la més ferma esperança del futur democràtic del nostre país" (2).

Endavant, l'òrgan central del MSC, escrivia: "Com els anys passats, aquest any també els universitaris catalans han donat l'exemple. L'exemple de fermesa, de serenitat i també de claretat en els objectius. ¿Què és pot demanar de més clar que un sindicat pels propis estudiants, on es puguin estudiar i plantejar els problemes dels estudiants, sense que la Falange hi hagi de nomenar els seus "comissaris"? En tot cas, el recolzament que ens donaren els representants de les organitzacions estudiantils internacionals indica que és arreu del món avui que el SEU serà refusat pels universitaris.

"Fermesa i serenitat! que el governador civil volgué transformar en diada de provocació i de dol: reunir-se en un convent és un delictes? L'Estat que nasqué de la Cruzada havia d'acabar així! I els bisbes, nomenats pel cap de l'Estat, havien d'acabar així també: l'autorització que Modrego donà finalment a la policia [?] és equivalent a la famosa pastoral dels bisbes beneint la guerra civil: la imatge és forta però no n'hi ha d'altra.

"No hi fa res, els universitaris catalans units en Assemblea lliure llençaren al món el seu missatge. I, seguint el seu exemple, els estudiants bascos de Bilbao, els castellans de Madrid, els valencians de la terra germana, dreçaren Assemblees Lliures que tard o d'hora acabaram triomfant i alliberant la pròpia Universitat, per fer-ne la Universitat del Poble" (3).

Diàleg, publicació d'UDC, opinava: "L'any 1966 sembla que haurem de considerar-lo com un any important pels esdeveniments polítics que es van succeir. Voldriem referir-nos als més importants: a la continuada actuació dels universitaris refusant els motllos sindicals oficials, a l'opinió pública dels cristians del país considerant la imposició d'un bisbe desconexor de la realitat catalana com a contrari al bé comú, als sacerdots barcelonins refusant l'ús de la violència com a sistema per a defensar l'ordre establert. (...)

"La primera constatació és que les esmentades actituds tenien un abast general, podien ésser igualment vàlides per a qualsevol espanyol. Ara bé: o només es produïren a Catalunya o prengueren immediatament una significació diferent a la d'altres llocs. La segona constatació és veure que tothom, catalans i no catalans, ho ha considerat com una clara manifestació del sentiment nacional català.

"Efectivament, l'actitud dels universitaris catalans per un sindicat lliure i democràtic era compartida en moltes universitats espanyoles. Però aquí, la realitat del país produí, naturalment, que les reivindicacions estrictament universitàries fossin depassades per un clam de llibertat política i cultural, per un retrobament amb la intel·lectualitat catalana, i el respectuós homenatge a alguns dels seus homes eminents, professors d'una cultura que l'Estat voldria anorrear. (...)

"Però tot això, ^{pocs} ~~els~~ homes de Castella ho saben veure. Per a la majoria no és altra cosa que la continuada manifestació d'un país, Catalunya. I tenen raó. Però no s'adonen que en manifestar-se reclamant uns drets que haurien de tenir vàlidesa arreu, Catalunya denuncia un mite que es desmorona: un concepte de nació espanyola, basat en una utòpica unitat de la llengua i de cultura, de fe religiosa i de mentalitat, havent de reprimir tot allò que no encaixa dins aquest rígid esquema" (4).

Per la seva banda, la FNEC en un Manifest distribuït poc després, del qual se'n faria ressò el FNC (5), deia: "La constitució del Sindicat Democràtic ha representat una consecució important en la lluita que els estudiants hem de portar vers una reestructuració de la Universitat i de la societat actuals. Els estudiants de la FNEC creiem que després d'haver treballat per la consecució del Sindicat Democràtic, un cop constituït, es fa necessària l'explicació de quines són les funcions que ha de complir la FNEC dins la Universitat.

"Es interessant d'observar que el fet d'ésser aquest Sindicat Democràtic, majoritari i no clandestí, esdevé, amb la lluita per la Reforma Democràtica de la Univer-

sitat, una arma importantíssima d'enfrontament directe dels universitaris amb el Règim actual. Amb tot, no cal pas aprofundir gaire en l'anàlisi de la situació política actual, per a adonar-se de les limitacions en que s'haurà de moure el Sindicat Democràtic (limitacions en el camp polític pel fet d'haver d'actuar públicament). Això fa evident la necessitat d'un sindicat clandestí com la FNEC que a més de no estar subjecte a les limitacions a què hem alludit, pot oferir una garantia de continuïtat i un grau més elevat de consciència política" (6). Aquesta proposta, però, no reeixiria degut a la força i l'amplitud del SDEUB. La FNEC, recolzada només pels estudiants del Front, desapareixeria poc després.

Passem ara a les opinions emeses al respecte d'ençà del restabliment de la democràcia. En primer lloc parlarem dels parers de personalitats no universitàries: Manuel Jiménez de Parga, ex-catedràtic de Dret, el caputxí Jordi Llimona, el pintor Antoni Tàpies i el poeta Joan Oliver.

De Manuel Jiménez de Parga: "La Capuchinada figura ya en el Cuadro de Honor de las asambleas que los gobernantes del momento no supieron valorar. Quiénes abrieron expediente, sancionaron, expulsaron a profesores y estudiantes de la Universidad, no se dieron cuenta de que tenían delante una profecía de futuro.

"La Capuchinada influyó mucho en la marcha de la Universidad. Los aparentemente derrotados entonces son los triunfadores de hoy. (...) La Capuchinada fue necesaria para despertar a los dormidos, que entonces eran muchos y hoy siguen siendo demasiados. Se explicó entonces que un sindicato democrático es pieza esencial para resolver ciertos problemas. La argumentación, sólidamente fundada y correctamente articulada, no fue escuchada arriba, en las cámaras y antecámaras en que aquellas fechas se tomaban las grandes decisiones. Prefirió seguirse por el mal camino. Quiénes podían solucionar las cosas permanecieron impasibles ante el espectáculo de una Universidad a la que le faltaban las condiciones mínimas para funcionar normalmente. La carencia de sindicatos democráticos ocasionaba daños irreparables en otros sectores también vitales, pero se continuaba igual, por la ruta política mala. El resultado de tantos errores constituye la herencia -cargada de deudas, con un pasivo abrumador- que nos ha tocado para hacer nuestra vida personal y nuestra vida social" (7).

Segons Jordi Llimona, "va ser una de les fites de la lluita democràtica per la llibertat i de la lluita antifranquista contra la dictadura. No va ser el començament d'aquesta lluita, que es va portar des de l'endemà de l'entrada de les tropes de Franco. Però sí que marca el començament d'una nova etapa en què la lluita es fa més intensa, es generalitza, i els partits polítics es comencen a estructurar. D'aquest moviment naixerà la Taula Rodona, que serà l'embrió ^{[de la Coordinadora,} de l'Assemblea de Catalunya i] del posterior Consell de Forces Polítiques de Catalunya" (8). I també que "la imatge que la gent tenia de la Iglesia era su infeudación en el régimen. Cosa cierta en alguna medida. El 9 de marzo sirvió para clarificar la evolución experimentada por la Iglesia de toda España y su renovada postura" (9).

Antoni Tàpies escriuria: "Quin dubte hi cap que tot allò va ser important! Ho afavoriren moltes circumstàncies: la novetat que aleshores representava una tancada, el fet que es burlés el Concordat, la nova llei de premsa, el nom dels assistents a l'acte... La qüestió que tot plegat va ésser una veritable bufetada al règim, el qual en les hores i dies posteriors hagué d'empassar-se com tota la gent amb cara i ulls del nostre país i de l'estranger, de la manera que podia, directament o indirectament, es manifestava identificada amb nosaltres, amb aquell gest democràtic, en favor de les llibertats de reunió, sindical, d'expressió..., per tantes coses de les quals Franco s'havia mofat durant tants i tants anys.

"Després vingué la solidaritat dels millors artistes, que de seguida donaren importants obres d'art que cobriren sobradament les multes, de les més altes que s'havien posat fins aleshores: Picasso, Joan Miró, Max Ernst, Wifredo Lam, Matta... També les dotzenes i dotzenes d'articles als diaris, cartes i mostres de simpatia vingudes de tot el món...

"I les conseqüències s'anaren succeint, imparables, irreversibles... Al cap de pocs dies la manifestació de capellans i l'escandalosa agressió de la policia... El règim topava ja obertament amb l'Església... Els contactes no cessaven, s'organitzaren les primeres agrupacions unitàries de l'oposició ja de manera estable... La Taula Rodona... La Coordinadora de Forces Polítiques... L'Assemblea de Catalunya... Tot un procés, com ara ja sabem, que aniria pressionant el règim, i els seus successors, per obligar-los a anar assumint la raó que en realitat sempre havia tingut l'oposició durant quaranta anys" (10).

Joan Oliver declararia: "Por parte de los intelectuales fue un gesto elocuente de

solidaridad con los estudiantes. Hoy, a diez años vista, aquel "encierro" involuntario aparece como un hito significativo en la lucha por la libertad de asociación y de las otras libertades concomitantes: la de reunión y la de expresión. Se produjo entonces, quizá por primera vez, un intento de práctica democrática, seguido de un modesto pero muy sintomático movimiento ciudadano de apoyo moral. Una nota positiva fue la cristiana hospitalidad dispensada por los frailes capuchinos. Por lo demás, ya es sabido que la lucha pacífica de los pueblos por su libertad política es una cadena móvil, lenta y con muchos eslabones" (11).

Per acabar, reflectirem les opinions dels aleshores estudiants delegats, actualment professionals i ensenyants.

Montserrat Roig: "Los tres días de marzo fueron una isla de felicidad, de libertad y de democracia. Una isla pacífica y ordenada. Nuestra lucha era muy distinta [a la del moviment occidental de revolta dels estudiants], nuestra lucha era política. Era el inicio de un largo y agotador despertar. La Capuchinada fue la primera manifestación ciudadana de una sociedad herida que empezaba a perder el miedo. La mayoría de nosotros teníamos 20 años y unas ganas locas de "tener", de tener algo propio, nuestra habitación propia en un país que no sabíamos de quien era.

"Nos animaba a descubrir, de pronto, tras tantos años de silencio y de incomunicación, lo cercanos que estábamos de gente como Jordi Rubió, como Espriu, como Pere Quart. Eran de los nuestros, eran como nosotros" (12).

Fernando Fernández Buey: "Lo más importante de aquella experiencia, por encima de las concreciones conseguidas, se centra en dos cuestiones: 1. De allí salieron el 90 por ciento de los cuadros políticos del movimiento universitario en Catalunya, la mayoría de PNN que hoy se mueven en la Universidad. Y 2. el SDEUB logró crear un clima nuevo en la Universidad alrededor de la solidaridad estrecha entre los estudiantes y por encima de las diferencias políticas en cuanto a orientación y objetivos políticos.

"En cuanto a los costes que representó crear el SDEUB, visto con 10 años de perspectiva, si entonces la represión fue mucha, comparativamente es inferior a la que posteriormente se ha realizado con respecto a otras organizaciones" (13).

Francisco-Javier Paniagua: "El SDEUB se asentó sobre una articulación de dos niveles: las asambleas de estudiantes, en las que se desarrolló una rica experiencia

de democracia directa, y la organización formal de representantes, ilegal pero no clandestina. Ambos niveles fueron expresión, a la vez que instrumento, de un movimiento real y masivo fruto de una conciencia generalizada en torno a la necesidad de una organización democrática -alternativa al SEU fascista- para la defensa de intereses inmediatos. Su ilegalidad, derivada de su contextura democrática, generó represión. La estrechez de los objetivos "inmediatistas" generó un vacío de alternativas estratégicas que ha lastrado al movimiento de los estudiantes durante largo tiempo. Los efectos de estos dos factores han de contabilizarse como costes, desde luego, pero siempre en términos comparativos: en relación a los "beneficios" que el SDEUS comportó y a los resultados de otras experiencias" (14).

Enric Argullol: "En aquellos momentos, a mitad de los años sesenta, la organización franquista para encuadrar a los universitarios -el SEU- había abandonado ya las facultades y la organización estudiantil era hasta este nivel plenamente democrática. La contradicción entre la situación en los centros y la supervivencia de la burocracia seuista en niveles superiores y con funciones de control de los representantes estudiantiles, fue el factor que generó desde principios de los sesenta un amplio movimiento que ya no estaba dirigido clandestinamente por los grupos políticos de oposición al franquismo, sino que lo encabezaban abiertamente los representantes elegidos por los propios estudiantes. Este es un factor nuevo, de gran trascendencia. Así, los manidos eslóganes de la conspiración internacional judeo-marxista de la propaganda oficial son doblemente inútiles. Además, los propios dirigentes estudiantiles resultan inicialmente amparados por su pública condición representativa. Por otro lado, por sus mismos orígenes, a partir de los delegados en los diversos cursos y centros, el movimiento estudiantil es fuertemente unitario. Los partidos políticos, entre los cuales el PSUC era con mucho el más importante, actuaron en su seno pero sin cuartelarlo, al menos hasta meses después de la reunión en los capuchinos. La superación de las discrepancias ideológicas en beneficio de un movimiento estudiantil democrático es otro elemento extraordinariamente significativo. La crónica de la última etapa del franquismo pone de manifiesto como esta experiencia universitaria repercute en el panorama político general catalán que, a partir del 1966, y como fruto de las acciones de solidaridad con los participantes en la asamblea de los capuchinos, contará con instancias

unitarias. (...)

"Puede decirse, a modo de conclusión, que la mayor significación del SDEUB radica en dos elementos: la amplia y unitaria participación de los estudiantes y, la proposición de objetivos profundamente democráticos pero desde una esfera propia y al margen de una politización o globalización artificial" (15).

Pere Comas: "Tuvo una significación como movimiento de masas de un sector de la ~~XX~~ ~~sociedad~~ ~~española~~ ~~española~~ [en lluita] por la libertad y la democracia. Era una alternativa concreta y específica de esta lucha en la Universidad y más genéricamente en la enseñanza. (...) Creó un movimiento. Posibilitó al que otros sectores de la sociedad se movilizasen por unos objetivos fundamentales, coherentes con el mismo movimiento universitario, es decir: la lucha por la democracia" (16).

Ignasi Pons: "Para la Universidad el SDEUB significó el fracaso del intento de dirigismo político y del SEU, la potenciación de la alternativa democrática frente a las propuestas tecnocráticas de anulación. La toma de conciencia de que la política no era una práctica de grupos reducidos, sino de todo el mundo, ya que el SDEUB tuvo un apoyo unánime prácticamente de todos los universitarios. Para la sociedad supuso una denuncia más del carácter autoritario y antidemocrático del sistema. Una crisis importante en las relaciones Iglesia-Estado al ignorarse el Concordato con la entrada de la policía en los Capuchinos. Y en tercer lugar, una aproximación entre el mundo universitario y el mundo obrero (contactos con Comisiones Obreras). Desde el punto de vista personal, una experiencia aleccionadora. (11.)

"En principio fue un pequeño banco de pruebas para la oposición, que produjo como resultado el de contribuir a la crisis de sangramiento de la mayor parte de las organizaciones del momento" (17).

Ramon Torrent: "Penso que la Caputxinada té dues significacions. Una, de nivell polític general, que és ^{que} a l'entorn dels caputxins, de la constitució del Sindicat i del moviment estudiantil, van sorgir les primeres coordinacions polítiques a Catalunya: primer Taula Rodona, després la Coordinadora de Forces i finalment l'Assemblea de Catalunya. I a nivell universitari, va ser la primera alternativa global que es va formular d'una Universitat nova, democràtica i autònoma, tot i que abans hi havia hagut molts intents. Recordo que tots els qui eren allí teniem consciència de fer una cosa que tenia la seva importància dins la política general. I ho demos-

Notes

- (1) Vegeu, per exemple, el suplement de La Vanguardia del dia 9 de març de 1986, amb les actuals professions de 254 dels participants a la Caputxinada.
- (2) Treball, imprès a França, núm. 273, d'abril de 1966. Justament és un extracte d'una Declaració del Comitè Central del PSUC, apartat "Pel cancellament definitiu de les sequel·les de la guerra civil".
- (3) Endavant, Tolosa del Llenguadoc, núm. 150, d'abril de 1966, article "Després de la violació del convent pel governador civil. Els estudiants de Catalunya a l'avantguarda de la lluita contra el SEU".
- (4) Diàleg, París, núm. 4 (realment el núm. 7), d'octubre de 1966, article editorial "Catalunya es fa sentir".
- (5) Ara, Barcelona (clandestí), portaveu del FNC, núm. 11, de setembre de 1966, article "Crònica universitària".
- (6) [Butlletí de la FNEC, [núm. 4], d'abril de 1966.
- (7) Diario de Barcelona, del 9 de març de 1976.
- (8) Ayui, del 7 de març de 1978.
- (9) El Correo Catalán, del 9 de març de 1976.
- (10) Antoni Tàpies, op. cit., pp. 388-389. Vegeu també Serra d'Or, de febrer de 1967, p. 128, i Diario de Barcelona, del 7 de març de 1976 (suplement).
- (11) Diario de Barcelona, del 7 de març de 1976 (suplement).
- (12) Triunfo, Madrid, núm. 686, de 20 de març de 1976.
- (13) Vegeu Diario de Barcelona citat a la nota 11.
- (14) Idem.
- (15) Vegeu suplement de La Vanguardia citat a la nota 1.
- (16) El Correo Catalán, del 9 de març de 1976.
- (17) Idem.
- (18) Vegeu Ayui citat en la nota 8.
- (19) Arreu, núm. 23, de 28 de març de 1977, p. 45.
- (20) Idem.
- (21) Universitat, núm. 6 de la nova època, citat.

Apèndix A. Estudiants assistents i membres de la comunitat

El nombre exacte d'estudiants que van assistir a la Caputxinada és gairebé impossible de saber. Segons un informe policial (1), els reunits eren, a més dels frares, 557 persones, repartides així: 412 nois, 100 noies, 33 intel·lectuals, 2 capellans, 2 ^{delegats} estrangers, 7 periodistes i un ~~estudiant~~ estudiant estranger "empleado de una corresponsalia extranjera". Segons aquest mateix informe, el dia 9 van abandonar el local 23 estudiants (22 nois i una noia) i el dia 10 ho van fer altres 21, per la qual cosa la xifra restaria en 513 als quals cal descomptar els 7 periodistes que van marxar el primer dia, així com un nombre indeterminat d'estudiants en edat militar que es van fugar aquell dia saltant una tàpia.

En un segon informe de la policia (2), s'hi diu que en el moment de l'assalt policial hi havia 468 persones: 358 nois, 77 noies, 29 intel·lectuals, 2 capellans i 2 ^{delegats} estrangers. Al respecte, cal recordar com el pare Basili de Rubí ens deia que havia amagat dos intel·lectuals (García Calvo i M. Aurèlia Campmany), així com diversos estudiants (un d'ells el delegat de Madrid).

Per la nostra part hem aconseguit de fer una llista amb 507 noms, ^{116 dels quals són dones.} En aquest sentit, hem usat, comparant-les, diverses relacions: la de Josep M. Colomer en el seu llibre citat tan sovint (3), amb 375 noms, completat amb una llista de 72 noies (4); La relació de 254 noms publicada per La Vanguardia (5); La de 459 noms publicada per El País (6). I unes llistes fragmentàries que es guarden a l'Arxiu dels Caputxins. També hi hem afegit algun nom espars trobat ça i lla, en documents i fotografies.

Esperança Adrada Berriozabalgoitia
 Glòria d'Albiol Boisca
 Maria^{na} d'Alòs-Monner Vila
 Elena Alvarez Andrés
 Francesca Antolin Fargas
 Carme Argu^{na}elles Petit
 Josep Aubareda Vives
 Josep M. Alibés Rovira
 Imanol
~~Imanol~~ Abando Ereno
 Josep M. Asensio Aguilera
 Edmond Armissén Lladó
 Josep Ignasi Arechaga Duque
 Angel Lluís Argués Martí
 Eduard Amouroux Alemany
 August Josep Alegret López
 E mili Amat Pérez (o Emilia)
 Ramon Alquezar Aliana
 Josep Arias Lázaro
 Enric Angela Barnils
 Francesc Aguilera Riba
 Jaume Almenara Aloy
 Joan Alemany Llovera
 Justí Adrada Berriozabalgoitia
 Carles Albó Alvarez
 Jesús Aulés Millaruelo (o Genís)
 Domènex Armora
 Antoni Albareda
 Carme Albareda
 Maria Eugènia Andreu

Maria Bozzo Duran
 Núria Bouza Vidal
 Isabel Bonet Sopriu
 Maria del Tura Boix Masramon
 Montserrat Bofill Gorina
 Anna Maria Bofill Leví
 Maria Blanch Cardoner
 Montserrat Biosca Tarrés
 Aurora Bau Blasi
 Maria Pia Barenys Pérez
 Marta Bafba Tomàs
 Antònia del Braño Caesar
 Filomena Ballús
 Dolors Bergé Figueras
 Josep M. Buxó Mestres
 Xavier Busquets Fontxibell
 Joan Busquets^{quet} Duran
 Ferran Bueso Fernández-Moscoso
 Francesc Brosa del Pozo
 Josep Broggi Trias
 Lluís J. Brau López
 Josep M. Boya Benosa
 Maurici de Bottom Romy
 Lluís Botinas Montell
^{Xavier}
~~Francesc~~ Bosch José
 Antoni Borràs Gaju
 Josep M. Borràs Compte
 Ignasi Borbonet Macià
 Francesc Bonamusa Gaspa
^{Xesco}
~~Francesc~~ Boix Masramon
 Joaquim Boix Lluch
 Francesc Blanquer Carraté

Jordi Blanes Tort
 Alfred Bizenobas Gargallo
 Domènec Bergadà Formentó
 Xavier Berenguer Vila⁶eca
 Josep M. ~~XXXXXXXXXXXX~~ Benet i Jornet
 Joaquim Benet Batiste-Alentorn
 S a ntiago Belloch Julbe
 Josep Ramon Belsa L¹ort
 Enric Bech Duro
 Albert Batlle Gargallo
 Pere Basáñez Billelabeitia
 Albert Batiste Triadó
 Joan Basacoma (o Basa)
 Joan Bartrina Campos
 Ezequiel Baró Tomàs
 Francesc Baró Pié
 Robert Bargalló Iníiguez
 S alvador Barberà Sánchez
 Francesc Banchs Andreu
 Jaume Bach Múñez
 Joan Borrrell
 Anna Briongos
 Rosa M. Burguès

Maria del Carme Campo López
 Maria Glòria Cerdà Alemany
 Teresa Eulàlia Calzada Isern
 Maria Cristina Callicó Fauconnier
 Josefina Casals Senent
 Montserrat Colldeforns^m Sol
 Maria Josefa Cortadellas Angel
 Oriol Gabré Fabre
 Rafael A ntoni^{de} Cáceres Zurita
 Francesc Caminal Badia
 Antoni Canicio Albacar
 Jaume Carbonell Sebarroja
 Jordi Carbonell Sebarroja
 Carles Carceller Gendra
 Guillem Carnero Abat
 A leix Carrió Milla
 J. Rafael Casals
 Eusebi Casanelles Rahola
 Enric Cairol Ramon
 Rafael Castellanos Llorens
 Josep M. Cierco Flix
 Albert Girjici Alomar
 Andreu Claret Serra
 Joan Clavera Monjonell
 Francesc Closas Bloucard
 Francesc Cobarsi Mestres
^{Xavier}
~~Francesc~~ Coderch Vives
 Joan Colom Naval
 Ignasi M. Calonge Serra
 Romà Coll Feliu
 Pere Comas Miralles
 Jesús Contreras Hernández